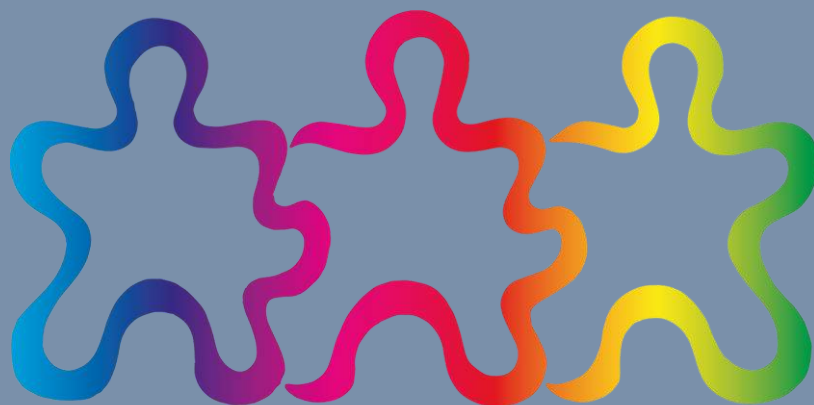

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ-
ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΚΑΤΑ ΤΩΝ ΝΑΡΚΩΤΙΚΩΝ

**ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΠΡΟΑΓΩΓΗΣ
ΑΥΤΟΒΟΗΘΕΙΑΣ**

ΜΕ ΤΗ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ
ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΥΓΕΙΑΣ

ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΕΡΓΟΥ ΓΙΑ ΤΟ ΕΤΟΣ 2016
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΠΡΟΑΓΩΓΗΣ ΑΥΤΟΒΟΗΘΕΙΑΣ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ • ΛΑΡΙΣΑ • ΧΑΝΙΑ • ΣΗΤΕΙΑ

Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης
Οργανισμός Κατά των Ναρκωτικών (Ο.ΚΑ.ΝΑ.)
Με τη χρηματοδότηση του Υπουργείου Υγείας

Πρόγραμμα Προαγωγής Αυτοβοήθειας

Απολογισμός έργου για το έτος 2016
Προγραμμάτων Προαγωγής Αυτοβοήθειας Θεσσαλονίκης, Λάρισας,
Χανίων και Σητείας

Μάρτιος 2017

Περιεχόμενα

Μέρος 1^ο Παρουσίαση του Προγράμματος Προαγωγής Αυτοβοήθειας και συνοπτικά απολογιστικά στοιχεία.....3

1. Γενικές πληροφορίες..... 3
2. Συνοπτικά στοιχεία του παρόντος απολογισμού 5
3. Βασικοί άξονες φιλοσοφίας και του τρόπου λειτουργίας του Προγράμματος Προαγωγής Αυτοβοήθειας..... 11
4. Οργάνωση- Λειτουργία 15
5. Στελέχωση 17
6. Συνοπτική παρουσίαση των Προγραμμάτων Προαγωγής Αυτοβοήθειας και του έργου τους κατά το 2016..... 19
 - 6.1. Πρόγραμμα Προαγωγής Αυτοβοήθειας Θεσσαλονίκης..... 19
 - 6.2. Πρόγραμμα Προαγωγής Αυτοβοήθειας Λάρισας 23
 - 6.3. Πρόγραμμα Προαγωγής Αυτοβοήθειας Χανίων 26
 - 6.4. Πρόγραμμα Προαγωγής Αυτοβοήθειας Σητείας 30

Μέρος 2^ο Αναλυτική παρουσίαση απολογισμού έργου του Προγράμματος Προαγωγής Αυτοβοήθειας για το έτος 201635

1. Ψυχοκοινωνική Υποστήριξη ανθρώπων που αντιμετωπίζουν πρόβλημα εξάρτησης και του συγγενικού τους περιβάλλοντος 35
 - 1.1. Ψυχοκοινωνική υποστήριξη ανθρώπων που αντιμετωπίζουν πρόβλημα εξάρτησης 35
 - 1.2. Αναλυτική παρουσίαση των δράσεων ψυχοκοινωνικής υποστήριξης και απολογιστικά στοιχεία 37
 - 1.3. Επιμέρους δράσεις που υλοποιούνται ανά πρόγραμμα 52
 - 1.4. Δημογραφικά και αναλυτικά απολογιστικά στοιχεία ανά πρόγραμμα 59
 - 1.5. Ψυχοκοινωνική υποστήριξη του συγγενικού και φιλικού περιβάλλοντος ανθρώπων που αντιμετωπίζουν προβλήματα εξάρτησης..... 71
2. Δράσεις προαγωγής της αυτοβοήθειας/ αλληλοβοήθειας στις τοπικές κοινωνίες με στόχο την πρόληψη ή την αντιμετώπιση της εξάρτησης και άλλων ψυχοκοινωνικών προβλημάτων 72
 - 2.1. Δράσεις με στόχο την πρόληψη της χρήσης ψυχοτρόπων ουσιών και άλλων ψυχοκοινωνικών προβλημάτων 73
 - 2.2. Προβολές ταινιών και ντοκιμαντέρ/ Θεατρικές παραστάσεις..... 79
 - 2.3. Συνδιοργανώσεις/ Συμμετοχή σε διοργανώσεις άλλων φορέων ή συλλογικοτήτων.....80
 - 2.4. Δράσεις υποστήριξης δημιουργίας και πλαισίωσης ομάδων και πρωτοβουλιών αυτοβοήθειας / αλληλοβοήθειας84
3. Δράσεις Εκπαίδευσης και Ενημέρωσης Λειτουργών Υγείας88
4. Δικτύωση με άλλους φορείς και συνεργασίες στην κοινότητα 90
5. Ομιλίες στην κοινότητα/ Διοργάνωση και συμμετοχή σε ημερίδες και συνέδρια..... 94
 - 5.1. Ομιλίες στην κοινότητα 94

5.2. Συμμετοχή σε Συνέδρια- Ημερίδες	97
Μέρος 3^ο Πρόγραμμα Ενταξιακών, Εκπαιδευτικών και Πολιτιστικών Δραστηριοτήτων «Ξενώνας Ραψάνης»	98
1. Παρουσίαση του Προγράμματος Ενταξιακών, Εκπαιδευτικών και Πολιτιστικών Δραστηριοτήτων.....	99
2. Δράσεις ένταξης και σύνδεσης με την τοπική κοινότητα.....	100
3. Δράσεις εκπαίδευσης λειτουργών υγείας και δράσεις εκπαίδευσης και εποπτείας προσωπικού του προγράμματος.....	103
4. Δράσεις πολιτιστικού και εκπαιδευτικού χαρακτήρα	104
Παράρτημα.....	110
Διευθύνσεις και στοιχεία επικοινωνίας Προγραμμάτων Προαγωγής Αυτοβοήθειας.....	115

Μέρος 1^ο

Παρουσίαση του Προγράμματος Προαγωγής Αυτοβοήθειας και συνοπτικά απολογιστικά στοιχεία

1. Γενικές Πληροφορίες

Το Πρόγραμμα Προαγωγής Αυτοβοήθειας είναι ένα πρόγραμμα του Τμήματος Ψυχολογίας του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης (Α.Π.Θ.), το οποίο χρηματοδοτείται από του Υπουργείο Υγείας και υλοποιείται με τη συνεργασία του Οργανισμού Κατά των Ναρκωτικών (Ο.ΚΑ.ΝΑ.). **Το πρόγραμμα λειτουργεί από το 2001 στη Θεσσαλονίκη, από το 2008 στη Σητεία, από το τέλος του 2012 στα Χανιά και στη Λάρισα από το 2015.** Τη διαχειριστική ευθύνη του προγράμματος έχει ο Ειδικός Λογαριασμός Κονδυλίων Έρευνας (Ε.Λ.Κ.Ε.) του Α.Π.Θ. Επισημονικός υπεύθυνος του προγράμματος είναι ο Φοίβος Ζαφειρίδης, ψυχίατρος, τ. Αναπληρωτής Καθηγητής Ψυχολογίας των Εξαρτήσεων του Τμήματος Ψυχολογίας του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης.

Το Πρόγραμμα Προαγωγής Αυτοβοήθειας αποτελεί τη μοναδική κρατική πρόταση στη χώρα που θέτει στο επίκεντρο της δράσης της, την ιδέα της αυτοβοήθειας/αλληλοβοήθειας στην αντιμετώπιση της εξάρτησης και άλλων ψυχοκοινωνικών προβλημάτων και προβλημάτων υγείας. Σε αυτό το πλαίσιο τα επιμέρους προγράμματα, τα οποία ανήκουν στο δίκτυο των «στεγνών» προγραμμάτων του ΟΚΑΝΑ, συμπληρώνουν το φάσμα των προτεινόμενων προτάσεων απεξάρτησης της χώρας, καθώς η πρόταση της αυτοβοήθειας/αλληλοβοήθειας είναι η τρίτη αποδεκτή προσέγγιση διεθνώς, παράλληλα με τα κλασσικά «στεγνά» προγράμματα και τα προγράμματα υποκατάστασης.

Βασικοί στόχοι του προγράμματος είναι:

- Η ψυχοκοινωνική υποστήριξη εξαρτημένων (ενηλίκων) από παράνομες (ναρκωτικά), νόμιμες (αλκοόλ) και συνταγογραφούμενες ψυχοτρόπες ουσίες, καθώς και εξαρτημένων από συμπεριφορικές εξαρτήσεις με στόχο την απεξάρτηση και κοινωνική τους ένταξη.
- Η ψυχοκοινωνική υποστήριξη συγγενών και συντρόφων ανθρώπων με πρόβλημα εξάρτησης από φαρμακευτικές και συμπεριφορικές εξαρτήσεις.
- Η εκπαίδευση των πρώην εξαρτημένων –μελών των προγραμμάτων– σε μια σειρά τομέων με στόχο την ενίσχυση της προσπάθειας επανένταξης τους.
- Η υποστήριξη και η εκπαίδευση εξαρτημένων, συγγενών τους και ανθρώπων με άλλα ζητήματα υγείας στην έννοια και στις πρακτικές της αυτοβοήθειας / αλληλοβοήθειας και στη μεθοδολογία δημιουργίας ομάδων αυτοβοήθειας / αλληλοβοήθειας.
- Η εκπαίδευση φοιτητών και λειτουργών υγείας στις κριτικές προσεγγίσεις του πεδίου των εξαρτήσεων, την έννοια και τις εφαρμογές της αυτοβοήθειας / αλληλοβοήθειας, καθώς και σε νέους ρόλους εμφύχωσης και περιφερειακής υποστήριξης πρωτοβουλιών των πολιτών.
- Η εκπαίδευση και ευαισθητοποίηση των πολιτών των τοπικών κοινωνιών στη φιλοσοφία και τις πρακτικές της αυτοβοήθειας/ αλληλοβοήθειας.

- Η πρόληψη της χρήσης ψυχοτρόπων ουσιών και των άλλων ψυχοκοινωνικών προβλημάτων μέσα από δημιουργία κοινωνικών δικτύων και μέσα από δράσεις εκπαίδευσης και πολιτισμού σε γενικό πληθυσμό.

- Η έρευνα δράσης για τις εφαρμογές της αυτοβοήθειας/αλληλοβοήθειας στην αντιμετώπιση της εξάρτησης και άλλων ψυχοκοινωνικών προβλημάτων.

Το Πρόγραμμα Προαγωγής Αυτοβοήθειας βασίζει τον τρόπο λειτουργίας του στις κριτικές προσεγγίσεις της επιστήμης της Ψυχολογίας και άλλων κοινωνικών επιστημών, καθώς και του πεδίου των εξαρτήσεων. Βάσει αυτών των προσεγγίσεων, στο πρόγραμμα **δίνεται έμφαση στις κοινωνικές, πολιτικές και πολιτισμικές διαστάσεις της αιτιοπαθογένειας του προβλήματος της εξάρτησης και άλλων ψυχοκοινωνικών προβλημάτων.** Ταυτόχρονα, τίθενται στο επίκεντρο των υλοποιούμενων παρεμβάσεων οι άνθρωποι και οι ανάγκες τους, με **κύρια προτάγματα τη χειραφέτησή τους και την ανάκτηση της αξιοπρέπειάς τους.**

Κεντρικοί άξονες των παρεμβάσεων που πραγματοποιούνται από το πρόγραμμα είναι η έννοια της αυτοβοήθειας/αλληλοβοήθειας και ο πρωταγωνιστικός ρόλος των άμεσα ενδιαφερόμενων. **Με τον όρο αυτοβοήθεια/αλληλοβοήθεια εννοείται η ενεργοποίηση των πολιτών ως προς την αντιμετώπιση των προβλημάτων τους, μέσα σε ένα πλαίσιο συλλογικότητας και αλληλεγγύης. Βασικά χαρακτηριστικά της αυτοβοήθειας/αλληλοβοήθειας είναι η αυτενέργεια, η ανάληψη της προσωπικής ευθύνης και κατά συνέπεια η αναίρεση της παθητικότητας που τείνει να χαρακτηρίζει σήμερα τη στάση των πολιτών σε ζητήματα υγείας.**

Η επισκόπηση του παρόντος απολογισμού σε συνδυασμό με την ερευνητική τεκμηρίωση¹ της μεθοδολογίας του Προ-

γράμματος Προαγωγής Αυτοβοήθειας, η οποία ολοκληρώθηκε στο τέλος του 2012, οδηγεί στην ανάδειξη των **βασικών πλεονεκτημάτων και καινοτομιών που χαρακτηρίζουν την πρόταση του προγράμματος.** Πιο συγκεκριμένα:

- Το Πρόγραμμα Προαγωγής Αυτοβοήθειας, το οποίο είναι το μοναδικό στη χώρα με ανάλογη φιλοσοφία και μεθοδολογία παρέμβασης, **συμπληρώνει το φάσμα των προτεινόμενων προτάσεων απεξάρτησης της χώρας,** καθώς η πρόταση της αυτοβοήθειας/αλληλοβοήθειας είναι η τρίτη αποδεκτή προσέγγιση διεθνώς, παράλληλα με τα κλασσικά «στεγνά» προγράμματα και τα προγράμματα υποκατάστασης.

- Η ακολουθούμενη μεθοδολογία παρέμβασης στα Προγράμματα Προαγωγής Αυτοβοήθειας, βασίζεται σε σύγχρονες επιστημονικές αντιλήψεις του πεδίου των εξαρτήσεων, οι οποίες αξιοποιούν τα προστιθέμενα οφέλη των πρακτικών αυτοβοήθειας/αλληλοβοήθειας των άμεσα ενδιαφερομένων πολιτών. Βασικά χαρακτηριστικά αυτής της μεθοδολογίας είναι **η εξατομικευμένη παρέμβαση, σύμφωνα με την οποία οι δράσεις του προγράμματος προσαρμόζονται στις ανάγκες και στη φάση ζωής του κάθε ανθρώπου, η συνδιαμόρφωση του πλάνου δράσης από κοινού με τους άμεσα ενδιαφερόμενους, ο ενεργός ρόλος των άμεσα ενδιαφερομένων σε όλα τα στάδια της εμπλοκής τους, η αξιοποίηση των πρακτικών αλληλοβοήθειας ως βασικού συστατικού της απεξαρτητικής διαδικασίας.**

- Η ακολουθούμενη μεθοδολογία παρέμβασης οδηγεί στη δυνατότητα συγκρότησης προτάσεων απεξάρτησης με **πλατιά απεύθυνση στον πληθυσμό των εξαρτημένων,** οι οποίες παρουσιάζουν υψηλό επίπεδο παρεχόμενων υπηρεσιών ψυχοκοινωνικής υποστήριξης και ταυτόχρονα αισθητά **χαμηλό προϋπολογισμό.**

- Οι συγκεκριμένες διαστάσεις του πλαισίου και της διαδικασίας ψυχοκοινωνικής υποστήριξης που λαμβάνει χώρα στα Προγράμματα Προαγωγής Αυτοβοήθειας, οδηγούν

¹ Λαϊνάς, Σ. (2013). Ψυχοκοινωνικές Παρεμβάσεις και Αυτοβοήθεια στον τομέα των Εξαρτήσεων. Το παράδειγμα του Προγράμματος Προαγωγής Αυτοβοήθειας στο Α.Π.Θ. Διδακτορική διατριβή. Θεσσαλονίκη: Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Τμήμα Ψυχολογίας.

τα τελευταία χρόνια στην προσέγγιση και ανθρώπων με πρόβλημα εξάρτησης που δεν απευθύνονται στα παραδοσιακά προγράμματα απεξάρτησης, **διευρύνοντας έτσι σημαντικά τον κύκλο και το προφίλ των εξαρτημένων στους οποίους απευθύνεται το πρόγραμμα.**

- **Η λειτουργία πιλοτικών δράσεων υποστήριξης ανθρώπων που συμμετέχουν στα προγράμματα υποκατάστασης με στόχο την επανένταξη τους.** Το Πρόγραμμα Προαγωγής Αυτοβοήθειας είναι το μοναδικό «στεγνό» πρόγραμμα της χώρας που διαθέτει εδώ και πολλά εμπειρία υποστήριξης ανθρώπων από προγράμματα υποκατάστασης, των οποίων ο πληθυσμός των μελών τους έχει αυξηθεί κατακόρυφα τα τελευταία χρόνια και η ανάγκη επιπλέον στήριξης τους είναι ιδιαίτερα εμφανής.

Άνθρωποι από τα προγράμματα υποκατάστασης υποστηρίζονται συστηματικά τα τελευταία χρόνια από το πρόγραμμα σε Θεσσαλονίκη και Χανιά, ενώ το Πρόγραμμα Προαγωγής Αυτοβοήθειας Λάρισας υλοποιεί από το τέλος του 2015 ολοκληρωμένο πρόγραμμα υποστήριξης ανθρώπων που παρακολουθούν τη ΘΜΦΑΕ Λάρισας, το οποίο θα περιγράψει παρακάτω.

Τέλος, ο συνολικός ετήσιος προϋπολογισμός του Προγράμματος Προαγωγής Αυτοβοήθειας ανέρχεται σε 555.000,00€. Το ποσό αυτό κατανέμεται σε 170.000,00 για τη Θεσσαλονίκη, 45.000,00 για τη Σητεία, 170.000,00 για τα Χανιά και 170.000,00 για τη Λάρισα. Η οικονομική διαχείριση του προγράμματος πραγματοποιείται από τον Ειδικό Λογαριασμό Κονδυλίων Έρευνας (ΕΛΚΕ) του Α.Π.Θ.

2. Συνοπτικά στοιχεία του παρόντος απολογισμού

Στον παρόντα απολογισμό παρουσιάζεται η πορεία των δράσεων των τεσσάρων Προγραμμάτων Προαγωγής Αυτοβοήθειας (Θεσσαλονίκης, Λάρισας, Χανίων και Σητείας) για το έτος 2016. Συνολικά από τα προγράμματα έλαβαν υπηρεσίες **1575 διαφορετικά άτομα** με διάφορα αιτήματα. Πιο συγκεκριμένα **το πρόγραμμα της Θεσσαλονίκης παρείχε υπηρεσίες σε 600 διαφορετικά άτομα, το πρόγραμμα της Λάρισας σε 413 διαφορετικά άτομα, το πρόγραμμα των Χανίων σε 357 άτομα και της Σητείας σε 205 διαφορετικά άτομα.**

Το 2016 ήταν ένα σημαντικό έτος για τη λειτουργία των Προγραμμάτων Προαγωγής Αυτοβοήθειας στις τέσσερις πόλεις της χώρας, καθώς **αυξήθηκαν οι συνολικές προσελεύσεις εξαρτημένων και συγγενών τους στα προγράμματα σε σύγκριση με το προηγούμενο έτος**

(2015), ενώ ταυτόχρονα διευρύνθηκαν οι υλοποιούμενες δράσεις υποστήριξης και κοινοτικής παρέμβασης.

Πιο συγκεκριμένα κάποια βασικά σημεία ανά πρόγραμμα για το τελευταίο έτος αναφοράς (2016) είναι τα εξής:

- Αυξήθηκε σε σχέση με την προηγούμενη χρονιά τόσο ο αριθμός των ανθρώπων με πρόβλημα εξάρτησης, όσο και των συγγενών τους, οι οποίοι/ες έλαβαν υπηρεσίες στα επιμέρους προγράμματα.

- Το Πρόγραμμα Προαγωγής Αυτοβοήθειας Θεσσαλονίκης διατήρησε τους ιδιαίτερα υψηλούς δείκτες συμμετοχής, ανθρώπων με πρόβλημα εξάρτησης στις δράσεις του, ενώ ιδιαίτερα αισθητή ήταν η **αύξηση των νέων προσελεύσεων εξαρτημένων** σε αυτό (161 το 2016, έναντι 117 το 2015). Αυτό το γεγονός αναδεικνύει την αποδοχή της ακολουθούμενης μεθοδολογίας υποστήριξης από τον πληθυσμό των ανθρώπων με πρόβλημα εξάρτησης.

- Το Πρόγραμμα Προαγωγής Αυτοβοήθειας Χανίων συνέχισε να παρέχει υπηρεσίες σε παρόμοιο ποσοστό εξαρτημένων και αυξημένο ποσοστό συγγενών τους και διέυρνε τις δράσεις αλληλεγγύης στην τοπική κοινότητα, όπως για παράδειγμα η σταθερή συμμετοχή των μελών του στη συλλογική κουζίνα Χανίων, ενώ ταυτόχρονα ξεκίνησε να υλοποιεί παρεμβάσεις στα δύο σωφρονιστικά καταστήματα της πόλης των Χανίων (Δικαστικές Φυλακές Χανίων και Αγροτικές Φυλακές Αγυιάς).

- Συνεχίστηκαν από το Πρόγραμμα Προαγωγής Αυτοβοήθειας Σητείας οι δράσεις υποστήριξης εξαρτημένων, οι ολοκληρωμένες παρεμβάσεις πρόληψης στην πόλη της Σητείας και οι στοχευμένες παρεμβάσεις πρόληψης στο νομό Λασιθίου. Υπενθυμίζεται ότι στο νομό Λασιθίου δεν υπάρχει κέντρο πρόληψης και ότι το Πρόγραμμα Προαγωγής Αυτοβοήθειας Σητείας υλοποιεί συστηματικά όλα αυτά τα χρόνια παρεμβάσεις πρόληψης βασισμένες στη φιλοσοφία της τρίτης γενιάς προγραμμάτων πρόληψης.

- **Το Πρόγραμμα Προαγωγής Αυτοβοήθειας Λάρισας προσέλκυσε μεγάλο αριθμό εξαρτημένων και συγγενών τους τόσο από την πόλη της Λάρισας, όσο και από ολόκληρη την περιφέρεια της Θεσσαλίας, στον πρώτο ουσιαστικά χρόνο λειτουργίας του.** Με αυτό τον τρόπο αναδεικνύεται το σημαντικό κενό που καλύφθηκε στην περιοχή, καθώς σε ολόκληρη τη Θεσσαλία δεν υπήρχε ανοικτό πρόγραμμα υποστήριξης εξαρτημένων (ενηλίκων).

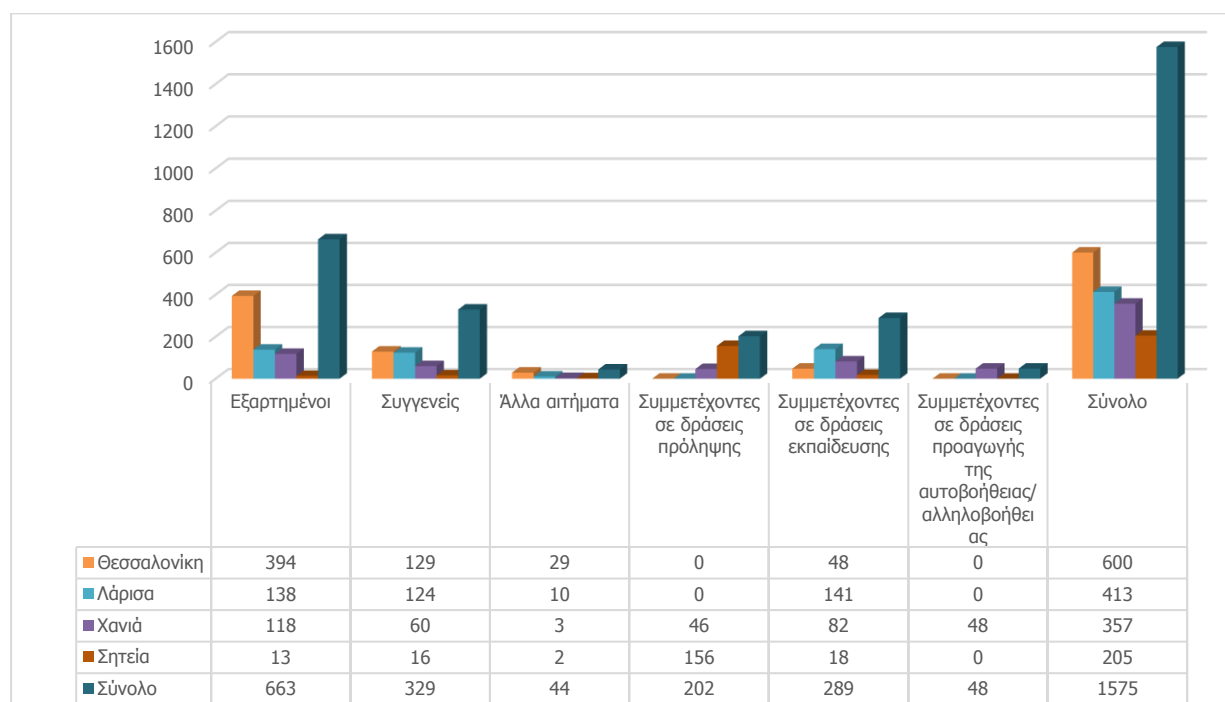
- Ξεκίνησε στις αρχές του 2016 με απόφαση του Δ.Σ. του ΟΚΑΝΑ **πιλοτική συνεργασία του Προγράμματος Προαγωγής Αυτοβοήθειας Λάρισας με τη Μονάδα Υποκατάστασης Λάρισας.** Αντικείμενο της συνεργασίας είναι η δημιουργία ενός

πλαισίου δράσεων υποστήριξης για τα μέλη του προγράμματος υποκατάστασης της Λάρισας, τα οποία ενδιαφέρονται να λάβουν συμπληρωματικές υπηρεσίες ψυχοκοινωνικής υποστήριξης από το Πρόγραμμα Προαγωγής Αυτοβοήθειας Λάρισας, με στόχο την ολοκλήρωση του προγράμματος υποκατάστασης και την επανένταξη τους. Αντικείμενο επίσης της συνεργασίας είναι η διαμόρφωση – μέσα από την υλοποίηση της πιλοτικής συνεργασίας – ενός προτύπου συνεργασίας προγράμματος υποκατάστασης και «στεγνού» προγράμματος, η ανάδειξη των βασικών διαστάσεων της ακολουθούμενης μεθοδολογίας παρέμβασης, των δυσκολιών και των τρόπων υπέρβασής αυτών, προκειμένου η εμπειρία που θα παραχθεί να μπορεί να αξιοποιηθεί και από άλλους φορείς. Την τελική ευθύνη και εποπτεία της εν λόγω δράσης έχει το Πρόγραμμα Προαγωγής Αυτοβοήθειας Λάρισας.

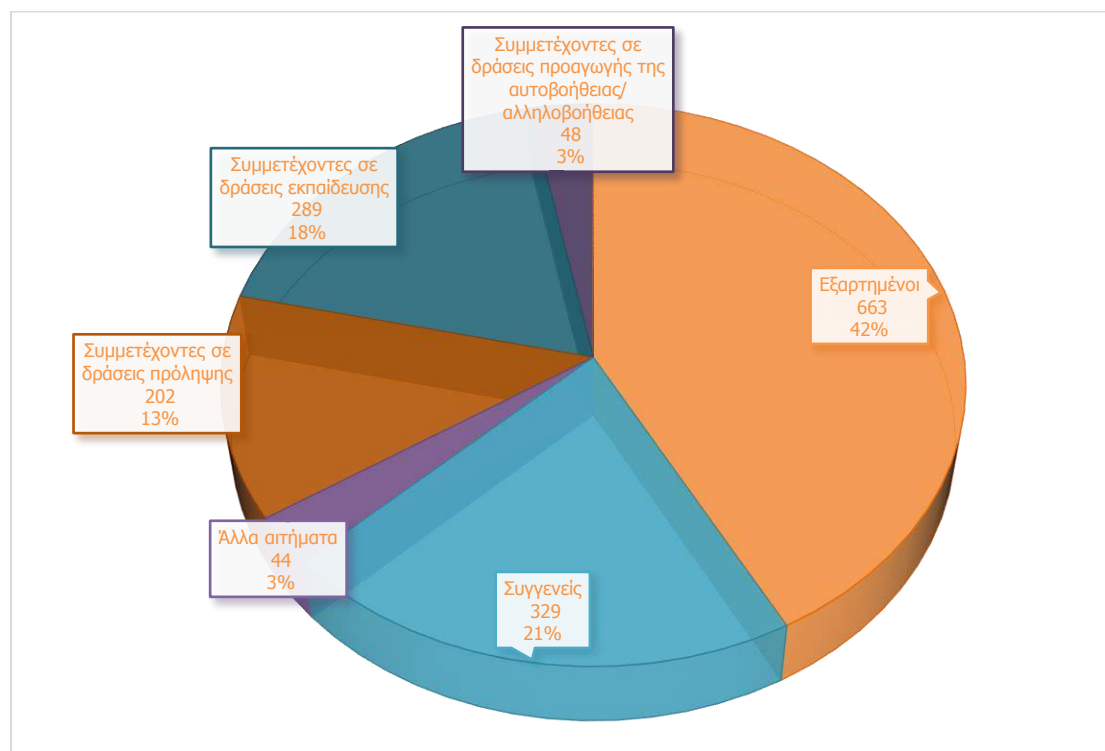
- Ξεκίνησε τη λειτουργία του το **Πρόγραμμα Ενταξιακών, Εκπαιδευτικών και Πολιτιστικών Δραστηριοτήτων των Προγραμμάτων Προαγωγής Αυτοβοήθειας στο δημοτικό ξενώνα της Ραψάνης Λάρισας.** Ήδη από τον πρώτο χρόνο οργάνωσης και λειτουργίας του προγράμματος αναπτύχθηκαν πολλές δράσεις εκπαίδευσης των μελών των προγραμμάτων Λάρισας και Θεσσαλονίκης, διενεργήθηκαν συναντήσεις εποπτείας και εκπαίδευσης του προσωπικού των τεσσάρων προγραμμάτων, πραγματοποιήθηκαν εκπαιδευτικά εργαστήρια για τις εξαρτήσεις σε λειτουργούς υγείας και πραγματοποιήθηκαν πολιτιστικές δράσεις για τα μέλη των προγραμμάτων και τους κατοίκους της τοπικής κοινότητας.

Στα παρακάτω γραφήματα παρουσιάζονται συγκεντρωτικά ποσοτικά στοιχεία για τα τέσσερα προγράμματα:

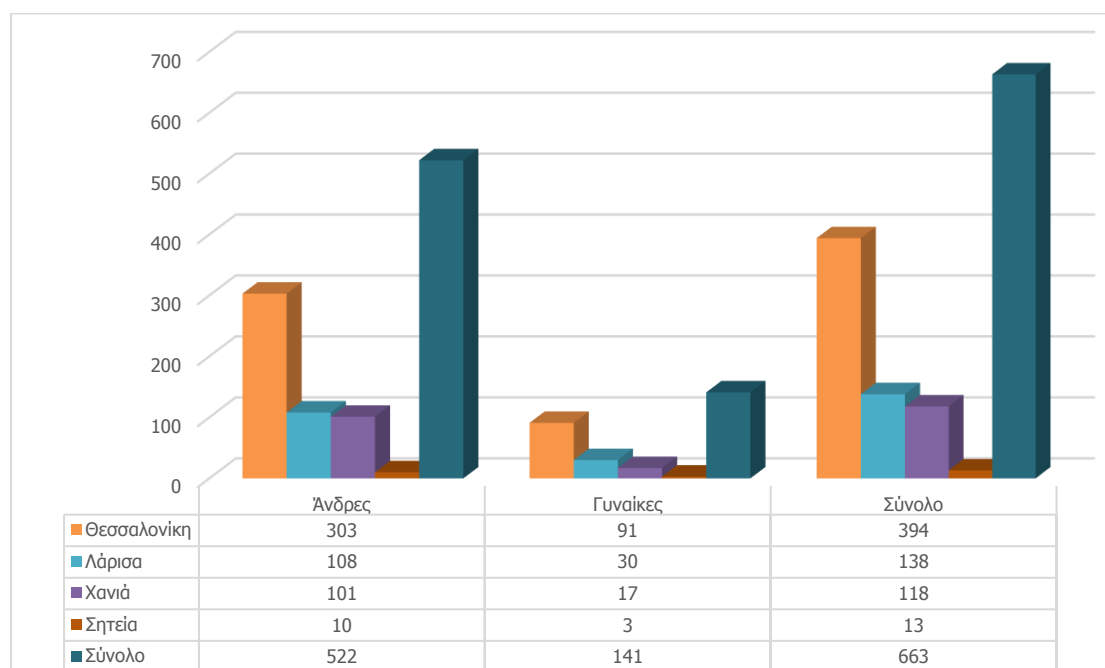
Γράφημα 1. Σχηματική απεικόνιση παρεχόμενων υπηρεσιών ανά πρόγραμμα και ανά αίτημα κατά το 2016.

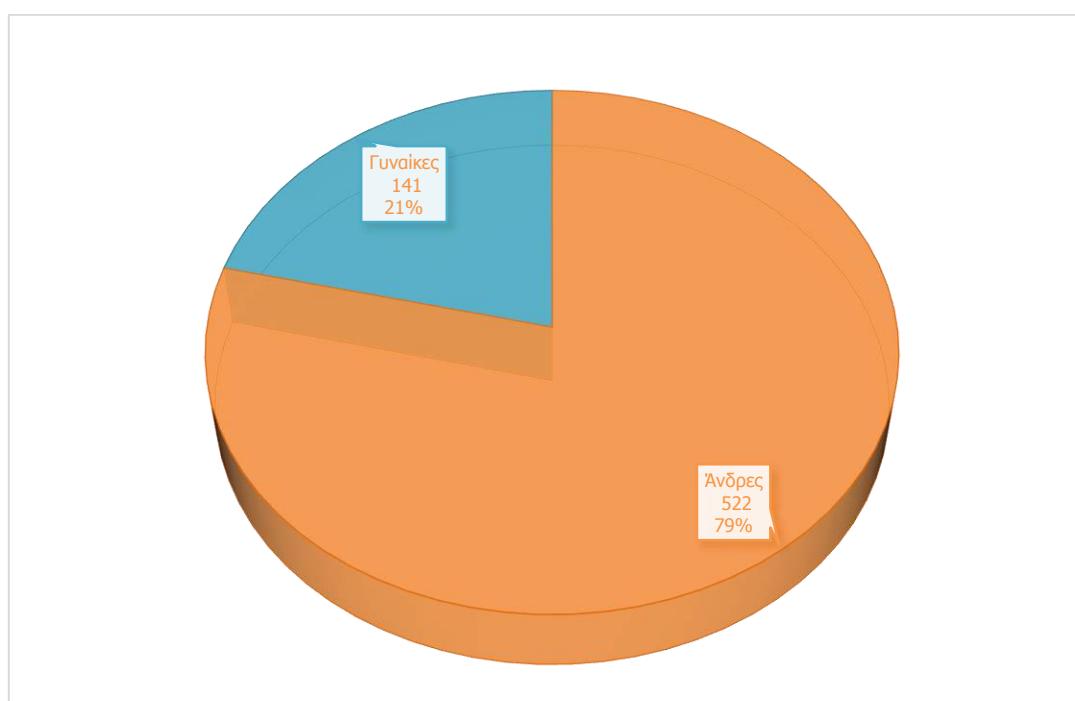
Γράφημα 2. Σχηματική απεικόνιση παρεχόμενων υπηρεσιών ανά αίτημα στο σύνολο των προσερχομένων στα προγράμματα κατά το 2016.

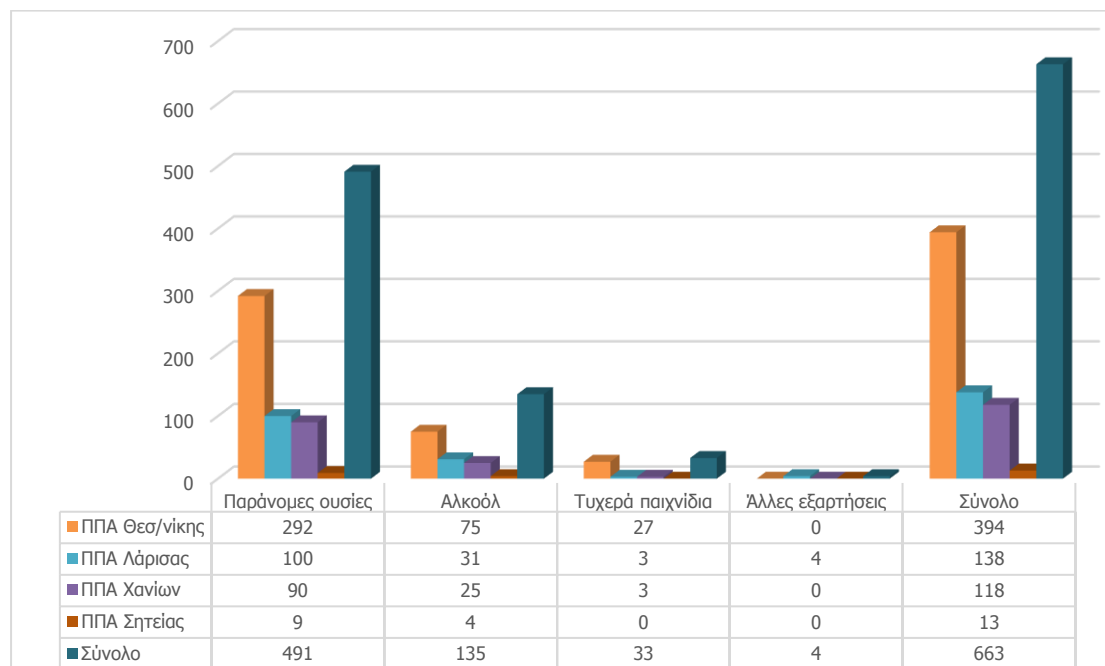
Γράφημα 3. Αριθμός εξαρτημένων ανά πρόγραμμα και ανά φύλο κατά το 2016.

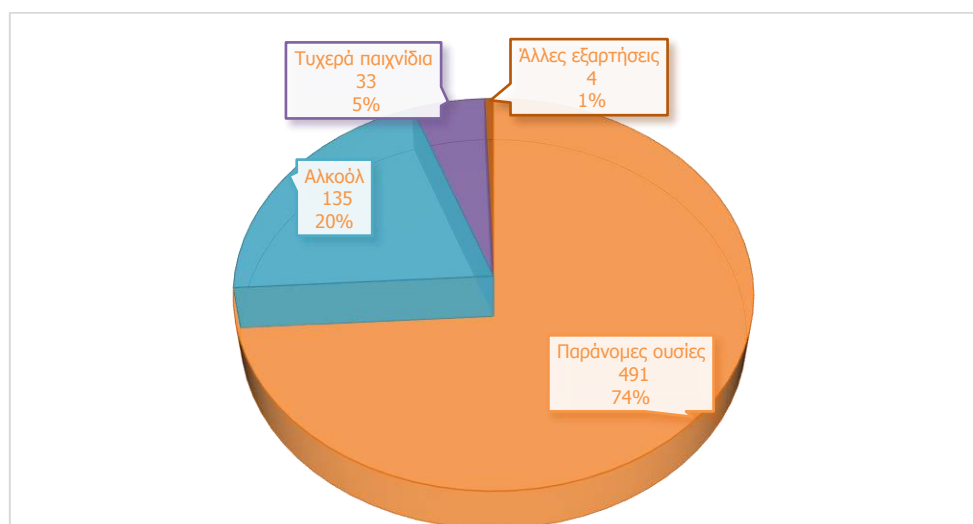
Γράφημα 4. Σχηματική απεικόνιση του φύλου στο σύνολο των προσερχομένων εξαρτημένων στα προγράμματα κατά το 2016.

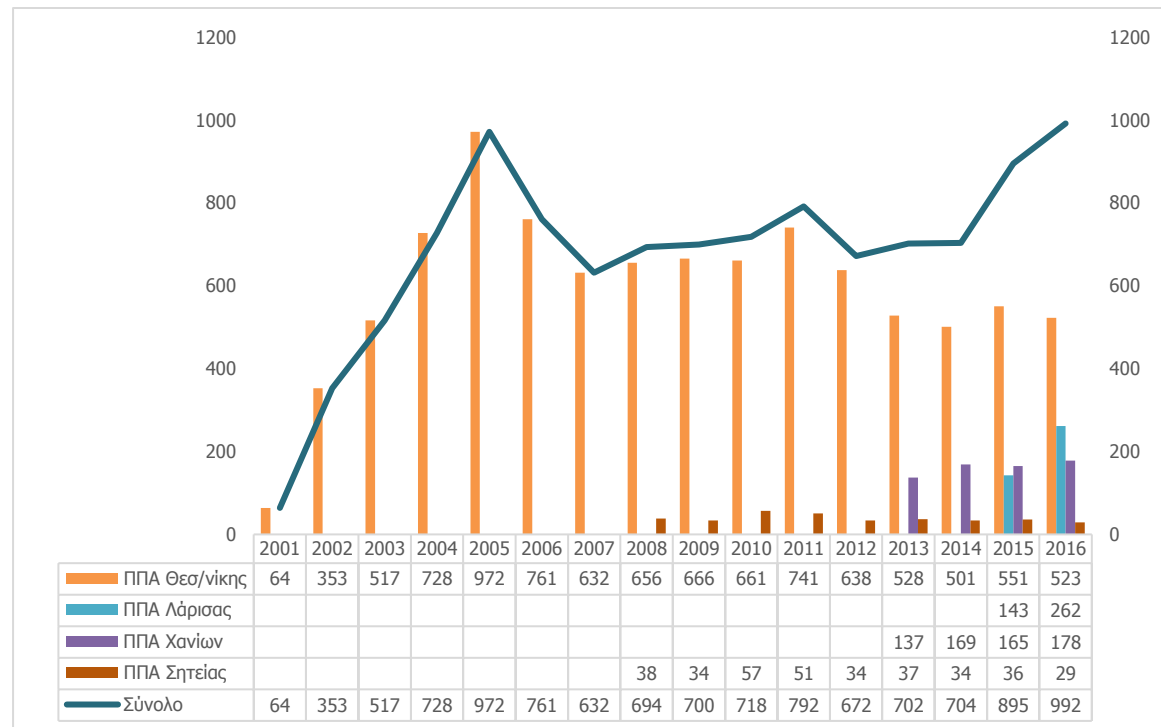
Γράφημα 5. Αριθμός εξαρτημένων ανά πρόγραμμα και ανά πρόβλημα για το οποίο απευθύνονται κατά το 2016.

Γράφημα 6. Σχηματική απεικόνιση του προβλήματος για το οποίο απευθύνονται στο σύνολο των προσερχομένων στα προγράμματα κατά το 2016.

Γράφημα 7. Διαφορετικά άτομα (χρήστες και συγγενείς) που έλαβαν υπηρεσίες ψυχοκοινωνικής υποστήριξης στα Προγράμματα Προαγωγής Αυτοβοήθειας ανά έτος.

3. Βασικοί άξονες της φιλοσοφίας και του τρόπου λειτουργίας του Προγράμματος Προαγωγής Αυτοβοήθειας²

Το Πρόγραμμα Προαγωγής Αυτοβοήθειας βασίζει την λειτουργία του στις κριτικές προσεγγίσεις των κοινωνικών επιστημών και σε αυτό το πλαίσιο, αποτελεί έναν εναλλακτικό χώρο, ένα τόπο συνάντησης ανθρώπων, που επιδιώκει να υπερβεί τα στενά όρια λειτουργίας μιας δημόσιας υγειονομικής υπηρεσίας. Ο στόχος αυτός σχετίζεται άμεσα με τη φιλοσοφία της αυτοβοήθειας/ αλληλοβοήθειας και της αυτενέργειας των πολιτών που επιχειρεί να προάγει. Ξεκινά από την αντίληψη ότι η προαγωγή της αυτοβοήθειας/ αλληλοβοήθειας και ο επαναπροσδιορισμός του ρόλου του λειτουργού της υγείας, δεν μπορούν να λαμβάνουν χώρα στο πλαίσιο της παραδοσιακής οργάνωσης και λειτουργίας ενός χώρου ψυχικής υγείας³. Βασικός άξονας λειτουργίας του προγράμματος είναι **η επανασύσταση και ο επαναπροσδιορισμός**

της έννοιας της «κοινότητας». Της έμπρακτης δηλαδή ομαδικής προσπάθειας κοινωνίας σχέσεων, που οδηγεί από τον ατομοκεντρισμό στη χαρά της σχέσης⁴. Ζητούμενο του προγράμματος είναι **η καλλιέργεια των κοινοτικών αξιών της αλληλεγγύης, των έντιμων ανθρώπινων σχέσεων, του ενδιαφέροντος για τον συνάνθρωπο, της αλληλοβοήθειας. Αξιών που εκπαιδεύουν, θεραπεύουν, και γενικότερα προάγουν την προσωπική ανάπτυξη κάθε ατόμου**^{5,6,7}.

Κεντρικοί στόχοι των υλοποιούμενων παρεμβάσεων στο Πρόγραμμα Προαγωγής Αυτοβοήθειας είναι **η χειραφέτηση, η ανάκτηση και διατήρηση της αξιοπρέπειας και της ελευθερίας όλων των συμμετεχόντων σε αυτές**. Οι βασικές έννοιες που υποστηρίζουν την παραπάνω φιλοσοφία και επιχειρείται να είναι

² Περισσότερο αναλυτική περιγραφή της φιλοσοφίας του Προγράμματος Προαγωγής Αυτοβοήθειας υπάρχει στο κείμενο που παρατίθεται στο παράρτημα του παρόντος απολογισμού.

³ Ζαφειρίδης, Φ. (2001). Ψυχική υγεία και καπιταλιστική ανάπτυξη. Στο βιβλίο: Ζαφειρίδης, Φ. (2009). *Εξαρτήσεις και Κοινωνία. Θεραπευτικές Κοινότητες – Ομάδες Αυτοβοήθειας*. Αθήνα: Εκδόσεις Κέδρος.

⁴ Γιανναράς, Χ. (1995) Γιατί κοινότητα και όχι θεραπευτήριο: Η κοινωνική μας πρόταση. *Πρακτικά του 2^{ου} Ευρωπαϊκού Συνεδρίου: «Η Ευρώπη κατά της Χρήσης Ουσιών»*.

⁵ Ζαφειρίδης, Φ. (1998^ο) Πρόληψη των ναρκωτικών: Οι αθέατες όψεις του προβλήματος. *Ιατρικά Θέματα, 10*. Στο βιβλίο: Ζαφειρίδης, Φ. (2009). *Εξαρτήσεις και Κοινωνία. Θεραπευτικές Κοινότητες – Ομάδες Αυτοβοήθειας*. Αθήνα: Εκδόσεις Κέδρος.

⁶ Ζαφειρίδης, Φ. (1998^β) Οι Θεραπευτικές Κοινότητες στην Ελλάδα. *Ιατρικά Θέματα, 13*. Στο βιβλίο: Ζαφειρίδης, Φ. (2009). *Εξαρτήσεις και Κοινωνία. Θεραπευτικές Κοινότητες – Ομάδες Αυτοβοήθειας*. Αθήνα: Εκδόσεις Κέδρος.

⁷ Zafiridis, Ph. (1990) Third generation of Therapeutic Communities. *Proceedings of 13th World Conference, Athens*. Στο βιβλίο: Ζαφειρίδης, Φ. (2009). *Εξαρτήσεις και Κοινωνία. Θεραπευτικές Κοινότητες – Ομάδες Αυτοβοήθειας*. Αθήνα: Εκδόσεις Κέδρος.

παρούσες στο σχεδιασμό και στην υλοποίηση των παρεμβάσεων του προγράμματος, αφορούν στα **ζητούμενα της κοινωνικής συμμετοχής, του συμμετοχικού σχεδιασμού των παρεμβάσεων με τους άμεσα ενδιαφερόμενους πολίτες και της σύνδεσης τους με το τοπικό πλαίσιο στο οποίο αναπτύσσονται, στην ανάληψη πρωταγωνιστικού ρόλου από τους άμεσα ενδιαφερόμενους και στην υιοθέτηση εκ μέρους των λειτουργών υγείας περισσότερο περιφερειακών και συνεργατικών ρόλων**. Οι παραπάνω έννοιες προσδιορίζουν και εμπεριέχονται στη **μεθοδολογία της έρευνας δράσης**, η οποία αποτελεί την κεντρική μεθοδολογία δημιουργίας και λειτουργίας των Προγραμμάτων Προαγωγής Αυτοβοήθειας.

Χάρη σε αυτή τη μεθοδολογία το Πρόγραμμα Προαγωγής Αυτοβοήθειας έχει τη δυνατότητα να σχεδιάζει και να υλοποιεί τις παρεμβάσεις του, με βάση τα τοπικά χαρακτηριστικά κάθε περιοχής στην οποία δραστηριοποιείται και ταυτόχρονα να ενσωματώνει άμεσα τις παρατηρούμενες αλλαγές στο προφίλ και τις ανάγκες των εξαρτημένων και των οικογενειών

τους. Επίσης η έρευνα δράσης υποστηρίζει ένα σημαντικό στόχο του προγράμματος, ο οποίος είναι η **υλοποίηση δράσεων που υποστηρίζουν περιφερειακά ανθρώπους οι οποίοι συμμετέχουν σε ομάδες αυτοβοήθειας/ αλληλοβοήθειας, χωρίς να αναιρείται η φιλοσοφία της αυτενέργειας και της ανάληψης της προσωπικής ευθύνης των πολιτών που αντιμετωπίζουν κάποιο πρόβλημα**⁸. Ο στόχος αυτός είναι συμβατός και με τη σύγχρονη διεθνή βιβλιογραφία για το ρόλο του λειτουργού ψυχικής υγείας στην υποστήριξη που μπορεί να παρέχει στις ομάδες αυτοβοήθειας/ αλληλοβοήθειας^{9,10,11,12,13}.

Η αξιοποίηση της έρευνας δράσης όλα αυτά τα χρόνια και **η συνεργασία με μέλη ομάδων αυτοβοήθειας/ αλληλοβοήθειας** για εξαρτημένους και τους συγγενείς τους, **επηρέασαν** σε μεγάλο βαθμό **τη διαμόρφωση της ακολουθούμενης μεθοδολογίας υποστήριξης**. Βασικό χαρακτηριστικό αυτής είναι **εξατομικευμένη παρέμβαση ανάλογα με τη φάση ζωής και τις ανάγκες του εξαρτημένου και την έμφαση στη λειτουργικότητα του σε όλα τα επίπεδα**. Η α-

⁸ Lainas, S., & Georgiou A. (2011). Action Research and Participatory Action Research as adequate methodologies for self help support. Examples from Greece. Εισήγηση στο πλαίσιο της 11ης Ευρωπαϊκής Συνάντησης Ειδικών για την Αυτοβοήθεια (11th European Expert Meeting on Self-Help Support). Järvenpää, Φινλανδία, 15-18 Ιουνίου 2011.

⁹ Chapel, J. (1997), ο.π.π.

¹⁰ Ζαφειρίδης, Φ., (2001) Ψυχική υγεία και αυτοβοήθεια: Το παράδειγμα των Ν.Α. και Α.Α. *Τετράδια Ψυχιατρικής*, 73, 22-29.

¹¹ Kurtz, L., (1997) *Self Help and Support Groups: A handbook for practitioners*. London: Sage Publications.

¹² Makela, K., Arminen, I., Bloomfield, K., et al. (1996) *Alcoholics Anonymous as a mutual – help movement*. Wisconsin: The University of Wisconsin Press.

¹³ Wilson, J. (1995) *How to work with self help groups: Guidelines for professionals*. Aldershot: Arena Publications.

ξιοποίηση αυτής της μεθοδολογίας υποστηρίξης έχει οδηγήσει σε διεύρυνση του πληθυσμού που απευθύνεται στο πρόγραμμα. Πιο συγκεκριμένα, **τα τελευταία χρόνια έχουν προσεγγίσει το πρόγραμμα μεταξύ των άλλων και άνθρωποι με συγκεκριμένα χαρακτηριστικά που τους διαφοροποιούν από το μεγαλύτερο ποσοστό των προσερχομένων σε αυτό**¹⁴, όπως για παράδειγμα, πολλά χρόνια χρήσης (περισσότερα από δεκαπέντε), με βασική ουσία προτίμησης είτε τα οπιούχα (ενδοφλέβια χρήση στις περισσότερες περιπτώσεις), είτε την κοκαΐνη, ηλικίας άνω των τριανταπέντε ετών κατά μέσο όρο, οι οποίοι /ες παρόλο που η χρήση τους ήταν προβληματική δεν είχαν αναζητήσει ποτέ βοήθεια σε κάποιο πρόγραμμα απεξάρτησης, ενώ ταυτόχρονα διατηρούσαν ένα επίπεδο λειτουργικότητας στη ζωή τους. Ουσιαστικά αυτός ο πληθυσμός συγκεντρώνει διαφορετικά χαρακτηριστικά από το μέσο όρο των ανθρώπων που προσέρχονται σε προγράμματα απεξάρτησης στην Ελλάδα.

Το πλέον αξιοσημείωτο χαρακτηριστικό αυτών των ανθρώπων είναι ότι παρόλα τα πολλά χρόνια χρήσης δεν είχαν αναζητήσει ποτέ βοήθεια, γεγονός που τους καθιστά ως ένα «κρυφό» πληθυσμό εξαρτημένων, οι οποίοι δεν προσεγγίζουν τις υπάρχουσες δομές απεξάρτησης¹⁵.

Τα χαρακτηριστικά αυτών των ανθρώπων και τα κίνητρα συμμετοχής τους και συστηματικής παρακολούθησης του Προγράμματος Προαγωγής Αυτοβοήθειας μελετήθηκαν διεξοδικά στο πλαίσιο μιας πραγματοποιηθείσας μακρόχρονης έρευνας για το συνολικό τρόπο λειτουργίας αυτού¹⁶. Ως **βασικοί λόγοι επιλογής του συγκεκριμένου προγράμματος** αναδεικνύονται μεταξύ των άλλων, **η δυνατότητα του εξατομικευμένου πλάνου παρέμβασης**, το οποίο χαρακτηρίζεται από **ευελιξία στη δόμηση του, τη δυνατότητα συνδιαμόρφωσης από τον άμεσα ενδιαφερόμενο, το ανοικτό και άμεσα προσβάσιμο πλαίσιο, η ελαχιστοποίηση των ε-**

¹⁴ Ο βασικός κορμός των προσερχομένων στο πρόγραμμα ήταν παρόμοιος με αυτόν των υπολοίπων προγραμμάτων απεξάρτησης, δηλαδή μακροχρόνιοι χρήστες οπιούχων στη μεγάλη τους πλειοψηφία, με συνοδά προβλήματα (π.χ. ηπατίτιδες, εμπλοκή με το νόμο, ανεργία) και εμπειρία από συμμετοχή σε άλλα θεραπευτικά προγράμματα και το μεγαλύτερο ποσοστό ανήκει στο ηλικιακό εύρος 36-50 έτη.

¹⁵ Ο προβληματισμός αυτός αναπτύσσεται διεθνώς καθώς είναι κοινός τόπος ερευνητών του πεδίου των εξαρτήσεων ότι μόνο ένα μικρό κομμάτι από το συνολικό αριθμό των εξαρτημένων προσεγγίζουν τα προγράμματα απεξάρτησης, γεγονός που οφείλει μεταξύ των άλλων να προκαλεί προβληματισμό και για την ανάγκη διεύρυνσης της μεθοδολογίας παρέμβασης, που υιοθετούν οι διάφορες θεραπευτικές προτάσεις (Sobell, 2007, Ζαφειρίδης, υπό έκδοση).

Sobell, L. (2007). The phenomenon of self - change: Overview and key issues. In Klingemann, H. & Sobell, L. C. (Eds). *Promoting Self-Change From Addictive Behaviors: Practical Implications for Policy, Prevention and Treatment*, (pp. 1-30). New York: Springer Science + Business Media, LLC.

Ζαφειρίδης, Φ. (υπό έκδοση), ο.π.π.

¹⁶ Λαϊνάς, Σ. (2013), ο.π.π.

λεγκτικών μηχανισμών και των κανόνων, η ακολουθούμενη μεθοδολογία παρέμβασης. Όσον αφορά στην ακολουθούμενη μεθοδολογία παρέμβασης από την έρευνα φαίνεται ότι η βασισμένη σε αξίες παρέμβαση, που δίνει έμφαση στη βιωματική γνώση και τη δυνατότητα αυτοπροσδιορισμού των άμεσα ενδιαφερομένων, ο από κοινού σχεδιασμός των δράσεων και του πλάνου παρέμβασης, ο διαφορετικός ρόλος των λειτουργών υγείας που βασίζεται στις αρχές των ανθρωπιστικών προσεγγίσεων της εξάρτησης, **είναι τα χαρακτηριστικά που κάνουν την συγκεκριμένη ψυχοκοινωνικών παρέμβαση περισσότερο προσβάσιμη ακόμη και σε «κρυφούς» πληθυσμούς εξαρτημένων.**

Τα ίδια εν πολλοίς χαρακτηριστικά του πλαισίου φαίνεται να λειτουργούν και όσον αφορά στους ανθρώπους με πρόβλημα εξάρτησης που παρακολουθούν προγράμματα υποκατάστασης. Το Πρόγραμμα

Προαγωγής Αυτοβοήθειας είναι σε θέση – υπό προϋποθέσεις – να υποστηρίξει και ανθρώπους που παρακολουθούν προγράμματα υποκατάστατων. Ο πληθυσμός των προσερχομένων στο Πρόγραμμα Προαγωγής Αυτοβοήθειας τα τελευταία χρόνια συμπεριλαμβάνει και ανθρώπους που συμμετέχουν σε προγράμματα υποκατάστασης. Το γεγονός αυτό, της δυνατότητας παράλληλης υποστήριξης και ανθρώπων που συμμετέχουν στα προγράμματα υποκατάστασης είναι ένα επιπλέον καινοτόμο χαρακτηριστικό της λειτουργίας του Προγράμματος Προαγωγής Αυτοβοήθειας¹⁷. Συγκεκριμένα, το Πρόγραμμα Προαγωγής Αυτοβοήθειας Λάρισας ξεκίνησε από το τέλος του 2015 να υλοποιεί μια πιλοτική συνεργασία με τη Μονάδα Υποκατάστασης του ΟΚΑΝΑ στη Λάρισα, με στόχο την επανένταξη ανθρώπων που έχουν μια καλή πορεία και την ολοκλήρωσή του προγράμματος υποκατάστασης.

¹⁷ Το χαρακτηριστικό αυτό είναι ιδιαίτερα σημαντικό αν ληφθεί υπόψη το γεγονός ότι διεθνώς υπάρχει μεγάλη συζήτηση για την αναγκαιότητα καλύτερης διασύνδεσης μεταξύ των προγραμμάτων υποκατάστασης και των στεγνών προγραμμάτων, καθώς επίσης αν λάβουμε υπόψη μας τη μεγάλη αύξηση των προσερχομένων στα προγράμματα υποκατάστασης του ΟΚΑΝΑ την τελευταία τριετία. Η μαζική προσέλευση ανθρώπων με πρόβλημα εξάρτησης στα προγράμματα του ΟΚΑΝΑ με την ελαχιστοποίηση του χρόνου αναμονής, έχει διαφοροποιήσει το προφίλ των προσερχομένων σε αυτά τα προγράμματα και είναι πολύ πιθανό πολλοί από αυτούς να έχουν ανάγκη διασύνδεσης τους με στεγνά προγράμματα με στόχο την πλήρη απεξάρτηση. Η ανάγκη λοιπόν επινόησης μεθοδολογιών υποστήριξης αυτών των ανθρώπων και λειτουργικής διασύνδεσης τους με «στεγνά» προγράμματα θα είναι ιδιαίτερα έντονη τα επόμενα χρόνια. Σε αυτό το πλαίσιο, η εμπειρία από τη μέχρι τώρα λειτουργία του Προγράμματος Προαγωγής Αυτοβοήθειας μπορεί να είναι ιδιαίτερα χρήσιμη.

4. Οργάνωση– Λειτουργία

Βασικό στοιχείο της οργάνωσης του Προγράμματος Προαγωγής Αυτοβοήθειας είναι ο καθορισμός των πολιτικών του προγράμματος από τον επιστημονικό υπεύθυνο και τους υπευθύνους των δράσεων, ως προϊόν συνεχούς αλληλεπίδρασης με τους ανθρώπους στους οποίους αυτές οι δράσεις απευθύνονται. Η λειτουργία του προγράμματος άλλωστε είναι βασισμένη στη λογική της έρευνας δράσης που διευκολύνει αυτή τη διαδικασία. **Βασικός άξονας της λειτουργίας του προγράμματος είναι να ανταποκρίνεται στις ανάγκες των ανθρώπων που προσεγγίζουν το πρόγραμμα και όχι να προσαρμόζει τις ανάγκες των ανθρώπων σε μια άκαμπτη δομή λειτουργίας.** Τούτο επιτυγχάνεται κυρίως μέσα από την εξατομίκευση του πλάνου παρέμβασης από κοινού με τον κάθε άνθρωπο, έτσι ώστε η εμπλοκή του να

ανταποκρίνεται στις ανάγκες του, στη φάση ζωής του αλλά και στη σχέση που έχει με τις ουσίες. Ακόμη, τα προγράμματα έχουν διευρυμένο ωράριο λειτουργίας, ούτως ώστε αφενός μεν, να αποτελούν ένα χώρο που είναι σημείο αναφοράς για τους ανθρώπους, άμεσα προσβάσιμο και ασφαλή, αφετέρου δε, να μπορούν να ανταποκριθούν στις ανάγκες ανθρώπων με πολλαπλά προφίλ (πχ. εργαζόμενους ή φοιτητές). Στη Θεσσαλονίκη, τα Χανιά και τη Λάρισα τα προγράμματα λειτουργούν από τις 9.00 έως τις 20.00 καθημερινά και τα Σάββατα 13.00– 20.00 (στα Χανιά 11.00- 18.00). Το πρόγραμμα της Σητείας λειτουργεί 9.00– 14.00 και 17.00 έως 20.00 καθημερινά. Στο παρακάτω σχήμα παρουσιάζεται η οργανωτική δομή των τεσσάρων Προγραμμάτων Προαγωγής Αυτοβοήθειας.

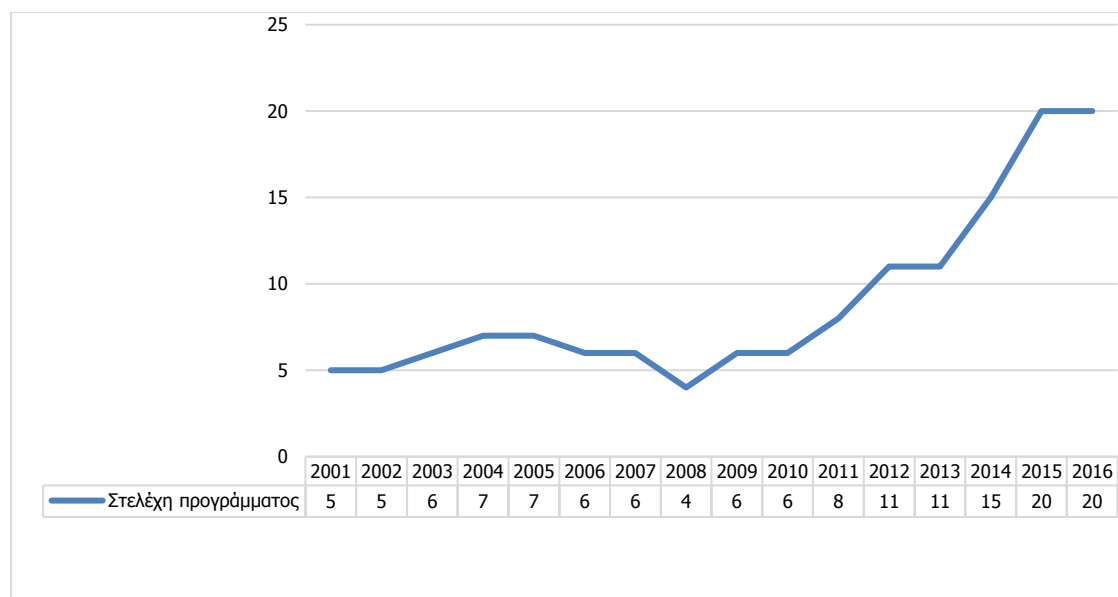

5. Στελέχωση

Η στελέχωση του προγράμματος είναι ένα από τα σημεία στα οποία δίνεται ιδιαίτερη έμφαση, καθώς η λειτουργία του και η ευόδωση των στόχων του εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό από τους λειτουργούς υγείας που πλαισιώνουν την προσπάθεια. Βασικός άξονας είναι η επιλογή λειτουργών υγείας για τη στελέχωση του προγράμματος με ανάλογη εκπαίδευση και ενδιαφέρον να συμμετέχουν σε μια καινοτόμο προσπάθεια παρέμβασης στο πεδίο των ψυχοκοινωνικών προβλημάτων. Τα στελέχη του προγράμματος είναι κατά κύριο λόγο απόφοιτοι του Μεταπτυχιακού Προγράμματος Σπουδών της Κοινωνικής Κλινικής Ψυχολογίας των Εξαρτήσεων και Ψυχοκοινωνικών Προβλημάτων του τμήματος Ψυχολογίας του Α.Π.Θ. Το εν λόγω μεταπτυχιακό πρόγραμμα ήταν το μοναδικό στο συγκεκριμένο γνωστικό αντικείμενο στην Ελλάδα μέχρι την αναστολή του το 2012 και ήταν άμεσα συνδεδεμένο με το Πρόγραμμα Προαγωγής Αυτοβοήθειας. Κατά συνέπεια οι άνθρωποι που στελεχώνουν το πρόγραμμα είναι ιδιαίτερα καταρτισμένοι για τα πεδία ευθύνης που αναλαμβάνουν.

Επίσης στα Προγράμματα Προαγωγής Αυτοβοήθειας εργάζονται και απόφοιτοι αυτών, πρώην εξαρτημένοι. Απαραίτητο θεωρείται το ενδιαφέρον για τη φιλοσοφία της συγκεκριμένης πρότασης από όλους όσους στελεχώνουν το πρόγραμμα, καθώς απαιτείται σημαντική δέσμευση για την υλοποίησή της. Η στελέχωση του προγράμματος από εργαζόμενους με την προαναφερθείσα εκπαίδευση και εμπειρία, είναι ένα από τα χαρακτηριστικά της καινοτομίας του, καθώς χάρη στη λογική της πλαισίωσης πρωτοβουλιών αυτοβοήθειας/αλληλοβοήθειας παρέχονται υπηρεσίες σε μεγάλο αριθμό ανθρώπων σε μηνιαία βάση από μικρό αριθμό στελεχών. Στο παρακάτω γράφημα παρουσιάζεται σχηματικά η πορεία στελέχωσης στο Πρόγραμμα από την έναρξη της λειτουργίας του. Ο αριθμός αφορά το σύνολο των στελεχών του προγράμματος. Υπενθυμίζεται ότι το Πρόγραμμα Προαγωγής Αυτοβοήθειας ξεκίνησε τη λειτουργία του στη Θεσσαλονίκη το 2001, στη Σητεία το 2008, στα Χανιά στο τέλος του 2012 και στη Λάρισα στα μέσα του 2015.

Γράφημα 8. Πορεία στελέχωσης (προσωπικό πλήρους απασχόλησης) ανά έτος λειτουργίας των Προγραμμάτων Προαγωγής Αυτοβοήθειας.

Γράφημα 9. Στελέχωση των Προγραμμάτων Προαγωγής Αυτοβοήθειας για το 2016 ανά ειδικότητα.

Ειδικότητα	Στελέχη πλήρους απασχόλησης ¹⁸
Ψυχίατρος, τ. Αναπλ. Καθηγητής Ψυχολογίας	1
Ψυχολόγος, Δρ. Ψυχολογίας	1
Ψυχολόγος, MSc Κοινωνικής Κλινικής Ψυχολογίας των Εξαρτήσεων σε θέση Υπευθύνου/ης προγράμματος	4
Ψυχολόγος, MSc Κοινωνικής Κλινικής Ψυχολογίας των Εξαρτήσεων, MSc (cand.) Διοίκησης Μονάδων Υγείας	1
Ψυχολόγος, MSc Κοινωνικής Κλινικής Ψυχολογίας των Εξαρτήσεων σε θέση στελέχους	4
Κοινωνικός Λειτουργός, MSc Κοινωνικής Κλινικής Ψυχολογίας των Εξαρτήσεων	1
Ψυχολόγος	2
Κοινωνικός Λειτουργός	1
Κοινωνιολόγος	1
Εκπαιδευτικός	1
Απόφοιτος θεραπευτικού προγράμματος, MSc Κοινωνικής Κλινικής Ψυχολογίας των Εξαρτήσεων	1
Απόφοιτος θεραπευτικού προγράμματος	2
ΣΥΝΟΛΟ	20

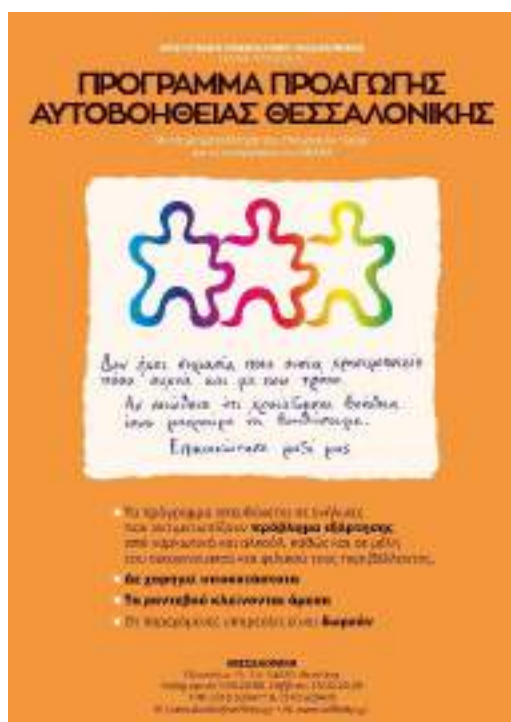
¹⁸ Κατά τη διάρκεια του 2016 απασχολήθηκαν επίσης ως στελέχη μερικής απασχόλησης στα προγράμματα 18 άνθρωποι για συνολικά 83 μήνες απασχόλησης, το οποίο αντιστοιχεί σε 7,25 θέσεις πλήρους απασχόλησης. Οι ειδικότητες τους ήταν: Ψυχολόγοι, Ψυχολόγοι- Msc Κοινωνικής Κλινικής Ψυχολογίας των Εξαρτήσεων, Απόφοιτος Σχολής Καλών Τεχνών, Κοινωνικοί Επιστήμονες, Κοινωνικός Λειτουργός, Εκπαιδευτικοί, Θεατρολόγος, Απόφοιτοι θεραπευτικού προγράμματος.

6. Συνοπτική παρουσίαση των Προγραμμάτων Προαγωγής Αυτοβοήθειας και του έργου τους κατά το 2016

Τα Προγράμματα Προαγωγής Αυτοβοήθειας βασίζονται στη συγκεκριμένη φιλοσοφία και στις αρχές λειτουργίας, όπως περιγράφησαν παραπάνω. Εντούτοις το κάθε επιμέρους πρόγραμμα δεν αναπτύσσει τις ίδιες δράσεις και με τον ίδιο ακριβώς τρόπο. Ο λόγος είναι η μεθοδολογία της έρευνας δράσης που οδηγεί τη εξέλιξη των δράσεων. Άρα, οι δράσεις που αναπτύσσει

το εκάστοτε πρόγραμμα καθορίζονται σε μεγάλο βαθμό από τις ανάγκες της εκάστοτε τοπικής κοινωνίας, από τα ιδιαίτερα πολιτισμικά χαρακτηριστικά της (τα οποία επηρεάζουν και την κουλτούρα των ανθρώπων σε σχέση με τη χρήση ουσιών και τις εξαρτήσεις), καθώς και από τις ανάγκες των ανθρώπων που συμμετέχουν στο πρόγραμμα.

6.1 Πρόγραμμα Προαγωγής Αυτοβοήθειας Θεσσαλονίκης

Το Πρόγραμμα Προαγωγής Αυτοβοήθειας Θεσσαλονίκης **ξεκίνησε τη λειτουργία του το 2001**. Αποτέλεσε την πρώτη συγκροτημένη προσπάθεια στην Ελ-

λάδα προαγωγής της ιδέας της αυτοβοήθειας/ αλληλοβοήθειας στο πεδίο της εξάρτησης και άλλων ψυχοκοινωνικών προβλημάτων, εκ μέρους των επαγγελματιών ψυχικής υγείας. Η λειτουργία του προγράμματος σηματοδότησε ένα σημαντικό παράδειγμα **σύνδεσης του Πανεπιστημίου με τις ανάγκες της κοινωνίας**.

Στα **δεκαέξι χρόνια λειτουργίας** του το πρόγραμμα υποστήριξε και συνεχίζει να υποστηρίζει ιδιαίτερα μεγάλο αριθμό ανθρώπων με πρόβλημα εξάρτησης και μέλη του περιβάλλοντος τους. Επιπλέον, αποτελεί ένα **εκπαιδευτικό πλαίσιο άμεσης σύνδεσης της θεωρίας με την πράξη** για σημαντικό αριθμό μεταπτυχιακών και προπτυχιακών φοιτητών του τμήματος Ψυχολογίας του Α.Π.Θ. και λειτουργών υγείας και κοινωνικών επιστημόνων.

Τον Απρίλιο του 2016 το Πρόγραμμα άλλαξε διεύθυνση και μεταφέρθηκε στην περιοχή του Βαρδάρη. Το δίμηνο Μαρτίου- Απριλίου πραγματοποιήθηκε η ανακαίνιση του νέου μας χώρου και η μετακόμιση σε αυτόν. Στη διαδικασία των εργασιών για τις ανάγκες του νέου χώρου, πέρα από το προσωπικό και τους εθελοντές που εκπαιδεύονται, συμμετείχαν συστηματικά 39 μέλη του προγράμματος.

Πολλές από τις εργασίες και κατασκευές στον νέο χώρο πραγματοποιήθηκαν με εθελοντική, προσωπική και ομαδική δουλειά από όλους τους συμμετέχοντες και αυτό έδωσε ένα ιδιαίτερα θετικό πνεύμα ομαδικότητας και συνεργατικότητας στο ξεκίνημα της λειτουργίας του Προγράμματος στη νέα του διεύθυνση.

6.1.1 Συνοπτικά στοιχεία πορείας των δράσεων

Κατά το 2016 το Πρόγραμμα Προαγωγής Αυτοβοήθειας Θεσσαλονίκης παρείχε υπηρεσίες συνολικά **600 ανθρώπους** με διαφορετικού τύπου αιτήματα. Οι υπηρεσίες παρασχέθηκαν σε:

1. **394 ανθρώπους με πρόβλημα εξάρτησης από παράνομες και νόμιμες ψυχοτρόπες ουσίες καθώς και από τα τυχερά παιχνίδια**, στους οποίους παρασχέθηκαν συστηματικές υπηρεσίες ψυχοκοινωνικής υποστήριξης εκ των οποίων οι

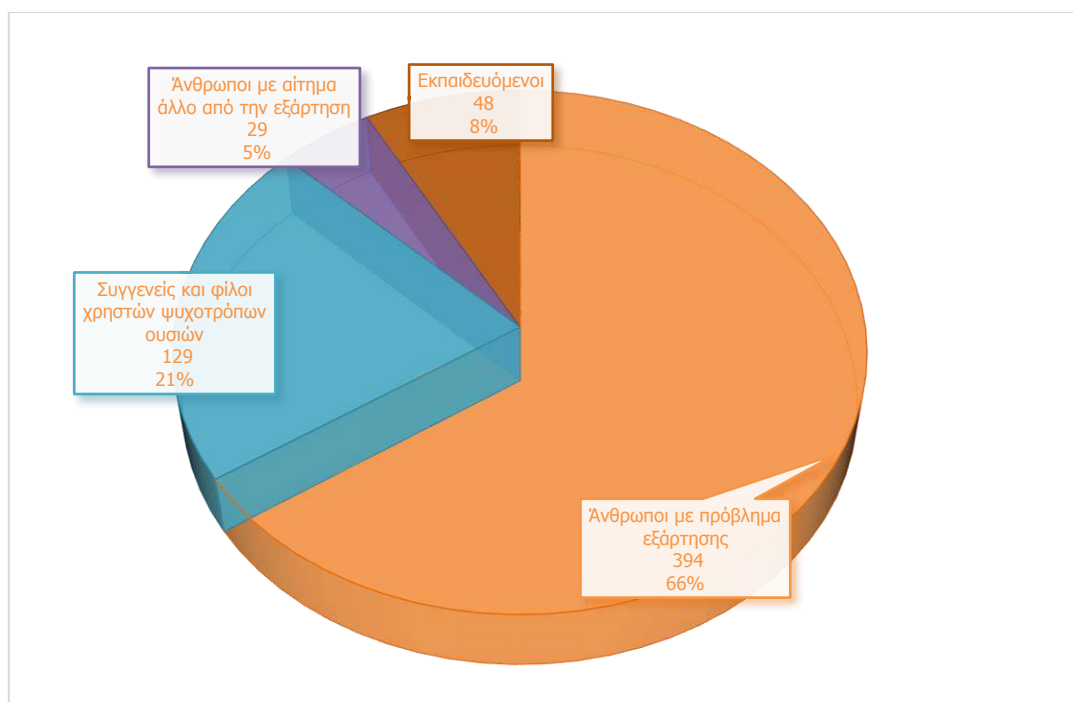
161 ήταν νέες προσελεύσεις, αριθμός ιδιαίτερα αυξημένος σε σχέση με την προηγούμενη χρονιά.

2. **129 μέλη οικογενειών** – φίλοι ανθρώπων με πρόβλημα εξάρτησης εκ των οποίων **οι 83 ήταν νέες προσελεύσεις**.

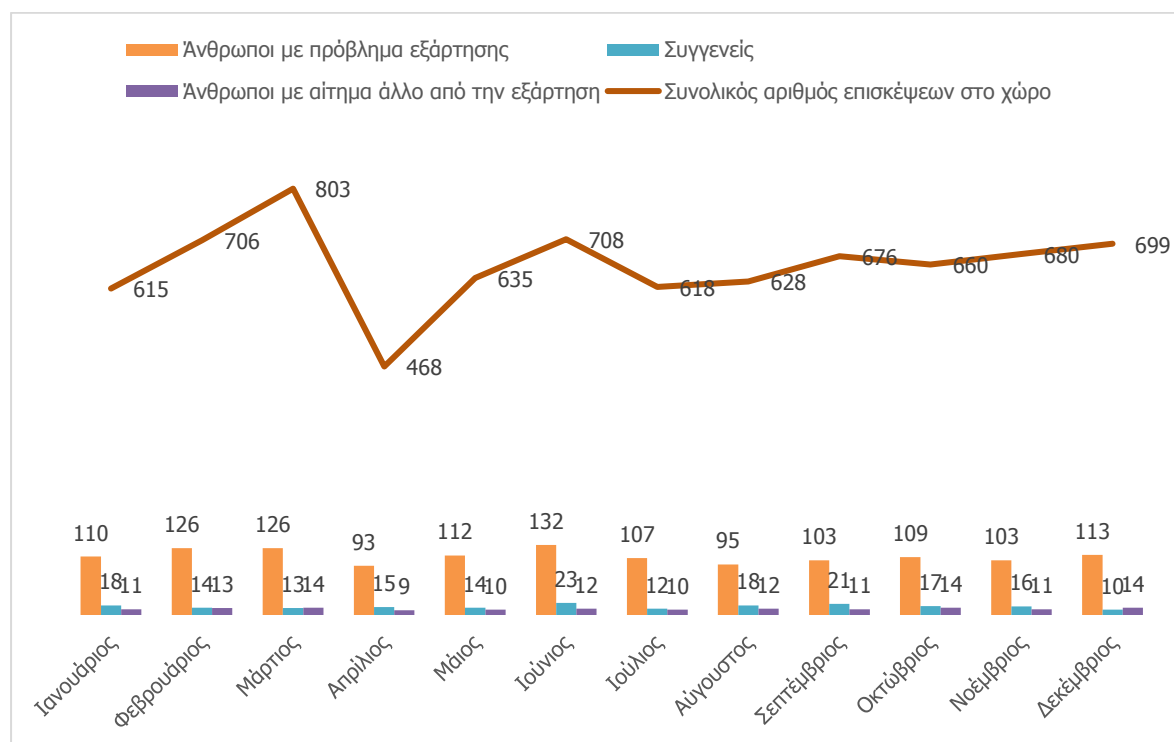
3. **29** ανθρώπους με αίτημα βοήθειας για ζητήματα πέρα από τη χρήση ουσιών

4. **48** άτομα με αίτημα εκπαίδευσης (λειτουργοί υγείας, μεταπτυχιακοί φοιτητές, προπτυχιακοί φοιτητές και απόφοιτοι του Τμήματος Ψυχολογίας του Α.Π.Θ.).

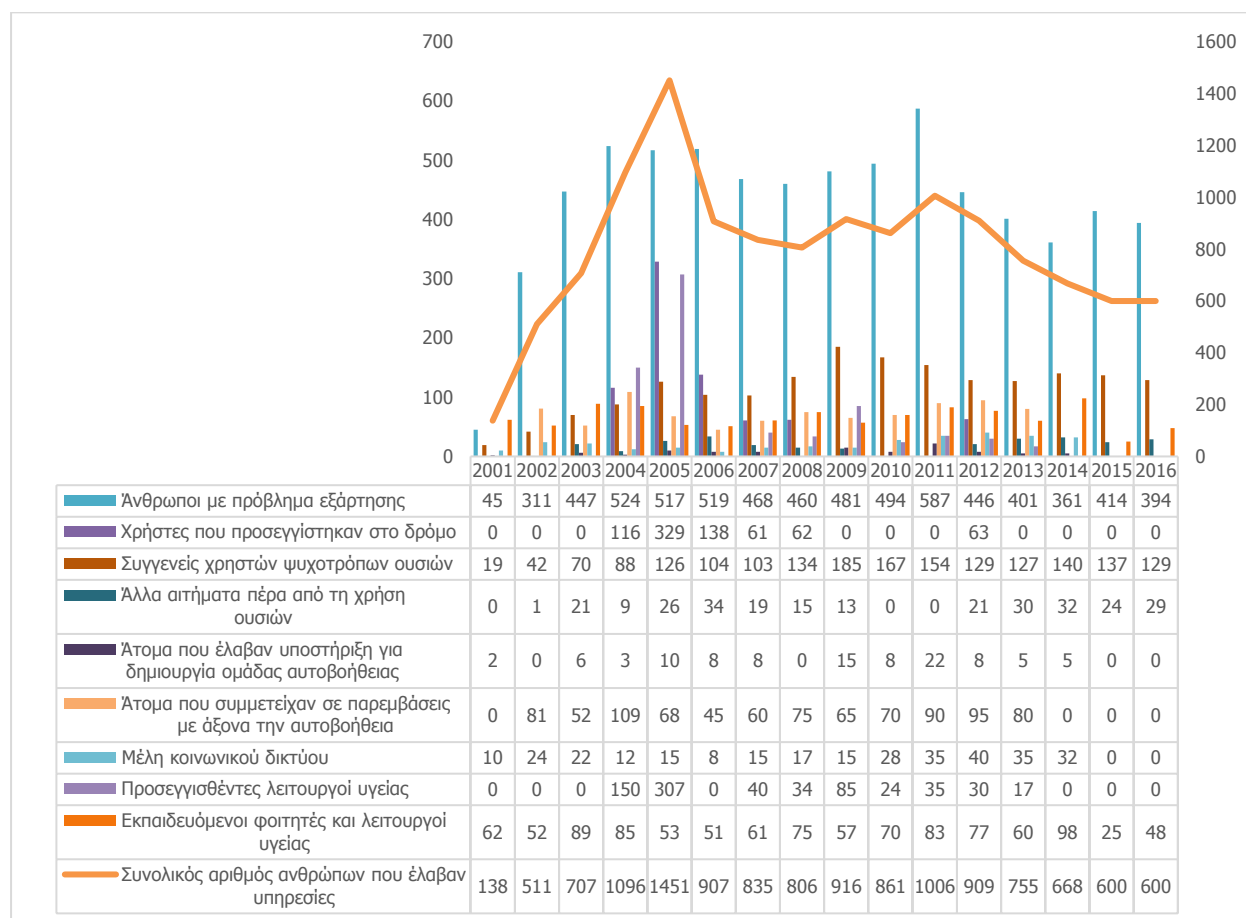
Γράφημα 10. Σχηματική απεικόνιση ανθρώπων που έλαβαν υπηρεσίες κατά το 2016 στο Πρόγραμμα Προαγωγής Αυτοβοήθειας Θεσσαλονίκης.

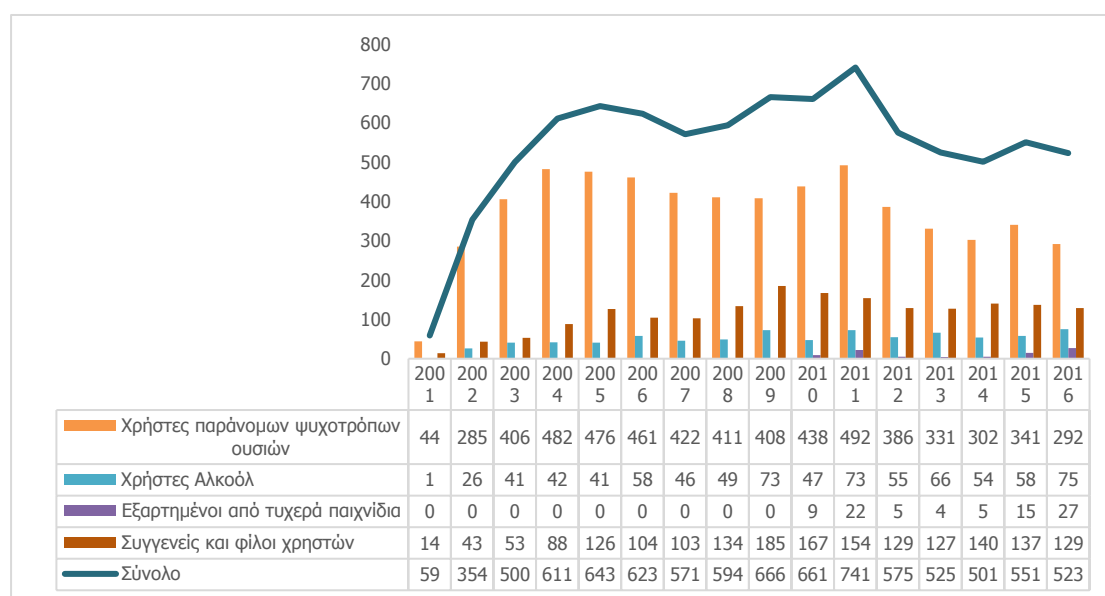
Γράφημα 11. Πορεία μηνιαίων προσελεύσεων στο Πρόγραμμα Προαγωγής Αυτοβοήθειας Θεσσαλονίκης κατά το 2016.

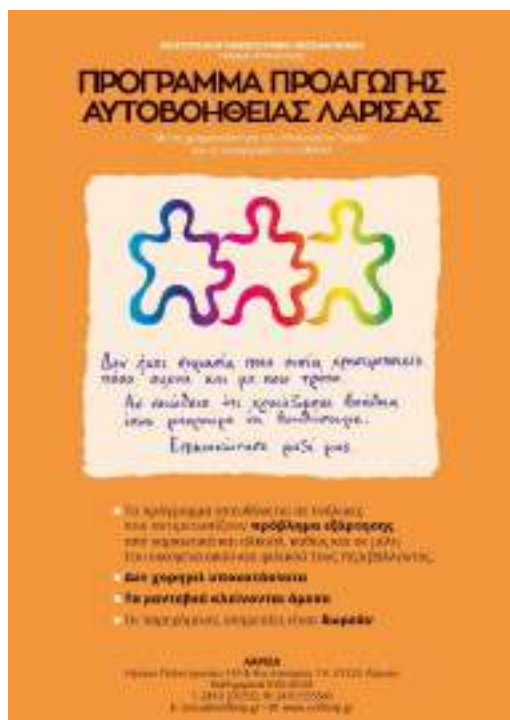
Γράφημα 12. Σχηματική απεικόνιση ανθρώπων που έλαβαν υπηρεσίες ανά έτος και ανά κατηγορία αιτήματος στο Πρόγραμμα Προαγωγής Αυτοβοήθειας Θεσσαλονίκης.

Γράφημα 13. Προσελεύσεις (διαφορετικών ατόμων) ανά έτος και ανά αίτημα αναφορικά με την ψυχοκοινωνική υποστήριξη στο Προγράμματος Προαγωγής Αυτοβοήθειας Θεσσαλονίκης.

6.2 Πρόγραμμα Προαγωγής Αυτοβοήθειας Λάρισας

Το Πρόγραμμα Προαγωγής Αυτοβοήθειας Λάρισας ξεκίνησε τη λειτουργία του τον Αύγουστο του 2015 παρέχοντας υπηρεσίες ψυχοκοινωνικής υποστήριξης σε ανθρώπους που αντιμετωπίζουν προβλήματα εξάρτησης από ναρκωτικά, αλκοόλ και άλλες εξαρτήσεις, καθώς και στο συγγενικό τους περιβάλλον. Το **Πρόγραμμα Προαγωγής Αυτοβοήθειας Λάρισας βασίζεται στην πολυετή εμπειρία λειτουργίας των τριών άλλων προγραμμάτων** που λειτουργούν σε Θεσσαλονίκη, Σητεία και Χανιά, καθώς και στο ίδιο επιστημονικό και αξιακό υπόβαθρο. Το **Πρόγραμμα Προαγωγής Αυτοβοήθειας Λάρισας κατά**

τους πρώτους δεκαέξι μήνες λειτουργίας του έχει εξυπηρετήσει σημαντικό αριθμό εξαρτημένων και των συγγενών του από ολόκληρη την Περιφέρεια Θεσσαλίας, η οποία αποτελεί την περιοχή εμβέλειάς του. Ο μεγάλος αριθμός εξαρτημένων και συγγενών τους που προσέγγισαν και συνεχίζουν να προσέρχονται στο πρόγραμμα της Λάρισας, ανέδειξε το σημαντικό κενό σε επίπεδο λειτουργίας ανοικτού «στεγνού» προγράμματος στην περιφέρεια Θεσσαλίας, που καλύφθηκε με τη λειτουργία του Προγράμματος Προαγωγής Αυτοβοήθειας Λάρισας.

Κατά το 2016 το Πρόγραμμα Προαγωγής Αυτοβοήθειας Λάρισας πέρα από την ψυχοκοινωνική υποστήριξη σε ένα σημαντικό αριθμό εξαρτημένων και των συγγενών τους, ανέπτυξε μια σειρά δράσεων με στόχο τη γνωριμία με την τοπική κοινωνία και την επικοινωνία του τρόπου λειτουργίας και φιλοσοφίας του προγράμματος.

6.2.1. Συνοπτικά στοιχεία πορείας των δράσεων

Κατά τη διάρκεια του 2016 το Πρόγραμμα Προαγωγής Αυτοβοήθειας Λάρισας παρείχε υπηρεσίες εκπαίδευσης και υποστήριξης συνολικά σε **413 διαφορετικούς ανθρώπους**. Αναλυτικότερα, οι άνθρωποι που απευθύνθηκαν στο πρόγραμμα μπορούν να ταξινομηθούν ως εξής:

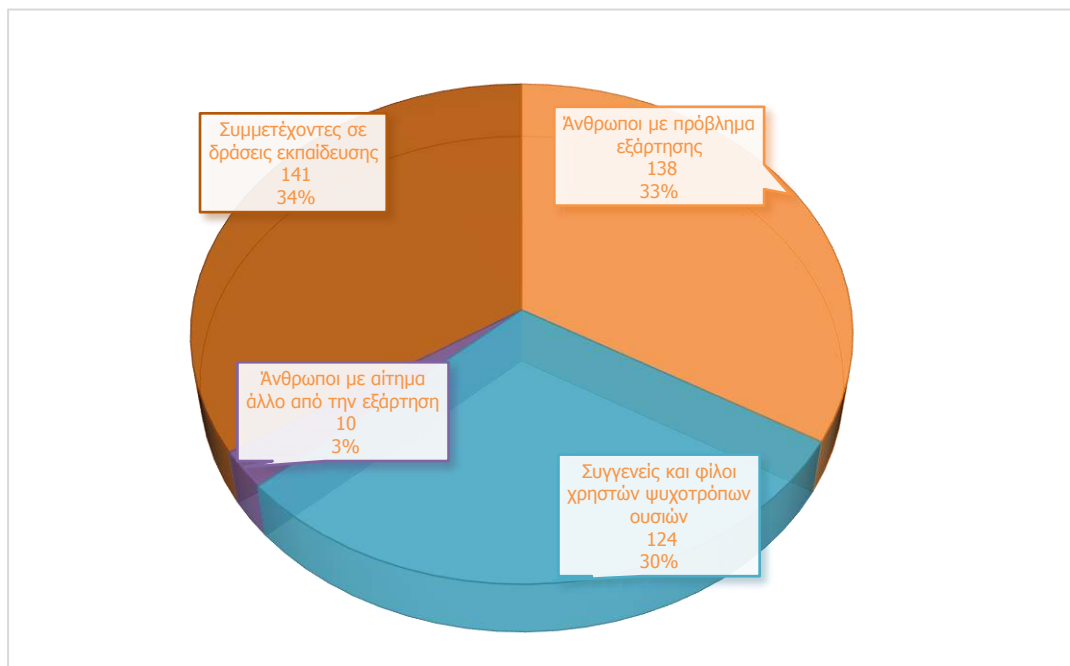
1. **138 άνθρωποι με πρόβλημα εξάρτησης από παράνομες και νόμιμες ψυχοτρόπες ουσίες ή με πρόβλημα μη φαρμακευτικής εξάρτησης**, στους οποίους παρασχέθηκαν συστηματικές υπηρεσίες ψυχοκοινωνικής υποστήριξης εκ των οποίων οι **102 ήταν νέες προσελεύσεις**.
2. **124 μέλη οικογενειών, σύντροφοι ή φίλοι ανθρώπων με πρόβλημα εξάρτησης**.
3. **10** άνθρωποι με αίτημα βοήθειας για ζητήματα πέρα από τη χρήση ουσιών
4. **135** λειτουργοί υγείας, εκπαιδευτικοί, και πολίτες άλλως ειδικοτήτων, οι οποίοι/ες παρακολούθησαν κάποιο ολοκληρωμένο

σεμιναριακό κύκλο για τις κριτικές προσεγγίσεις του πεδίου των εξαρτήσεων και για την έννοια και τις εφαρμογές της αυτοβοήθειας/αλληλοβοήθειας (Σεμινάρια που απευθύνονται σε οποιοδήποτε ενδιαφερόμενο πολίτη ή ειδικό -3 κύκλοι-, Σεμινάρια γονέων εξαρτημένων -1 κύκλος-, Σεμινάρια στους εργαζόμενους του Γενικού Νοσοκομείου Λάρισας -1 κύκλος-, Σεμινάρια σε εκπαιδευτικούς -1 κύκλος-).

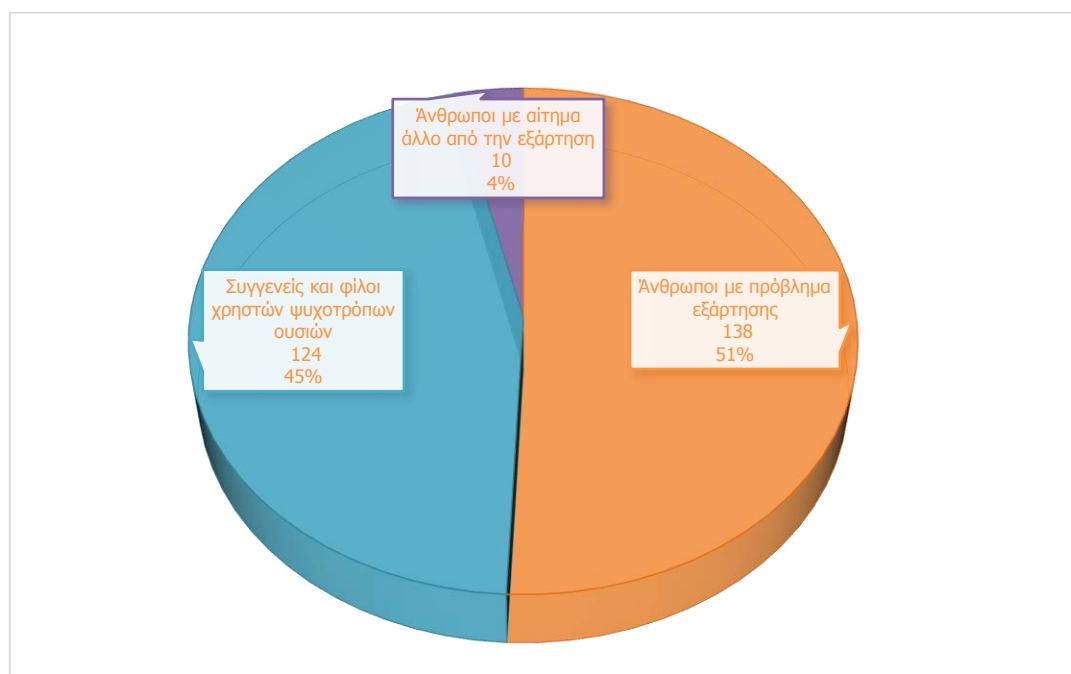
5. **6** άτομα με αίτημα εκπαίδευσης (λειτουργοί υγείας, μεταπτυχιακοί φοιτητές, προπτυχιακοί φοιτητές και απόφοιτοι του Τμήματος Ψυχολογίας του Α.Π.Θ.).

Τέλος, **στις δράσεις που πραγματοποίησε το Πρόγραμμα Προαγωγής Αυτοβοήθειας Λάρισας στην τοπική κοινότητα κατά το 2016 συμμετείχαν ή προσήλθαν σε αυτές συνολικά περίπου 700 διαφορετικοί άνθρωποι.**

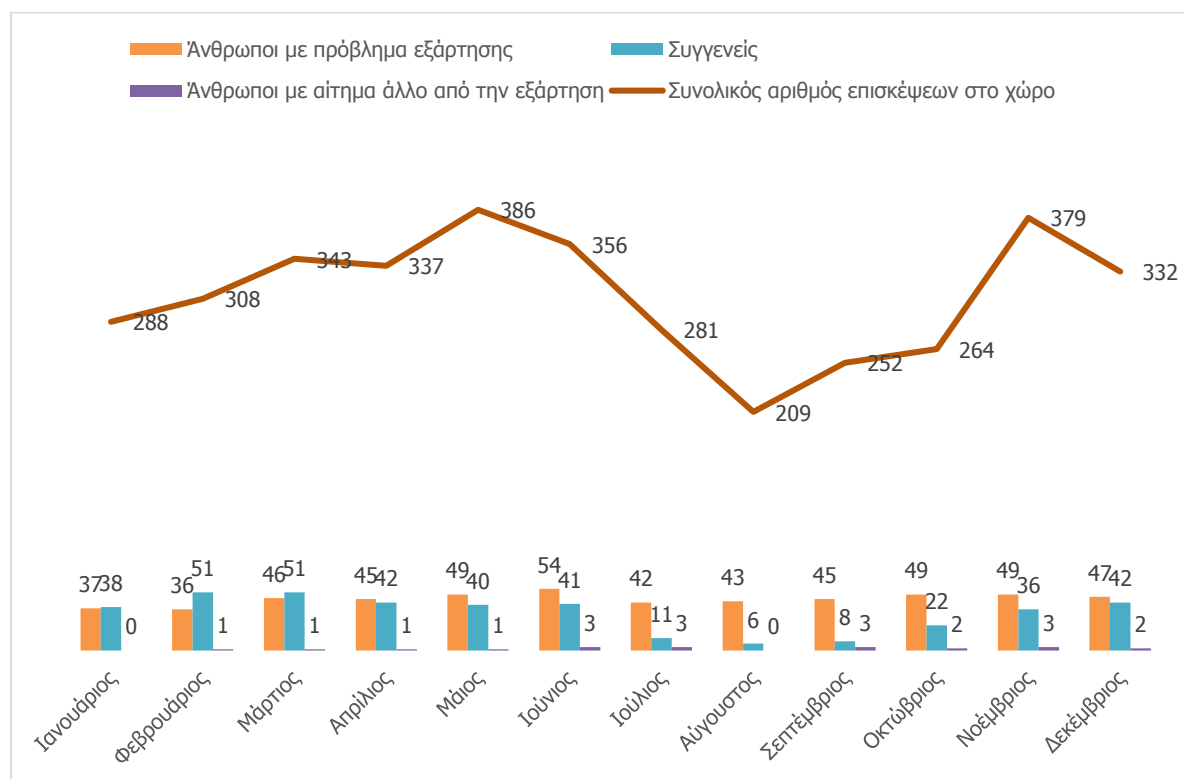
Γράφημα 14. Σχηματική απεικόνιση των ανθρώπων που έλαβαν υπηρεσίες κατά το 2016.

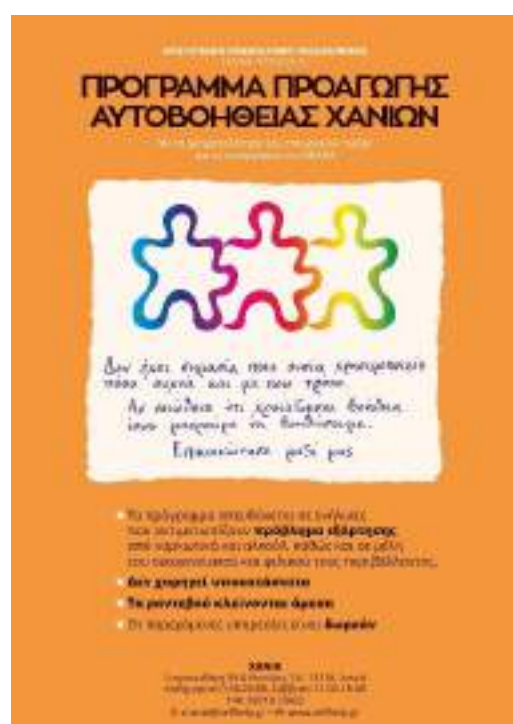
Γράφημα 15. Σχηματική απεικόνιση ανθρώπων που έλαβαν υπηρεσίες κατά το 2016 στο πλαίσιο ψυχοκοινωνικής υποστήριξης.

Γράφημα 16. Πορεία μηνιαίων προσελεύσεων στο Πρόγραμμα Προαγωγής Αυτοβοήθειας Λάρισας κατά το 2016.

6.3 Πρόγραμμα Προαγωγής Αυτοβοήθειας Χανίων

Το **Πρόγραμμα Προαγωγής Αυτοβοήθειας Χανίων** ξεκίνησε τη λειτουργία του το **2013** και λειτουργεί με τη χρηματοδότηση του Υπουργείου Υγείας. Το Πρόγραμμα Προαγωγής Αυτοβοήθειας Χανίων βασίζεται στην πολυετή εμπειρία λειτουργίας του Προγράμματος Προαγωγής Αυτοβοήθειας Θεσσαλονίκης και στο συγκεκριμένο αξιακό και επιστημονολογικό υπόβαθρο αυτού.

Ο στόχος της δημιουργίας του Προγράμματος Προαγωγής Αυτοβοήθειας Χανίων είναι η **δημιουργική αξιοποίηση της παραχθείσας εμπειρίας του Προγράμματος Προαγωγής Αυτοβοήθειας Θεσσαλονίκης με στόχο τη δημιουργία**

παρεμβάσεων, που να ανταποκρίνονται στις ανάγκες της τοπικής κοινότητας και να απευθύνονται σε όσο το δυνατόν μεγαλύτερο αριθμό εξαρτημένων.

Σε αυτό το πλαίσιο βασικός στόχος του προγράμματος είναι η προσέγγιση και υποστήριξη τόσο των ανθρώπων με πρόβλημα εξάρτησης είτε από ναρκωτικά, είτε από το αλκοόλ, που παραδοσιακά προσεγγίζουν τις δομές απεξάρτησης, όσο και ανθρώπων με πρόβλημα εξάρτησης που για διάφορους λόγους δεν προσεγγίζουν τις δομές απεξάρτησης. Επίσης, βασικός στόχος

του προγράμματος είναι **η ψυχοκοινωνική υποστήριξη, ανθρώπων που παρακολουθούν προγράμματα υποκατάστασης** με στόχο την πλαισίωση της διαδικασίας επανένταξης τους.

6.3.1. Συνοπτικά στοιχεία πορείας των δράσεων

Κατά το 2016 το Πρόγραμμα Προαγωγής Αυτοβοήθειας Χανίων παρείχε υπηρεσίες εκπαίδευσης και υποστήριξης συνολικά σε **357 διαφορετικούς ανθρώπους**. Αναλυτικότερα, όπως φαίνεται και στο παρακάτω γράφημα τα αιτήματα από ανθρώπους που απευθύνθηκαν στο πρόγραμμα μπορούν να ταξινομηθούν ως εξής:

1. **118 άνθρωποι¹⁹ με πρόβλημα εξάρτησης από παράνομες και νόμιμες ψυχοτρόπες ουσίες ή με πρόβλημα μη φαρμακευτικής εξάρτησης** εκ των οποίων οι 61 προσήλθαν στο πρόγραμμα και έλαβαν συστηματικές υπηρεσίες ψυχοκοι-

νωνικής υποστήριξης, οι 53 προσεγγίστηκαν στο πλαίσιο των δράσεων προσέγγισης και ευαισθητοποίησης χρηστών ψυχοτρόπων ουσιών στο δρόμο και έλαβαν ανάλογες υπηρεσίες, και οι 9 συμμετέχουν στη δράση του προγράμματος στις Φυλακές Αγυιάς.

2. **60 μέλη οικογενειών – φίλοι ανθρώπων με πρόβλημα εξάρτησης.**

3. **3** άνθρωποι με αίτημα βοήθειας για ζητήματα πέρα από τη χρήση ουσιών.

4. **10** άνθρωποι έλαβαν υποστήριξη για τη δημιουργία ομάδας αυτοβοήθειας/ αλληλοβοήθειας ανθρώπων με ψυχιατρική εμπειρία.

¹⁹ Ο αριθμός αυτός αφορά το σύνολο των διαφορετικών ανθρώπων, καθώς μεταξύ του αριθμού των προσελθόντων στο Ανοικτό Πρόγραμμα και των προσεγγισθέντων στη δράση του streetwork υπάρχει αλληλοεπικάλυψη 5 ανθρώπων και 9 ανθρώπων που συμμετέχουν στη δράση στη Φυλακή Αγυιάς.

5. **46** άνθρωποι συμμετείχαν σε στοχευμένες δράσεις εκπαίδευσης / πρόληψης της εξάρτησης και άλλων ψυχοκοινωνικών προβλημάτων.

6. **77** λειτουργοί υγείας, εκπαιδευτικοί και πολίτες άλλων ειδικοτήτων, οι οποίοι/ες παρακολούθησαν ολοκληρωμένο σεμιναριακό κύκλο για τις κριτικές προσεγγίσεις του πεδίου των εξαρτήσεων και για την έννοια και τις εφαρμογές της αυτοβοήθειας/αλληλοβοήθειας.

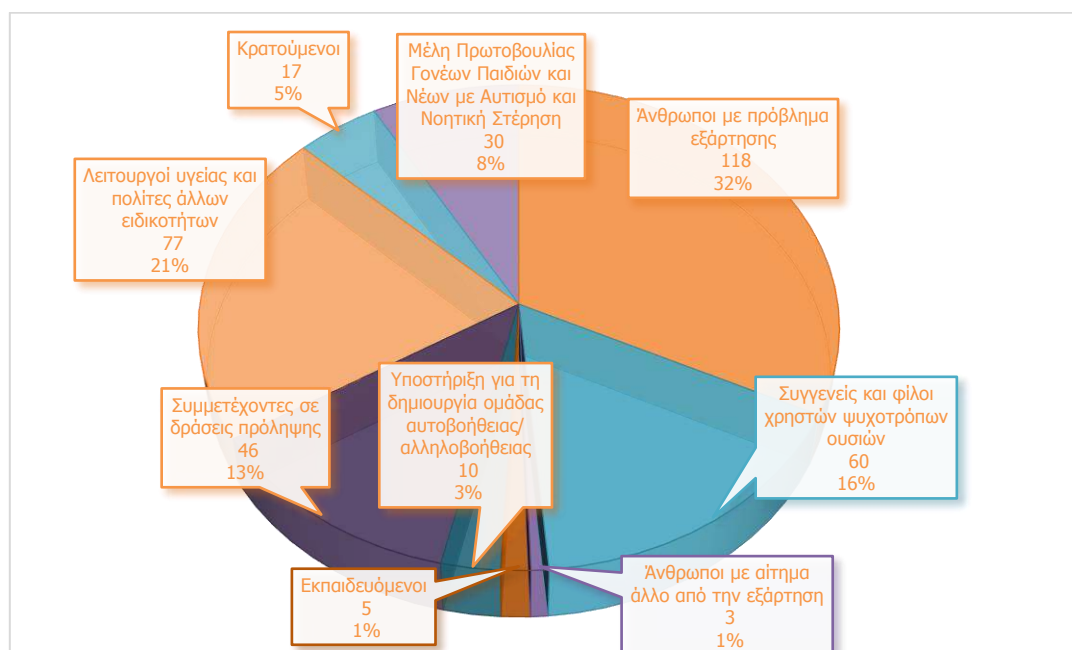
7. **5** λειτουργοί υγείας παρακολούθησαν ολοκληρωμένο κύκλο εκπαίδευσης (θεωρητικό και πρακτικό επίπεδο) στο πλαίσιο

των δράσεων εκπαίδευσης του προγράμματος.

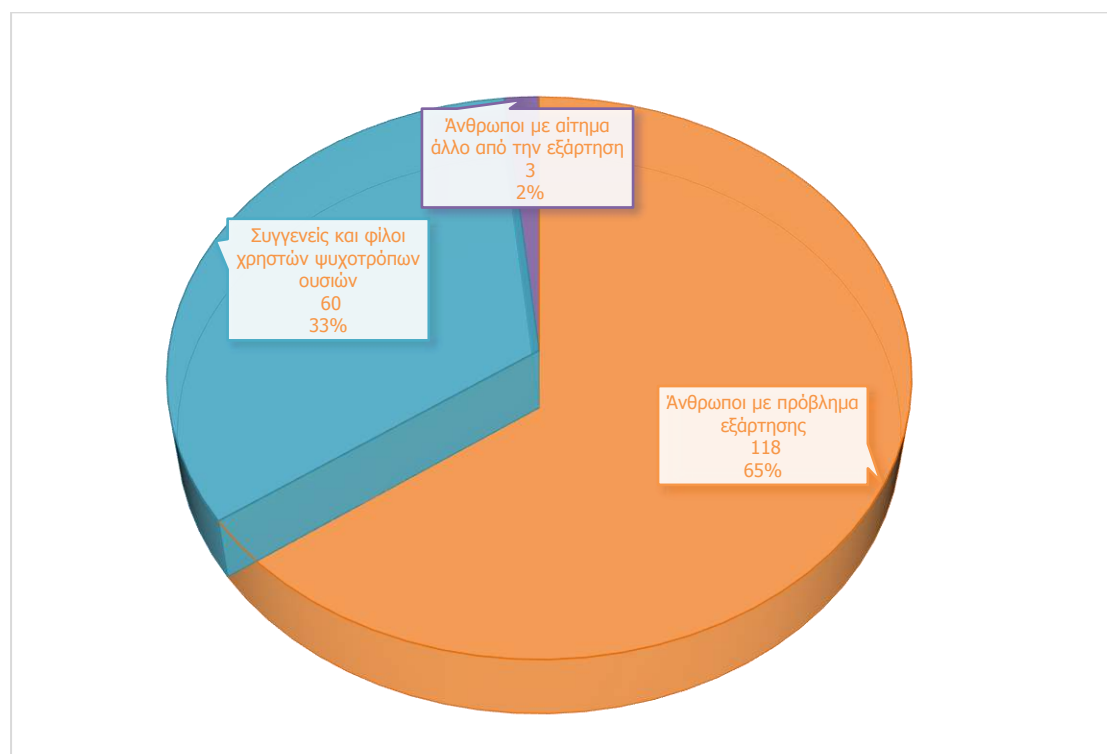
8. **17 κρατούμενοι** του Κλειστού Καταστήματος Κράτησης Κρήτη 1 Αγιάς Χανίων, συμμετείχαν στην ομάδα εκμάθησης κιθάρας του προγράμματος εντός των Φυλακών.

9. **30 άτομα** που συμμετέχουν στην Πρωτοβουλία Γονέων Παιδιών και Νέων με Αυτισμό και Νοητική Στέρση, με την οποία πραγματοποιούνται κοινές δράσεις με τους ανθρώπους που παρακολουθούν το πρόγραμμα.

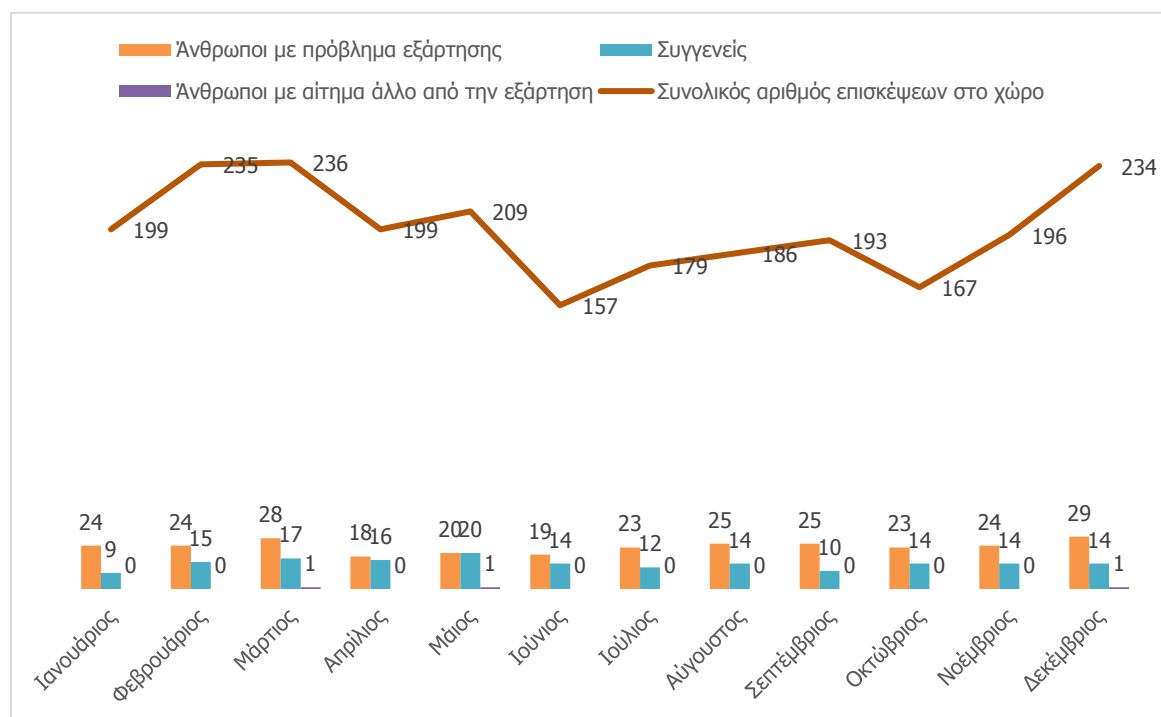
Γράφημα 17. Σχηματική απεικόνιση των ανθρώπων που έλαβαν υπηρεσίες κατά το 2016.

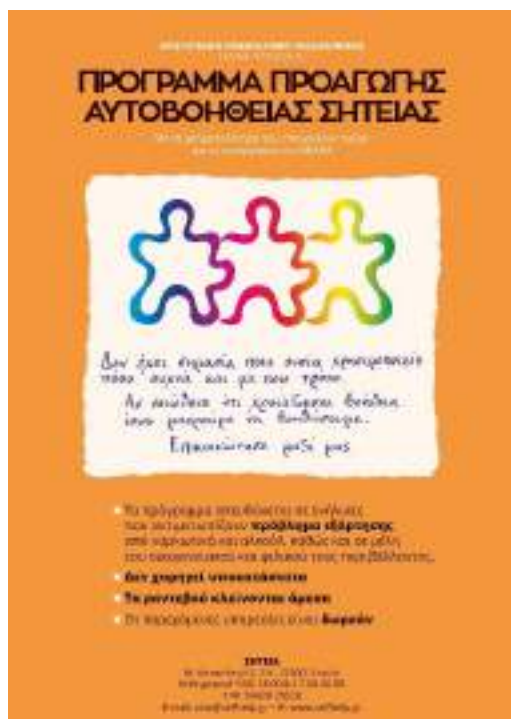
Γράφημα 18. Σχηματική απεικόνιση ανθρώπων που έλαβαν υπηρεσίες κατά το 2016 στο πλαίσιο ψυχοκοινωνικής υποστήριξης.

Γράφημα 19. Πορεία μηνιαίων προσελεύσεων στο Πρόγραμμα Προαγωγής Αυτοβοήθειας Χανίων κατά το 2016.

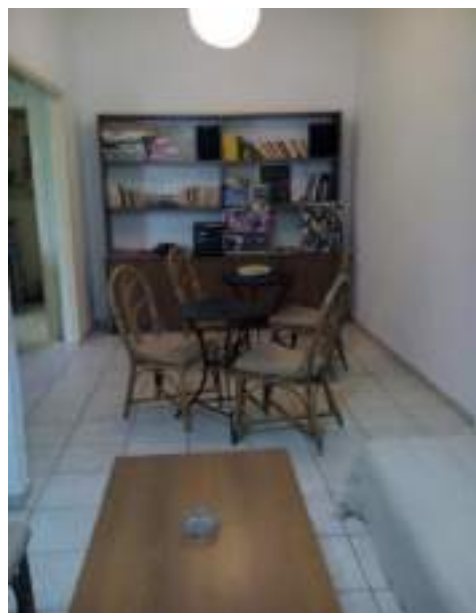

6.4 Πρόγραμμα Προαγωγής Αυτοβοήθειας Σητείας

Το Πρόγραμμα Προαγωγής Αυτοβοήθειας Σητείας ξεκίνησε τη λειτουργία του το 2008 με **πρωτοβουλία μιας τοπικής κίνησης πολιτών, της Αστικής μη Κερδοσκοπικής Εταιρίας «Κόντρα»** και την υποστήριξη του Προγράμματος Προαγωγής Αυτοβοήθειας Θεσσαλονίκης. Τη χρηματοδότηση του προγράμματος είχε αναλάβει από την αρχή της λειτουργίας του η ΑμΚΕ «Κόντρα» και κατά τα έτη 2010-2012 ένα μεγάλο μέρος της χρηματοδότησης είχε αναλάβει ο Δήμος Σητείας. Από το 2013 το πρόγραμμα χρηματοδοτείται από το Υπουργείο Υγείας και εν μέρει από την ΑμΚΕ «Κόντρα», υποστηρίζεται από το Δήμο Σητείας, και λειτουργεί με τη συνεργασία του Οργανισμού κατά των Ναρκωτικών (ΟΚΑΝΑ).

Το Πρόγραμμα Προαγωγής Αυτοβοήθειας Σητείας αναπτύσσει δράσεις σε δύο επίπεδα: **Α) σε επίπεδο ψυχοκοινωνικής υποστήριξης ανθρώπων με πρόβλημα εξάρτησης από παράνομες και νόμιμες ψυχοτρόπες ουσίες καθώς και υποστήριξης μελών του οικογενειακού και φιλικού τους περιβάλλοντος και Β) σε επίπεδο ανάπτυξης δράσεων με την τοπική κοινότητα με κύριο στόχο την πρόληψη του προβλήματος της εξάρτησης και άλλων ψυχοκοινωνικών προβλημάτων.**

Το Πρόγραμμα Προαγωγής Αυτοβοήθειας Σητείας αποτελεί **το μοναδικό πρόγραμμα αντιμετώπισης του προβλήματος της εξάρτησης στην πόλη της Σητείας και τη μοναδική δομή που διενεργεί δράσεις πρόληψης της εξάρτησης σε συνεργασία με υποσυστήματα της τοπικής κοινωνίας (οικογένειες).**

νεια, σχολείο, φορείς και συλλογικό-τητες, ΜΜΕ) στην πόλη της Σητείας και στοχευμένα στο νομό Λασιθίου. Οι παρεμβάσεις πρόληψης του Προγράμματος Προαγωγής Αυτοβοήθειας στοχεύουν τόσο στο σύνολο του νεανικού πληθυσμού και γενικότερα της τοπικής κοινότητας, όσο και σε ομάδες υψηλού κινδύνου ή άτομα που έχουν ήδη αρχίσει τον πειραματισμό με τις ουσίες. Στα **οκτώ χρόνια λειτουργίας** του το πρόγραμμα έχει αναπτύξει πολυδιάστατη δράση στην τοπική κοινωνία, παρέχοντας υπηρεσίες σε ανθρώπους με προβλήματα εξάρτησης ή/ και άλλα ψυχοκοινωνικά προβλήματα, καθώς και στα μέλη

του οικογενειακού τους περιβάλλοντος, εκπαιδευτικούς, εφήβους και νέους, γονείς εφήβων και νέων, λειτουργούς υγείας- πρόνοιας και συλλογικούς φορείς.

7.4.1. Συνοπτικά στοιχεία πορείας δράσεων

Κατά το 2016 το Πρόγραμμα Προαγωγής Αυτοβοήθειας Σητείας παρείχε υπηρεσίες συνολικά σε **205 ανθρώπους** με διαφορετικού τύπου αιτήματα. Οι υπηρεσίες παρασχέθηκαν σε:

Α. **31** ανθρώπους στο πλαίσιο της ψυχοκοινωνικής υποστήριξης ανθρώπων με προβλήματα εξάρτησης και του περιβάλλοντός τους. Πιο συγκεκριμένα σε:

1. **13 ανθρώπους με πρόβλημα εξάρτησης** οι οποίοι προσήλθαν στο πρόγραμμα και έλαβαν συστηματικές υπηρεσίες ψυχοκοινωνικής υποστήριξης.

2. **16 συγγενείς και φίλους χρηστών ψυχοτρόπων ουσιών.**

3. **2** ανθρώπους με αίτημα βοήθειας, πέρα από τη χρήση ουσιών.

Β. **173²⁰ ανθρώπους που συμμετείχαν με ενεργό ρόλο στις δράσεις του προγράμματος στην τοπική κοινότητα ή εκπαιδεύτηκαν από αυτές.**

²⁰ Ο αριθμός αυτός αφορά τους διαφορετικούς ανθρώπους που είχαν άμεση εμπλοκή στις δράσεις του προγράμματος. Αθροίζοντας τους εμπλεκόμενους στις επιμέρους δράσεις ο αριθμός αυτός είναι μεγαλύτερος καθώς πολλοί άνθρωποι έχουν εμπλακεί ενεργά σε περισσότερες από μια δράσεις.

Ειδικότερα σε:

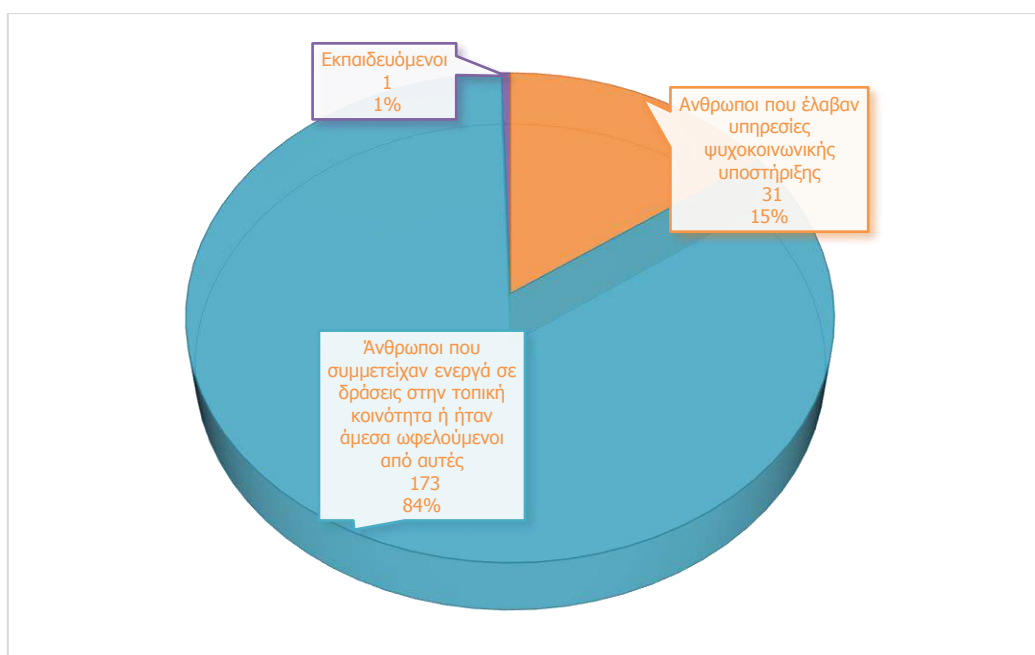
1. **27** ανθρώπους που συμμετέχουν σε συλλογικότητες της πόλης με τις οποίες συνεργάζεται το πρόγραμμα ή μεμονωμένοι πολίτες.
2. **30** εκπαιδευτικούς πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.
3. **13** γονείς παιδιών και εφήβων.
4. **95** εφήβους.
5. **8** παιδιά.

Θα πρέπει να σημειωθεί ότι οι παραπάνω είναι άμεσα ωφελοούμενοι από τη λειτουργία

του Προγράμματος Προαγωγής Αυτοβοήθειας Σητείας. **Ο εκτιμώμενος αριθμός των εμμέσως ωφελοούμενων**, δηλαδή ανθρώπων που συμμετείχαν στις διάφορες δράσεις πρόληψης στην τοπική κοινότητα (γονέων, μαθητών, εκπαιδευτικών, πολιτών) **υπολογίζεται σε περίπου 1250²¹ άτομα.**

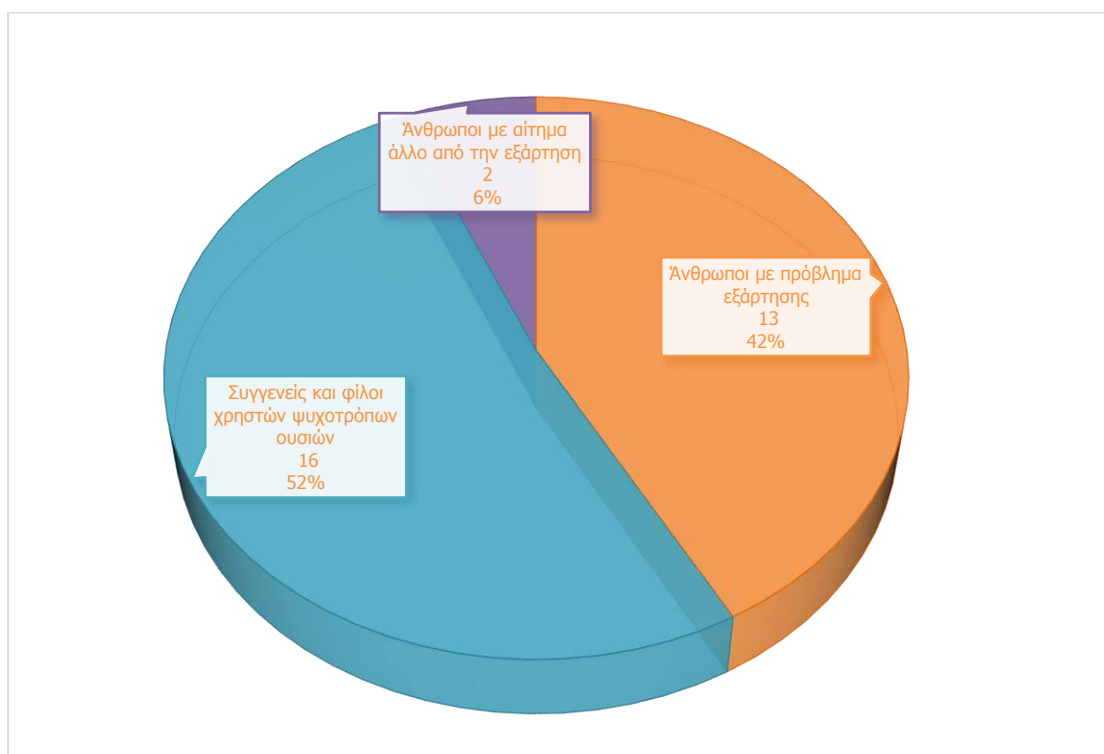
Γ. **1** άνθρωπο που πραγματοποίησε την πρακτική του άσκηση στο πλαίσιο των δράσεων εκπαίδευσης του προγράμματος.

Γράφημα 20. Σχηματική απεικόνιση ανθρώπων που έλαβαν υπηρεσίες κατά το 2016 από το Πρόγραμμα Προαγωγής Αυτοβοήθειας Σητείας.

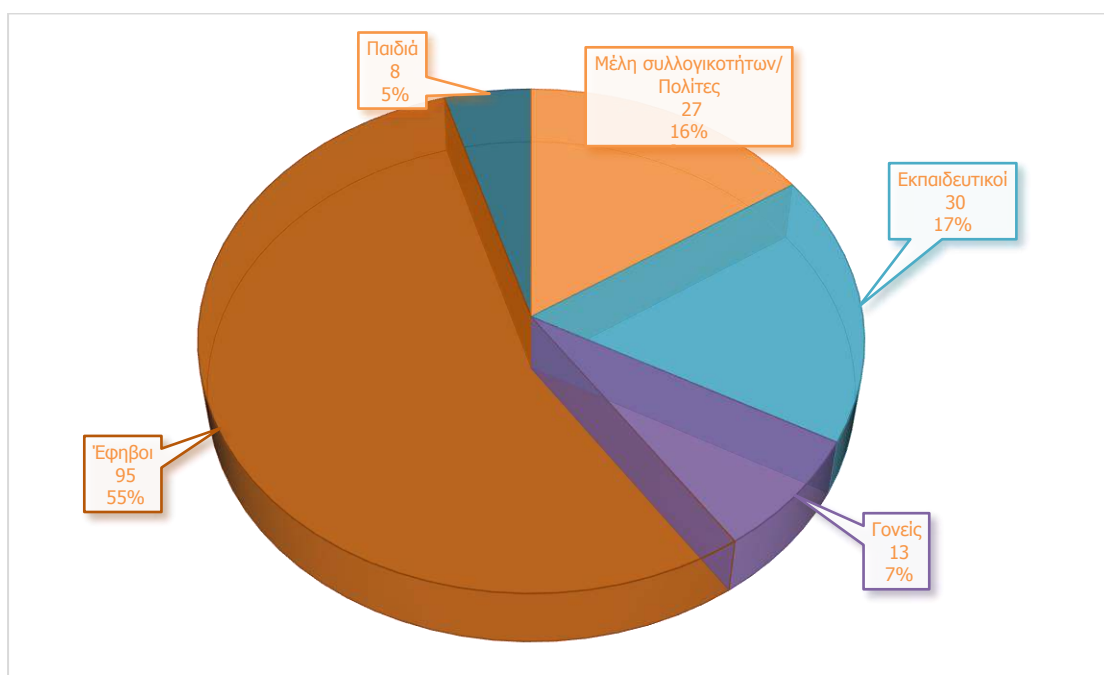

²¹ Ο αριθμός αυτός είναι εκτιμώμενος καθώς, ενώ για τις περισσότερο δομημένες δράσεις είναι εύκολη η καταμέτρηση των προσερχομένων ή των συμμετεχόντων, για κάποιες δράσεις περισσότερο ανοιχτές η ακριβής καταμέτρηση είναι δύσκολη. Επίσης, και σε αυτή την περίπτωση αν αθροίσουμε τους συμμετέχοντες στις επιμέρους δράσεις ο αριθμός θα είναι μεγαλύτερος, γιατί στις δράσεις του προγράμματος συμμετέχουν συχνά οι ίδιοι άνθρωποι, ειδικά σε αυτές που πραγματοποιούνται στην πόλη της Σητείας.

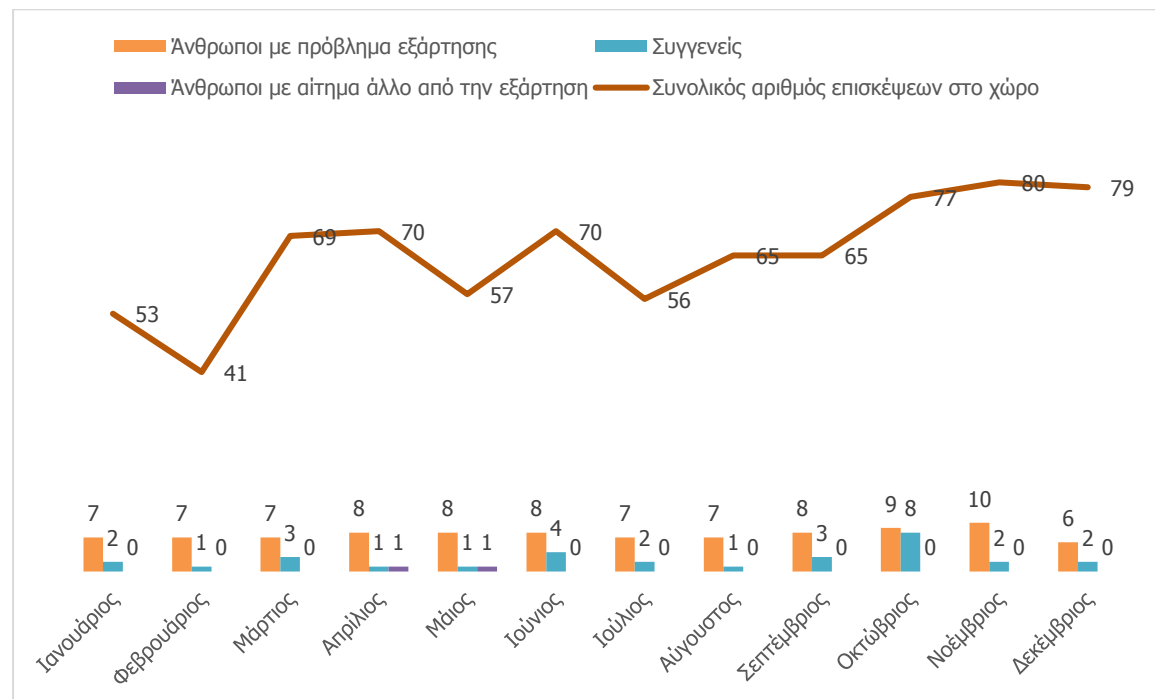
Γράφημα 21. Σχηματική απεικόνιση ανθρώπων που έλαβαν υπηρεσίες κατά το 2016 στο πλαίσιο ψυχοκοινωνικής υποστήριξης.

Γράφημα 22. Σχηματική απεικόνιση ανθρώπων που έλαβαν υπηρεσίες κατά το 2016, συμμετέχοντας με ενεργό ρόλο στις δράσεις του προγράμματος στην τοπική κοινότητα ή όντας άμεσα ωφελούμενοι από αυτές.

Γράφημα 23. Πορεία μηνιαίων προσελεύσεων στο Πρόγραμμα Προαγωγής Αυτοβοήθειας Σητείας κατά το 2016.

Μέρος 2ο

Αναλυτική Παρουσίαση απολογισμού έργου του Προγράμματος Προαγωγής Αυτοβοήθειας για το έτος 2016

1. Ψυχοκοινωνική Υποστήριξη ανθρώπων που αντιμετωπίζουν προβλήματα εξάρτησης και του συγγενικού τους περιβάλλοντος.

1.1. Ψυχοκοινωνική υποστήριξη ανθρώπων που αντιμετωπίζουν προβλήματα εξάρτησης

Η κεντρική δράση του Προγράμματος Προαγωγής Αυτοβοήθειας είναι η **παροχή ψυχοκοινωνικής υποστήριξης σε ανθρώπους που αντιμετωπίζουν προβλήματα εξάρτησης από νόμιμες (αλκοόλ) ή παράνομες (ναρκωτικά) ψυχοτρόπες ουσίες και συμπεριφορικές εξαρτήσεις**. Βασικός άξονας της λειτουργίας της δράσης αυτής είναι η **προαγωγή της αυτοβοήθειας/ αλληλοβοήθειας στην αντιμετώπιση της εξάρτησης από νόμιμες ή παράνομες ουσίες και άλλων εξαρτήσεων**.

Βασικός στόχος του προγράμματος είναι η ανάπτυξη δράσεων που να απευθύνονται:

Α) στον πληθυσμό των εξαρτημένων που παραδοσιακά απευθύνεται σε ένα πρόγραμμα απεξάρτησης

Β) σε ανθρώπους με πρόβλημα εξάρτησης που διατηρούν ένα επίπεδο λειτουργικότητας και δεν έχουν προσεγγίσει ποτέ ανάλογα προγράμματα

Γ) σε ανθρώπους με πρόβλημα εξάρτησης και παράλληλα ψυχικά προβλήματα σε στενή συνεργασία με αρμόδιους φορείς (ΚΨΥ ή Ψυχιατρικές Κλινικές Δημόσιων Νοσοκομείων)

Δ) σε μέλη ομάδων αυτοβοήθειας/ αλληλοβοήθειας

Ε) καθώς και σε μέλη του προγράμματος χορήγησης υποκαταστάτων του ΟΚΑΝΑ.

Το πρόγραμμα είναι **ανοικτό, δεν υπάρχουν λίστες αναμονής, δεν παρέχει οποιεσδήποτε ουσίες ως υποκατάστατα και παρέχει τις υπηρεσίες του**

δωρεάν. Βασικά χαρακτηριστικά της ακολουθούμενης μεθοδολογίας υποστήριξης είναι:

- Η **εξατομικευμένη παρέμβαση**, ανάλογα με τις ανάγκες και τη φάση ζωής κάθε μέλους.
- Η **συνδιαμόρφωση του πλάνου δράσης** και εμπλοκής στις δράσεις του προγράμματος από το προσωπικό του προγράμματος από κοινού με κάθε ενδιαφερόμενο.
- Η **ελαχιστοποίηση των διαδικασιών ελέγχου του κινήτρου** στην αρχική φάση της προσπάθειας.
- Η **έμφαση στη δημιουργία σχέσεων εμπιστοσύνης** ως βάση της ανεξαρτητικής διαδικασίας.
- Η **ενεργός συμμετοχή και η ανάληψη ευθύνης** των άμεσα ενδιαφερομένων όχι μόνο στη διαδικασία υποστήριξης, αλλά και στο σχεδιασμό αυτής.

Οι δράσεις που αναπτύσσονται στο πλαίσιο της Ψυχοκοινωνικής Υποστήριξης είναι οι εξής:

- **Ημερήσιο Κέντρο Υποστήριξης Εξαρτημένων Ατόμων.**
- **Ομάδες υποστήριξης – κινητοποίησης ανθρώπων που αντιμετωπίζουν προβλήματα εξάρτησης.**

- **Ατομικές συναντήσεις υποστήριξης που αφορούν: στην κινητοποίηση των χρηστών ψυχοτρόπων ουσιών, ώστε να ενταχθούν στο πρόγραμμα καθώς και στη διαρκή πλαισίωση της ανεξαρτητικής διαδικασίας.**

- **Υποστήριξη σε ιατρικά, νομικά, εκπαιδευτικά και επαγγελματικά ζητήματα.**

- **Δράσεις κινητοποίησης σε πολιτικά, κοινωνικά, οικολογικά ζητήματα.**

- **Εκπαιδευτικά σεμινάρια εκμάθησης ηλεκτρονικών υπολογιστών και ξένων γλωσσών.**

- **Δράσεις αλληλεγγύης στις τοπικές κοινωνίες που λειτουργούν τα επιμέρους προγράμματα.**

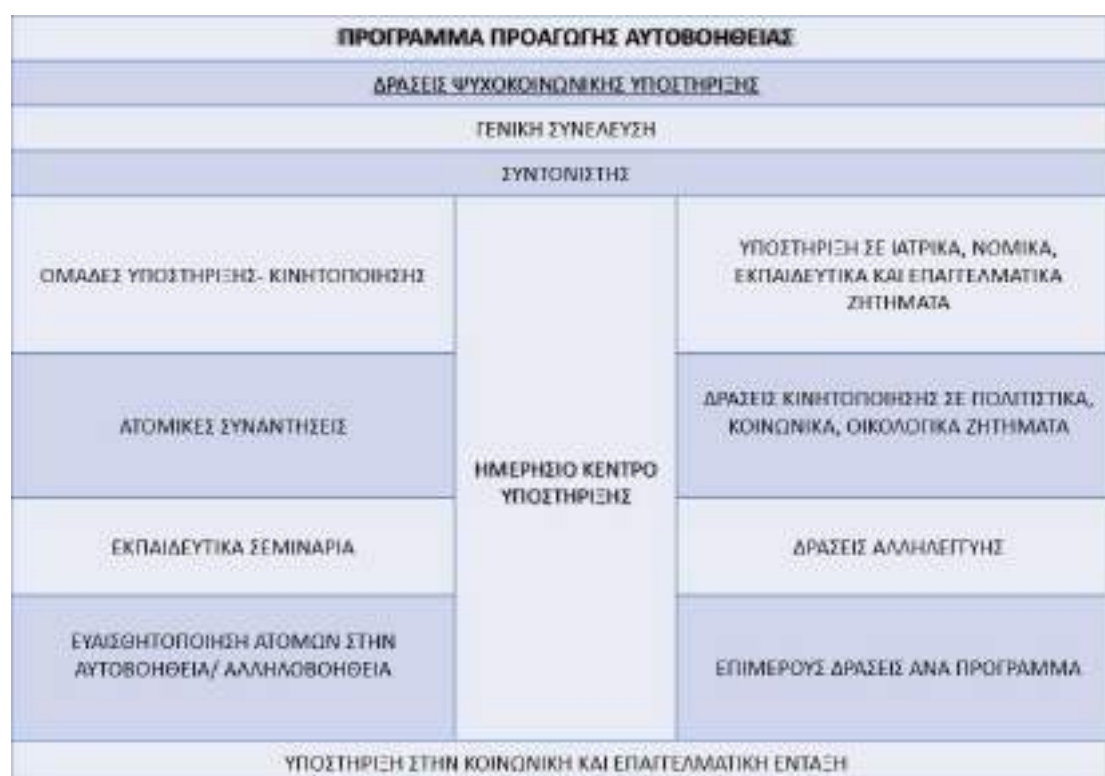
- **Ευαισθητοποίηση ατόμων στην αυτοβοήθεια/αλληλοβοήθεια.**

- **Υποστήριξη στην κοινωνική και επαγγελματική ένταξη**

- **Ψυχοκοινωνική υποστήριξη ανθρώπων με αίτημα άλλο από αυτό της εξάρτησης**

Στο παρακάτω σχήμα παρουσιάζεται το οργανόγραμμα των δράσεων που πραγματοποιούνται στο πλαίσιο της ψυχοκοινωνικής υποστήριξης ανθρώπων που αντιμετωπίζουν προβλήματα εξάρτησης.

Σχήμα 2. Οργανόγραμμα δράσεων ψυχοκοινωνικής υποστήριξης

1.2. Αναλυτική παρουσίαση των δράσεων ψυχοκοινωνικής υποστήριξης και α-πολογιστικά στοιχεία

1.2.1. Ημερήσιο Κέντρο Υποστήριξης Εξαρτημένων Ατόμων

Το Ημερήσιο Κέντρο Υποστήριξης Εξαρτημένων Ατόμων αποτελεί την κομβική δράση στο πλαίσιο της ψυχοκοινωνικής υποστήριξης των ανθρώπων που συμμετέχουν στο Πρόγραμμα Προαγωγής Αυτοβοήθειας. Βασικά χαρακτηριστικά του κέντρου είναι ότι είναι άμεσα και εύκολα προσβάσιμο, ότι λειτουργεί πολλές ώρες σε καθημερινή βάση καθώς και ότι ενεργό ρόλο στη διαχείριση και τη λειτουργία του αναλαμβάνουν τα ίδια τα μέλη του προγράμματος.

Βασικοί άξονες λειτουργίας του Κέντρου είναι:

- Η ευαισθητοποίηση στην αυτοβοήθεια/αλληλοβοήθεια.
- Η κινητοποίηση και εμπύχωση ανθρώπων με πρόβλημα εξάρτησης για έναρξη ή συνέχιση της προσπάθειας απεξάρτησης σε συστηματική βάση.
- Η κινητοποίηση εξαρτημένων που προσεγγίζουν το Ημερήσιο Κέντρο για συμμετοχή στις υπόλοιπες δράσεις του Ανοικτού Προγράμματος.
- Η ψυχοκοινωνική υποστήριξη ανθρώπων που έχουν ένα σημαντικό διάστημα αποχής από τη χρήση ψυχοτρόπων ουσιών σε επιμέρους προβλήματα τους.

- Η υποστήριξη μελών ομάδων αυτοβοήθειας/αλληλοβοήθειας.
- Η παροχή ενός ασφαλούς περιβάλλοντος για ανθρώπους σε αρχική φάση απεξάρτησης.

- Η διασύνδεση των ανθρώπων με πρόβλημα εξάρτησης με παλιότερα μέλη των ομάδων αυτοβοήθειας / αλληλοβοήθειας.
- Η αποχή από τη χρήση ψυχοτρόπων ουσιών είναι απαραίτητη προϋπόθεση για τη συμμετοχή στο Ημερήσιο Κέντρο Υποστήριξης.

1.2.2. Ομάδες υποστήριξης – κινητοποίησης

Οι ομάδες υποστήριξης απευθύνονται σε ανθρώπους που αντιμετωπίζουν πρόβλημα εξάρτησης και επιθυμούν να ξεκινήσουν ή ήδη βρίσκονται σε διαδικασία απεξάρτησης. Στόχοι των ομάδων είναι η διαρκής υποστήριξη των μελών, το μοίρασμα των προβλημάτων των μελών της ομάδας και η αλληλοϋποστήριξη καθώς και η δημιουργία σχέσεων εμπιστοσύνης ανάμεσα στα μέλη της ομάδας. Επιπλέον σημαντικός στόχος είναι η ευαισθητοποίηση και κινητοποίηση των μελών της ομάδας σε λο-

γικές και πρακτικές αυτοβοήθειας και αλληλοβοήθειας και στις βασικές έννοιες που συγκροτούν μια ολοκληρωμένη απεξαρτητική διαδικασία. Τέλος, ουσιαστικός στόχος είναι ο εντοπισμός και η επίλυση των επιμέρους προβλημάτων που αντιμετωπίζουν τα μέλη της ομάδας μέσα από συγκεκριμένες προτάσεις (ιεράρχηση των προβλημάτων, πλάνο δράσης, υιοθέτηση καθημερινού προγράμματος από το κάθε μέλος, τακτές συναντήσεις με τους συντονιστές της ομάδας).

1.2.3. Ατομικές συναντήσεις

Στο πλαίσιο της ψυχοκοινωνικής υποστήριξης πραγματοποιούνται ατομικές συναντήσεις με τους ανθρώπους που προσέρχονται σε αυτό με αίτημα βοήθειας με κάποιο από τα στελέχη του προγράμματος. Οι συναντήσεις αφορούν στην αρχική ενημέρωση για το πρόγραμμα και τον τρόπο λειτουργίας του καθώς και στην κινητοποίηση και ευαισθητοποίηση ανθρώπων σε αρχική φάση απεξάρτησης. Επίσης, αφορούν στη διαμόρφωση εξατομικευμένου πλάνου

παρέμβασης για καθένα που συμμετέχει στο πρόγραμμα και στη συμβουλευτική ανθρώπων που διατυπώνουν ανάλογο αίτημα. Τέλος οι ατομικές συναντήσεις ψυχοκοινωνικής υποστήριξης αφορούν στην πλαισίωση του συνόλου της απεξαρτητικής διαδικασίας όσο διαρκεί η προσπάθεια ενός ανθρώπου στο πρόγραμμα.

	Αριθμός διαφορετικών ατόμων που συμμετείχαν σε ατομικές συναντήσεις	Αριθμός ατομικών συναντήσεων που πραγματοποιήθηκαν
ΠΠΑ Θεσ/νίκης	222	672
ΠΠΑ Λάρισας	133	690
ΠΠΑ Χανίων	58	265
ΠΠΑ Σητείας	10	126

1.2.4. Υποστήριξη σε ιατρικά, νομικά, εκπαιδευτικά και επαγγελματικά ζητήματα

Μια από τις βασικότερες δράσεις του προγράμματος είναι η υποστήριξη των ανθρώπων σε διάφορα προβλήματα που αντιμετωπίζουν, λόγω της χρόνιας εμπλοκής τους με τις ουσίες. Πιο συγκεκριμένα, στο πλαίσιο αυτής της δράσης αναζητούνται τρόποι για την υποστήριξη των ανθρώπων γύρω από ιατρικά, νομικά, εκπαιδευτικά και επαγγελματικά ζητήματα. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στην κινητοποίηση και την ανάληψη προσωπικής ευθύνης των ανθρώπων που εκφράζουν ανάλογα αιτήματα. Η δράση αυτή είναι καθοριστικής σημασίας για την πορεία της απεξάρτησης και την επανένταξή τους.

Υποστήριξη σε ιατρικά ζητήματα:

Αναλυτικότερα, ως προς τα ζητήματα ιατρικής φύσης, επιδιώκεται η κινητοποίηση ανθρώπων που βρίσκονται στα πρώτα στάδια της προσπάθειας απεξάρτησης για την φροντίδα της σωματικής τους υγείας. Πιο συγκεκριμένα δίνεται έμφαση στις εξετάσεις για μεταδιδόμενες ασθένειες, στη στοματική υγιεινή, στην παράπλευρη ψυχιατρική

υποστήριξη για ανθρώπους που αντιμετωπίζουν ανάλογα προβλήματα πέρα από τη χρήση ουσιών. Τέλος, σε αυτό το πλαίσιο πραγματοποιούνται συχνά σεμινάρια αγωγής υγείας, με προτεραιότητα ζητήματα που αφορούν τους εξαρτημένους. Ενδεικτικά, κατά τη διάρκεια της φετινής χρονιάς πραγματοποιήθηκαν σε συνεργασία με τον ΣΑΗΕ Προμηθέας σεμινάρια σχετικά με την Ηπατίτιδα C στο πρόγραμμα των Χανίων και προγραμματίζονται αντίστοιχα σεμινάρια για τα υπόλοιπα προγράμματα. Στο Πρόγραμμα Προαγωγής Αυτοβοήθειας Λάρισας πραγματοποιήθηκε σεμινάριο σχετικό με την ασφαλή χρήση και τη διακοπή του υποκατάστατου σε συνεργασία με τον Αναπλ. Διευθυντή Εφαρμογών του ΟΚΑΝΑ, ψυχίατρο, κ. Κοκκώλη.

Υποστήριξη σε νομικά ζητήματα:

Όπως είναι γνωστό, η μακροχρόνια εμπλοκή με τις ουσίες έχει ως πιθανή συνέπεια την εμπλοκή με το νόμο και τη δημιουργία εκκρεμοτήτων σε πολλά επίπεδα

της καθημερινότητας. Σε αυτό το πλαίσιο υπάρχει υποστήριξη των μελών του προγράμματος σε ζητήματα νομικά αλλά και σε άλλα ζητήματα που σχετίζονται με τη δημόσια διοίκηση όπως για παράδειγμα εκδόσεις πιστοποιητικών και διευθέτηση εκκρεμοτήτων με τη δημόσια διοίκηση.

Υποστήριξη σε εκπαιδευτικά ζητήματα: Βασικό στόχο της υποστήριξης σε εκπαιδευτικά ζητήματα αποτελεί η ολοκλήρωση των βασικών υποχρεωτικών σπουδών για τα άτομα που λόγω της εμπλοκής τους με τις ουσίες διέκοψαν την εκπαιδευτική διαδικασία, αλλά και η συνεχιζόμενη κατάρτιση και εκπαίδευση ατόμων σε συγκεκριμένα εκπαιδευτικά αντικείμενα με στόχο την ομαλότερη και ευκολότερη ένταξή τους και την εργασιακή τους αποκατάσταση. Συγκεκριμένα, στο πρόγραμμα της Θεσσαλονίκης έχει αναπτυχθεί μια μακρόχρονη συνεργασία με το σχολείο του ΠΕΘΕΑ Αργώ, στο οποίο έχει φοιτήσει και ολοκληρώσει τις βασικές σπουδές του ένας μεγάλος αριθμός από τους ανθρώπους που έχουν παρακολουθήσει το Πρόγραμμα Προαγωγής Αυτοβοήθειας. Η ύπαρξη αυτής της συνεργασίας είναι καθοριστικής σημασίας στην προσπάθεια υποστήριξης των ανθρώπων στα ενταξιακά τους ζητήματα. Αποτελεί, λοιπόν, σημαντικό στόχο η ανάπτυξη παρόμοιων συνεργασιών και στις υπόλοιπες πόλεις που λειτουργεί το πρόγραμμα, όπου επί του παρόντος οι άνθρωποι διασυνδέονται με τα Σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας.

Υποστήριξη σε επαγγελματικά ζητήματα: Η υποστήριξη εξαρτημένων ατόμων σε επαγγελματικά ζητήματα αποτελεί

έναν από τους σημαντικότερους παράγοντες για τη σταθεροποίηση της πορείας απεξάρτησης και για την ομαλή ένταξη των ατόμων αυτών. Στο πλαίσιο, λοιπόν, αυτής της δράσης δίνεται ιδιαίτερη βαρύτητα στην κατάλληλη προετοιμασία των ατόμων για την είσοδο τους στο χώρο της αγοράς εργασίας, μετά από ένα μεγάλο χρονικό διάστημα αποχής λόγω της χρήσης ψυχοτρόπων ουσιών. Η υποστήριξη σε επαγγελματικά ζητήματα αφορά τους παρακάτω τομείς: αξιολόγηση των μέχρι τώρα αποκτηθέντων εργασιακών εφοδίων κάθε ατόμου, υποστήριξη της συνεχιζόμενης επαγγελματικής κατάρτισης, παροχή επαγγελματικού προσανατολισμού και συμβουλευτικής, υποστήριξη στη σύνταξη βιογραφικού σημειώματος, υποστήριξη στην αναζήτηση εργασίας, ενημέρωση για τα επιδοτούμενα προγράμματα του ΟΑΕΔ για τα απεξαρτημένα άτομα. Για τα συγκεκριμένα ζητήματα, πραγματοποιούνται κατά καιρούς και ολοκληρωμένοι κύκλοι σεμιναρίων είτε σε συνεργασία με αρμόδιους φορείς είτε από εξειδικευμένα στελέχη του προγράμματος. Αντίστοιχα σεμινάρια πραγματοποιήθηκαν τη φετινή χρονιά στα προγράμματα των Χανίων και της Λάρισας.

Για την ικανοποίηση των αιτημάτων που αφορούν τα παραπάνω ζητήματα τα στελέχη του προγράμματος πραγματοποιούν σειρά επαφών με αρμόδιους φορείς και οργανισμούς, με απώτερο στόχο το στήσιμο ενός δικτύου υποστήριξης των ατόμων που βρίσκονται σε διαδικασία απεξάρτησης. Έτσι, στο πλαίσιο αυτής της δράσης έχει δημιουργηθεί σε κάθε πόλη που λειτουργεί

το πρόγραμμα ένα σημαντικό δίκτυο με υπηρεσίες υγείας, κοινωνικής πρόνοιας, εκπαίδευσης, με φορείς επαγγελματικής κατάρτισης, με μη κυβερνητικές οργανώσεις

και άλλους τυπικούς και άτυπους φορείς στην κοινότητα με βασικό στόχο την πληρέστερη κάλυψη των πολλαπλών αναγκών των μελών του προγράμματος.

1.2.5. Δράσεις κινητοποίησης σε πολιτιστικά, κοινωνικά, οικολογικά ζητήματα.

Ένα από τα βασικά ζητούμενα του προγράμματος είναι να προτείνει και να ενθαρρύνει τη συμμετοχή των ανθρώπων σε δράσεις που αφορούν πτυχές της καθημερινής ζωής, όπως η επαφή με την τέχνη και τη δημιουργία, ο κοινωνικός προβληματισμός καθώς και η οικολογία. Με βάση τη βασική θέση του προγράμματος ότι, εκτός των άλλων, η απεξάρτηση αποτελεί μια συνολική διαδικασία επαναδιαπαιδαγώγησης, μια πορεία νοηματοδότησης της ανθρώπινης ύπαρξης με αξίες και αρχές που να καλύπτουν τις πραγματικές ανθρώπινες ανάγκες, κρίνεται απαραίτητη η οργάνωση ή η συμμετοχή σε δράσεις τέτοιες που να παρέχουν στους ανθρώπους με πρόβλημα εξάρτησης καινούρια ερεθίσματα και να προτείνουν έναν διαφορετικό τρόπο ζωής. Όλες οι δράσεις που λαμβάνουν χώρα, υλοποιούνται από επιμέρους ομάδες, στις οποίες συμμετέχουν ενεργά τα μέλη του προγράμματος τόσο στη διαμόρφωση τους όσο και στην υλοποίησή τους. Επίσης, στο πλαίσιο αυτό θεωρείται σημαντική η κινητοποίηση των ανθρώπων του προγράμματος σε διάφορα δρώμενα της πόλης (συναυλίες, θεατρικές παραστάσεις, κλπ) συλλογικά και από κοινού με τα στελέχη και τους εκπαιδευόμενους του προγράμματος.

Παρακάτω αναφέρονται συνοπτικά οι δράσεις κινητοποίησης σε πολιτιστικά, κοινωνικά και οικολογικά ζητήματα που πραγματοποιήθηκαν ανά πρόγραμμα.

Κατά τη διάρκεια του 2016, οι δράσεις κινητοποίησης που πραγματοποιήθηκαν στο **Πρόγραμμα Προαγωγής Αυτοβοήθειας Θεσσαλονίκης**, στις οποίες συμμετείχαν 122 διαφορετικά άτομα, ήταν οι εξής:

- Εβδομαδιαίες Προβολές ταινιών στο Ημερήσιο Κέντρο.
- Ομάδα Εικαστικών, καλλιτεχνικό εργαστήριο.
- Ομάδα κατασκευών, με παλέτες και διάφορα άλλα υλικά.
- Ομάδα μπάσκετ.
- Παρακολούθηση του Διεθνούς Φεστιβάλ Κινηματογράφου Θεσσαλονίκης 2016.
- Παρακολούθηση του Φεστιβάλ Ντοκιμαντέρ Θεσσαλονίκης 2016.
- Κρατικό Θέατρο Βορείου Ελλάδος- παρουσίαση της παραγωγής «Ανασκαφή 2» στο χώρο του Προγράμματος Προαγωγής Αυτοβοήθειας
- Κρατικό Θέατρο Βορείου Ελλάδος- Χριστουγεννιάτικη γιορτή με την παρουσίαση της παραγωγής «Ανασκαφή 3» στο χώρο του Προγράμματος Προαγωγής Αυτοβοήθειας.

- Κρατικό Θέατρο Βορείου Ελλάδος- παράσταση μαριονέτας "Το Δώρο" στο χώρο του Προγράμματος Προαγωγής Αυτοβοήθειας.

- Παράσταση-δημιουργική απασχόληση για τα παιδιά των μελών του προγράμματος, από την ψυχοπαιδαγωγό Ελένη Γιαννούση στον παιδότοπο του Προγράμματος Προαγωγής Αυτοβοήθειας.

- Μέγαρο Μουσικής Θεσσαλονίκης- Παρακολούθηση προβολών ταινιών.

- Κρατικό Θέατρο Βορείου Ελλάδος- Παρακολούθηση θεατρικών παραστάσεων καθ' όλη τη διάρκεια της χρονιάς

- Μουσείο Φωτογραφίας Θεσσαλονίκης- επίσκεψη και ξενάγηση της έκθεσης φωτογραφίας με θέμα: "Μια άλλη ζωή: άνθρωποι-νες ροές/άγνωστες Οδύσσειες".

- Κύκλος συναντήσεων με ανθρώπους της τέχνης και του πολιτισμού στο Πρόγραμμα Προαγωγής Αυτοβοήθειας Θεσσαλονίκης.

-Συμμετοχή στο 19ο αντιρατσιστικό φεστιβάλ Θεσσαλονίκης.

-Ανακαίνιση, διακόσμηση νέου χώρου- Μετακόμιση.

Κατά τη διάρκεια του 2016, οι δράσεις κινητοποίησης σε πολιτιστικά, κοινωνικά και οικολογικά ζητήματα που πραγματοποιήθηκαν στο **Πρόγραμμα Προαγωγής Αυτοβοήθειας Λάρισας, στις οποίες συμμετείχαν συνολικά 40 άνθρωποι**, ήταν οι εξής:

- Εβδομαδιαίες προβολές ταινιών στο Ημερήσιο Κέντρο.

- Ομάδα καλλιτεχνικού εργαστηρίου και κατασκευών (εργαστήρι ντεκουπάζ, εργαστήρι κατασκευής παιχνιδιών, εργαστήρι

κατασκευής/μεταποίησης επίπλων, χριστουγεννιάτικα στολίδια, βάψιμο ντουλαπών).

- Ομάδα φροντίδας εξωτερικών χώρων (καλλιέργεια λαχανικών και καλλωπιστικών φυτών).
- Εργαστήρι μαγειρικής.
- Ομάδα εφημερίδας Ημερήσιου Κέντρου, η οποία εξέδωσε 11 φύλλα εφημερίδας που αφορούσε τις δράσεις του χώρου και ζητήματα που σχετίζονται με την πόλη της Λάρισας.

- Παρακολούθηση θεατρικών παραστάσεων που πραγματοποιήθηκαν στην πόλη (Πλούτος Αριστοφάνη, Αντιγόνη Σοφοκλή).
- Παρακολούθηση ταινιών στον θερινό κινηματογράφο του Γαλλικού Ινστιτούτου.
- Επίσκεψη στο Διαχρονικό Μουσείο Λάρισας.
- Επίσκεψη στο Μουσείο Εθνικής Αντίστασης.
- Περίπατοι στο Φρούριο της πόλης.
- Εβδομαδιαίο εργαστήρι αστροφυσικής.
- Αθλητικές δραστηριότητες σε εβδομαδιαία βάση (μπάσκετ).
- Συμμετοχή στις γιορτές Πηνειού.
- Συμμετοχή στο Αντιρατσιστικό Φεστιβάλ Λάρισας.
- Συμμετοχή σε δενδροφύτευση του Πανεπιστημιακού Νοσοκομείου Λάρισας.
- Παρακολούθηση της συναυλίας "75 καλλιτέχνες ενάντια στο Φασισμό".

Για το εν λόγω διάστημα, στο **Πρόγραμμα Προαγωγής Αυτοβοήθειας Χανίων** πραγματοποιήθηκαν με τη συμμετοχή 21 διαφορετικών ανθρώπων τα εξής:

- Καλλιτεχνικό εργαστήρι σε εβδομαδιαία βάση (πηλού, ξυλογλυπτικής, ζωγραφικής σε πανό).

- Εργαστήρι κατασκευών με παλέτες.
- Παρακολούθηση επιλεγμένων θεατρικών, μουσικών και κινηματογραφικών δρώμενων (με τη συνεργασία και υποστήριξη της ΚΕ-ΠΕΔΗΧ-KAM του Δήμου Χανίων και του ΔΗ-ΠΕΘΕΚ)
- Παρακολούθηση επιλεγμένων ντοκιμαντέρ στο 4ο Κινηματογραφικό Πανόραμα Χανίων
- Εκδρομές, εξορμήσεις οικολογικού χαρακτήρα.

- Επισκέψεις στο Μουσείο Τυπογραφίας και στη φωτογραφική έκθεση με θέμα «Γυναίκες θύματα βίας»
- Συμμετοχή στο αντιρατσιστικό φεστιβάλ Χανίων (οργανωτικές συναντήσεις, ανάληψη βαρδιών στο περίπτερο του προγράμματος, στα περίπτερα/πόστα του φεστιβάλ, αφισοκολλήσεις, επιμέλεια πανό).
- Εβδομαδιαίο μαγείρεμα και 15νθήμερο σερβίρισμα στην κοινωνική κουζίνα Χανίων
- Επιμέλεια της πρόσοψης του χώρου όπου στεγάζεται η κοινωνική κουζίνα Χανίων (καθάρισμα και επιμέλεια graffiti).
- Συμμετοχή/υποστήριξη σε κινητοποιήσεις κοινωνικών ομάδων της πόλης των Χανίων.
- Δανειστική βιβλιοθήκη στο χώρο του Προγράμματος.
- Αθλητικές δραστηριότητες (μπάσκετ, ποδηλασία).
- Μαθήματα κιθάρας σε εβδομαδιαία βάση.

Τέλος, κατά το 2016, στο **Πρόγραμμα Προαγωγής Αυτοβοήθειας Σητείας** στις δράσεις κινητοποίησης συμμετείχαν 6 διαφορετικοί άνθρωποι και οι δράσεις που πραγματοποιήθηκαν ήταν οι εξής:

- Διαμόρφωση κήπου και φύτευση λαχανικών και μυρωδικών, καθώς και διαμόρφωση εξωτερικού χώρου του προγράμματος.
- Εργαστήρι μαγειρικής.
- Προβολές ταινιών στο Ημερήσιο Κέντρο.
- Καλλιτεχνικό εργαστήρι.

1.2.6. Εκπαιδευτικά Σεμινάρια

Στο πλαίσιο της ψυχοκοινωνικής υποστήριξης των ανθρώπων που συμμετέχουν στο πρόγραμμα πραγματοποιούνται μια σειρά από εκπαιδευτικά σεμινάρια με στόχο αφενός τη δημιουργική αξιοποίηση του ελεύθερου χρόνου και αφετέρου την απόκτηση γνώσεων και δεξιοτήτων. Βασική φιλοσοφία της δόμησης και λειτουργίας των δράσεων αυτών είναι να αποτελούν «πρόσχημα» για την ενεργοποίηση, τη γνωριμία, την επικοινωνία και τη δημιουργία σχέσεων των ανθρώπων του προγράμματος με τους ανθρώπους που προσέρχονται σε αυτό και όχι να είναι απλές διαδικασίες κατάρτισης και απόκτησης πληροφοριών και γνώσεων, χωρίς βέβαια να υποτιμάται η απόκτηση συγκεκριμένων δεξιοτήτων που αποκτώνται σε αυτά τα σεμινάρια.

Επιπλέον, η διαδικασία υποστήριξης προς την κοινωνική και επαγγελματική ένταξη σύμφωνα με τη φιλοσοφία του προγράμματος είναι σύμφυτη με την ενίσχυση

των μελών σε τομείς της ζωής τους που τυγχόν υπάρχουν ελλείμματα. Έτσι, πέρα από τις συγκροτημένες δράσεις υποστήριξης σε εκπαιδευτικά ζητήματα που αφορούν τομείς δράσης εκτός του προγράμματος (π.χ. εγγραφή των μελών σε σχολεία δεύτερης ευκαιρίας ή νυχτερινά γυμνάσια/ λύκεια) έχουν αναπτυχθεί εντός του προγράμματος δράσεις προεπαγγελματικής κατάρτισης, όπως σεμινάρια Η/Υ και ξένων γλωσσών. Τα σεμινάρια αυτά μπορούν να τα παρακολουθήσουν όσοι/ες από τους προσερχόμενους στο πρόγραμμα διατυπώνουν ανάλογο αίτημα.

	Σεμινάρια που πραγματοποιήθηκαν
ΠΠΑ Θεσ/νίκης	αγγλικών, ισπανικών, ελληνικών, ιταλικών, γερμανικών, ηλεκτρονικών υπολογιστών
ΠΠΑ Λάρισας	αγγλικών, ορθογραφίας, ηλεκτρονικών υπολογιστών
ΠΠΑ Χανίων	αγγλικών, ισπανικών, ηλεκτρονικών υπολογιστών
ΠΠΑ Σητείας	ορθογραφίας

1.2.7. Δράσεις αλληλεγγύης²²

Στόχος των δράσεων αυτών είναι η «συνάντηση» ανθρώπων, συλλογικοτήτων ή φορέων που υιοθετούν στην καθημερινότητα τους πρακτικές αυτοοργάνωσης, αυτοδιαχείρισης, ενεργού συμμετοχής σε κοινωνικά, πολιτιστικά, οικολογικά ζητήματα και σε ζητήματα υγείας. Η διάχυση της ιδέας της αυτοβοήθειας/ αλληλοβοήθειας και της αυτενέργειας του πολίτη για να επιτευχθεί πρέπει να βασιστεί καταρχήν στη συνάντηση ανθρώπων και ομάδων που λειτουργούν με ανάλογο τρόπο ή εμπνέονται από την αυτή την ιδέα. Η αλληλεπίδραση που προκύπτει από αυτή τη «συνάντηση» μπορεί να οδηγήσει στη διαμόρφωση ενός κοινού «χώρου» δράσης και έκφρασης, ενός δικτύου επικοινωνίας ανθρώπων ή φορέων με κοινή στάση ζωής, προβληματισμούς και στόχους από διαφορετικές αφετηρίες, αφορμές και αντικείμενα δράσης. Από τη μία πλευρά στοχεύει στη διεύρυνση ενός δικτύου δράσης ομάδων και συλλογικοτήτων με κοινούς προβληματισμούς και από την άλλη πλευρά στην πλαισίωση των δράσεων ψυχοκοινωνικής υποστήριξης του προγράμματος μέσα από την ανάληψη συνεργατικών δράσεων.

Βασικό ζητούμενο των δράσεων αυτών είναι η τόνωση της συλλογικότητας, η ρήξη με τον ατομισμό και κυρίως η επανασύνδεση των μελών του προγράμματος με την κοινωνία μέσω συγκεκριμένων δράσεων. Επιπλέον, είναι σημαντική η αλληλε-

πίδραση, η από κοινού συμμετοχή σε δραστηριότητες που αναδεικνύουν την αξία του μοιράσματος, πέρα από προκαταλήψεις.

Δράση αλληλεγγύης για τους πρόσφυγες με τα Παιχνίδια του Κόσμου (Θεσσαλονίκη)

Το πρόγραμμα **"Παιχνίδια του Κόσμου για όλο τον κόσμο"**, υλοποιήθηκε από το Πρόγραμμα Προαγωγής Αυτοβοήθειας Θεσσαλονίκης σε συνεργασία με τα τμήματα εκπαιδευτικών προγραμμάτων του Κρατικού Μουσείου Σύγχρονης Τέχνης και του Μουσείου Φωτογραφίας Θεσσαλονίκης, ολοκληρώθηκε με την επίσκεψή μας στον προσφυγικό καταυλισμό στο Λιμάνι Θεσσαλονίκης, κατά την περίοδο Ιουνίου - Ιουλίου του 2016. Κατά την παρουσία μας στον καταυλισμό παραδώσαμε παιχνίδια που κατασκευάσαμε μαζί με τα παιδιά το προηγούμενο διάστημα, παίξαμε μαζί τους και εκπαιδεύσαμε προσωπικό της ΜΚΟ Άρσις και εθελοντές στη χρήση των παιχνιδιών.

²² Οι άνθρωποι που συμμετέχουν στις δράσεις αλληλεγγύης (πχ πρόσφυγες, άστεγοι, κα) δεν υπολογίζονται στο συνολικό αριθμό ατόμων που έλαβαν υπηρεσίες από τα προγράμματα.

Στόχος του προγράμματος ήταν να φέρει σε επαφή, μέσα από το παιχνίδι και τη δημιουργία, παιδιά που ζουν στην πόλη και παιδιά που φιλοξενούνται στον προσφυγικό καταυλισμό. Το πρόγραμμα περιλάμβανε κάλεσμα σε παιχνίδι, με παιχνίδια από διάφορους πολιτισμούς του κόσμου φτιαγμένα από ανακυκλωμένα και ανακυκλώσιμα υλικά, καθώς και εργαστήρι κατασκευής παιχνιδιών. Συνολικά συμμετείχαν **20 παιδιά που ζουν στην πόλη και 12 συνοδοί**, καθώς και **15 παιδιά που ζουν στον καταυλισμό με 7 συνοδούς**. Περισσότερα από 15 παιχνίδια που κατασκευάστηκαν κατά τη διάρκεια του προγράμματος συντροφεύουν τα παιδιά του καταυλισμού στον ελεύθερό τους χρόνο.

Επιλογή ήταν το πρόγραμμα να υλοποιηθεί εκτός καταυλισμού, στον ιδιαίτερα φιλόξενο χώρο του Μουσείου Φωτογραφίας, ώστε να φέρουμε κοντά παιδιά και γονείς από την πόλη και τον καταυλισμό. Τα συναισθήματα της όμορφης αυτής συνάντησης μας συντροφεύουν και αποτελούν τη «μαγιά» για νέες δράσεις.

Συμμετοχή στις δράσεις της Κοινωνικής Κουζίνας Χανίων

Στο πλαίσιο των δράσεων αλληλεγγύης, το Πρόγραμμα Προαγωγής Αυτοβοήθειας Χανίων από τον Σεπτέμβριο του 2015 συμμετέχει στην δράση της Κοινωνικής Κουζίνας Χανίων. Η Κοινωνική Κουζίνα Χανίων αφορά σε μια πρωτοβουλία πολιτών της πόλης των Χανίων η οποία ετοιμάζει συσσίτιο σε καθημερινή βάση και απευθύνεται σε ανθρώπους που αντιμετωπίζουν σοβαρά ζητήματα σίτισης (άστεγοι, μετανάστες, άνθρωποι με πρόβλημα εξάρτησης, άνεργοι κτλ).

Στο πρόγραμμα έχει δημιουργηθεί μια ομάδα μελών που κάθε εβδομάδα μαγειρεύει και κάθε δεύτερη Παρασκευή συμμετέχει στο σερβίρισμα του συσσιτίου της Κοινωνικής Κουζίνας. Στόχοι της δράσης αυτής είναι α) η έμπρακτη παροχή βοήθειας σε συλλογικότητες που αναπτύσσουν δράσεις υποστήριξης σε βασικές και ζωτικές ανάγκες ανθρώπων που υφίστανται κοινωνικό αποκλεισμό, β) η εμπλοκή των μελών που παρακολουθούν το πρόγραμμα σε δράσεις που προάγουν την αλληλοβοήθεια και τη συνεργασία ως βασική οδός αντιμετώπισης του ζητήματος της εξάρτησης, γ) η άρση των ρατσιστικών ή/και στερεοτυπικών αντιλήψεων που πιθανόν διατηρούνται για τους ανθρώπους που αντιμετωπίζουν πρόβλημα εξάρτησης.

Συλλογή τροφίμων και ειδών πρώτης ανάγκης για τους πρόσφυγες (Λάρισα-Σητεία)

Το Πρόγραμμα Προαγωγής Αυτοβοήθειας Λάρισας και αυτό της Σητείας στα πλαίσια των δράσεων αλληλεγγύης για τους πρόσφυγες που υπήρξαν στις αντίστοιχες τοπικές κοινότητες, συμμετείχαν στην κατά τόπους συλλογή τροφίμων και ειδών πρώτης ανάγκης. Τα μέλη του προγράμματος συμμετείχαν ενεργά στη συλλογή και ταξινόμηση των ειδών πρώτης ανάγκης.

Διοργάνωση σε συνεργασία με το Δίκτυο fm δράσης συλλογής μουσικών οργάνων για το σχηματισμό ομάδας κιθάρας στο Κλειστό Κατάστημα Κράτησης Χανίων, «Χάρισε μια κιθάρα σε έναν κρατούμενο»

Η εν λόγω δράση προέκυψε από την ανάγκη για συλλογή κιθαρών ούτως ώστε να ξεκινήσει μια ομάδα εκμάθησης κιθάρας στο Κλειστό Κατάστημα Κράτησης

«Κρήτη 1» που αποτελεί το δεύτερο κύκλο συνεργασίας με τις φυλακές Χανίων. Για την υλοποίηση του εγχειρήματος συνεργάστηκαν ο ραδιοφωνικός σταθμός Χανίων «Δίκτυο fm» με το Πρόγραμμα Προαγωγής Αυτοβοήθειας Χανίων, ενώ στη διάδοση σε πανελλήνιο επίπεδο και στη συλλογή των κιθαρών συμμετείχαν ραδιοσταθμοί πανελληνίας εμβέλειας, ιστότοποι και τοπικά τηλεοπτικά κανάλια καθώς και τα Προγράμματα Προαγωγής Αυτοβοήθειας και τα Κέντρα Πρόληψης ανά την Ελλάδα.

Στόχος της δράσης ήταν η παρακίνηση των συμπολιτών μας στο να χαρίσουν μία κιθάρα στις Κλειστές Φυλακές Χανίων και να τους «εμπλέξουμε» με αυτό τον τρόπο σε μία σημαντική κίνηση αλληλεγγύης για μία ομάδα συνανθρώπων μας που βιώνουν μία αντικειμενικά δύσκολη συνθήκη. Η κινητοποίηση του κόσμου ήταν πρωτοφανής και μέσα σε 30 ημέρες συγκεντρώθηκαν περισσότερες από 35 κιθάρες οι οποίες εν συνεχεία παραχωρήθηκαν στο Κλειστό Κατάστημα Κράτησης «Κρήτη 1». Η δράση «Χάρισε μια κιθάρα σε έναν κρατούμενο» επέτρεψε στο Πρόγραμμα Προαγωγής Αυτοβοήθειας Χανίων να ξεκινήσει την ομάδα εκμάθησης κιθάρας εντός των φυλακών τον Οκτώβριο του 2016, η οποία συνεχίζεται έως και σήμερα.

1.2.8. Υποστήριξη στην κοινωνική και επαγγελματική ένταξη

Με βάση τη φιλοσοφία του προγράμματος η υποστήριξη των ανθρώπων στην κοινωνική και επαγγελματική τους ένταξη είναι μια διαδικασία που ξεκινάει από την αρχή της προσπάθειας ενός ανθρώπου, αμέσως μόλις σταθεροποιήσει την αποχή του από τις ουσίες. Με βάση αυτό το σκεπτικό, κεντρικής σημασίας σε αυτήν την διαδικασία είναι οι δράσεις υποστήριξης σε ιατρικά, νομικά, εκπαιδευτικά και επαγγελματικά ζητήματα, όπως αυτές περιγράφησαν παραπάνω. Παράλληλα, προσανατολισμένες στην ένταξη των ανθρώπων στην κοινωνία είναι και όσες δράσεις του προγράμματος πραγματοποιούνται μέσα στην κάθε τοπική κοινωνία, καθώς και οι δράσεις κινητοποίησης σε πολιτιστικά, κοινωνικά και οικολογικά ζητήματα.

Καθώς, όμως, τα τελευταία χρόνια η ένταξη των ανθρώπων στην αγορά εργασίας γίνεται όλο και δυσκολότερη λόγω της οικονομικής κρίσης το Πρόγραμμα Προαγωγής Αυτοβοήθειας έχει ξεκινήσει, από τους τελευταίους μήνες του 2015, τη λειτουργία ενός Προγράμματος Ενταξιακών, Εκπαιδευτικών και Πολιτιστικών Δραστηριοτήτων, το οποίο περιγράφεται παρακάτω.

Επιπλέον, στην πόλη της Θεσσαλονίκης όπου η ανεργία είναι σε υψηλότερα ποσοστά το πρόγραμμα συμμετέχει στο δίκτυο «ΣΥΝ+ ΕΡΓΑΣΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΡΓΑΣΙΑ»

(Δίκτυο φορέων για την ένταξη των απεξαρτημένων ατόμων στην αγορά εργασίας).

Το Δίκτυο Φορέων για την Ένταξη των Απεξαρτημένων Ατόμων στην Αγορά Εργασίας συγκροτήθηκε το 2014 με πρωτοβουλία των φορέων απεξάρτησης Ιανός, ΚΕΘΕΑ, ΠΕΘΕΑ Αργώ, Πρόγραμμα Προαγωγής Αυτοβοήθειας (Α.Π.Θ.- Ο.ΚΑ.ΝΑ), καθώς και του ΙΝΕ, ΓΣΕΕ και του ΟΑΕΔ. Μετά από μια σειρά δράσεων που είχαν ως στόχο την ενημέρωση –ευαισθητοποίηση επιχειρήσεων /επιχειρηματιών γύρω από την απασχόληση ειδικών κοινωνικών ομάδων, στράφηκε προς την οργάνωση σεμιναρίων με στόχο την εκπαίδευση των μελών των προγραμμάτων για την καλύτερη δυνατή προετοιμασία τους στην αναζήτηση εργασίας.

Σε αυτό το πλαίσιο, ξεκίνησε σεμινάριο εκμάθησης δεξιοτήτων εξεύρεσης εργασίας με την εθελοντική εκπαιδευτική υποστήριξη του κ. Μαυροκορίδη Ιωάννη, ιδιοκτήτη της εταιρίας Cross Business Training. Κατά την πρώτη συνάντηση (20/12/2016) έγινε διερεύνηση αναγκών των μελών, ανάλυση συμπεριφοράς πελάτη και εξάσκηση σε θέματα επικοινωνίας και αυτοπαρουσίασης σε πιθανό εργοδότη ή πελάτη. Συμμετείχαν 7 διαφορετικά άτομα από το πρόγραμμα και περίπου 35 άτομα από τα υπόλοιπα στεγνά θεραπευτικά προγράμματα της πόλης.

1.2.9. Ευαισθητοποίηση ατόμων στην αυτοβοήθεια/ αλληλοβοήθεια και διασύνδεση με ομάδες αυτοβοήθειας/ αλληλοβοήθειας

Βασική θέση του προγράμματος είναι ότι ενεργοποίηση του άμεσα ενδιαφερόμενου και η ανάληψη της προσωπικής ευθύνης και η συλλογική δράση και η αλληλοβοήθεια, συνιστούν βασικούς παράγοντες αναίρεσης και αντιμετώπισης του προβλήματος της εξάρτησης. Σε αυτό το πλαίσιο στο πρόγραμμα επιχειρείται οι έννοιες της αυτοβοήθειας και αλληλοβοήθειας να είναι παρούσες σε όλες τις υλοποιούμενες δράσεις, προκειμένου οι συμμετέχοντες/ούσες να βιώνουν τη σημασία αυτών στην δόμηση μιας επιτυχούς προσπάθειας απεξάρτησης.

Πιο συγκεκριμένα όλες οι υλοποιούμενες δράσεις χαρακτηρίζονται από τον πρωταγωνιστικό ρόλο των άμεσα ενδιαφερομένων, τις συλλογικές διαδικασίες λήψης αποφάσεων και τη συλλογική και αλληλέγγυα δράση. Η διαλεκτική αυτή σχέση ανάμεσα στις διαδικασίες που βασίζονται στην ευαισθητοποίηση στην αυτενέργεια και ανάληψη της προσωπικής ευθύνης και στην αλληλοβοήθεια των άμεσα ενδιαφερομένων και στο στόχο της χειραφέτησης και της ανάκτησης του συλλογικού υποκειμένου, φαίνεται μέσα από την εμπειρία λειτουργίας του προγράμματος ότι είναι ιδιαίτερης σημασίας.

Ένα δεύτερο εξίσου σημαντικό κομμάτι της συγκεκριμένης δράσης είναι η διασύνδεση, όσων από τα μέλη των προγραμμάτων ενδιαφέρονται, με ομάδες αυτοβοήθειας/ αλληλοβοήθειας για ανθρώπους με πρόβλημα εξάρτησης. Πρόκειται για μια ενεργητική διαδικασία διασύνδεσης στην οποία αξιοποιείται στο έπακρο το εγκατεστημένο δίκτυο με παλιά μέλη των ομάδων αυτοβοήθειας/ αλληλοβοήθειας. Με αυτόν τον τρόπο, ένας καινούριος άνθρωπος που έρχεται στο πρόγραμμα, έχει τη δυνατότητα όχι απλώς να ενημερωθεί για την ύπαρξη των ομάδων αυτοβοήθειας/ αλληλοβοήθειας, αλλά να γνωρίσει ανθρώπους που μπορούν να του μεταφέρουν την εμπειρία τους από τη συμμετοχή τους στις ομάδες, να τον συστήσουν σε ένα πλαίσιο διαρκούς υποστήριξης και να τον συνοδεύσουν σε αυτό. Η παράλληλη συμμετοχή των ανθρώπων σε επαγγελματικά προγράμματα και στις ομάδες αυτοβοήθειας, ιδιαίτερα μέσα από μια τέτοια διαδικασία διασύνδεσης, έχει φανεί διεθνώς σημαντικά αποτελεσματική στην υποστήριξη των ανθρώπων στα πρώτα βήματα της προσπάθειάς τους που χρειάζονται διαρκή υποστήριξη και σε πολλαπλά επίπεδα.

1.2.10. Ψυχοκοινωνική υποστήριξη ανθρώπων με αίτημα άλλο από αυτό της εξάρτησης

Τα Προγράμματα Προαγωγής Αυτοβοήθειας λόγω της αναγνώρισής τους σε τοπικό επίπεδο και ως άμεσα προσβάσιμα πλαίσια στην κοινότητα δέχονται συχνά αιτήματα βοήθειας από ανθρώπους που δεν

αντιμετωπίζουν κάποιο πρόβλημα εξάρτησης οι ίδιοι ή συγγενείς τους. Σε αυτό το πλαίσιο άνθρωποι που απευθύνονται στο Πρόγραμμα Προαγωγής Αυτοβοήθειας και

οι οποίοι αντιμετωπίζουν άλλα ψυχοκοινωνικά προβλήματα, είτε λαμβάνουν υποστήριξη και συμβουλευτική σε ατομικές συναντήσεις για σύντομο χρονικό διάστημα, είτε διασυνδέονται άμεσα σε άλλους δημόσιους φορείς ανάλογα με το εκάστοτε αίτημα.

Στη συγκεκριμένη κατηγορία πρέπει να συμπεριληφθούν και άνθρωποι με άλλα προβλήματα πέρα από το πρόβλημα της εξάρτησης (κυρίως σοβαρά ψυχικά προβλήματα). Οι άνθρωποι αυτοί λόγω της γνωριμίας τους με μέλη του προγράμματος,

προσέρχονται και οι ίδιοι με αίτημα βοήθειας²³. Για τους ανθρώπους αυτούς ακολουθείται εξατομικευμένο πρόγραμμα παρέμβασης, το οποίο συνήθως περιλαμβάνει στοχευμένη συμμετοχή σε επιμέρους δράσεις του προγράμματος και στενή συνεργασία με δομές που αφορούν στα προβλήματα που αντιμετωπίζουν (π.χ. Κ.Ψ.Υ., Κέντρα Ημέρας, και ψυχιατρικές κλινικές δημόσιων νοσοκομείων) με στόχο την πλαisiώση της προσπάθειας τους.

	Αριθμός διαφορετικών ανθρώπων με άλλο αίτημα	Αριθμός ατομικών συναντήσεων στις οποίες συμμετείχαν	Αριθμός επισκέψεων στο χώρο
ΠΠΑ Θεσ/νίκης	29	58	1339
ΠΠΑ Λάρισας	10	30	30
ΠΠΑ Χανίων	3	3	3
ΠΠΑ Σητείας	2	4	4

²³ Η κατηγορία αυτή αφορά ανθρώπους που συνήθως κινούνται στις «πιάτσες» των εξαρτημένων, έχουν όμως άλλου τύπου προβλήματα και η σχέση τους με τις ψυχοτρόπες ουσίες είναι περιστασιακή και δεν αντιμετωπίζουν πρόβλημα εξάρτησης, αλλά κινούνται στους ίδιους χώρους με τους εξαρτημένους εξαιτίας της απομόνωσης που αντιμετωπίζουν λόγω των προβλημάτων τους.

1.3. Επιμέρους δράσεις που υλοποιούνται ανά πρόγραμμα

1.3.1. Πιλοτική Δράση σε συνεργασία με το Βιολογικό Αγρόκτημα Α.Π.Θ και δράσεις με άξονα τα εναλλακτικά παραδείγματα καλλιέργειας (Θεσσαλονίκη)

Η συνεργασία του Προγράμματος Προαγωγής Αυτοβοήθειας Θεσσαλονίκης με το Βιολογικό Αγρόκτημα της Σχολής Γεωπονίας, Δασολογίας και Φυσικού Περιβάλλοντος του Α.Π.Θ χρονολογείται από την άνοιξη του 2013. Στόχοι της δράσης είναι:

- Η ευαισθητοποίηση των μελών του προγράμματος στο όραμα και στις αρχές τις βιολογικής γεωργίας·
- Η εκπαίδευση των μελών του προγράμματος στις πρακτικές της βιολογικής γεωργίας·
- Η παραγωγή ποιοτικών προϊόντων για τις ανάγκες της κουζίνας του προγράμματος καθώς και της συλλογικής κουζίνας στο Κοινωνικό Κέντρο-Στέκι Μεταναστών·
- Η κατάρτιση μελών που εκδηλώνουν ανάλογο ενδιαφέρον και η υποστήριξή τους

στην ανάπτυξη πρωτοβουλιών αγροτικής επιχειρηματικότητας, είτε μέσω ατομικών, είτε μέσω κοινωνικών επιχειρήσεων.

Η συγκεκριμένη δράση αφορά στην εκπαίδευση των μελών του προγράμματος σε τεχνικές βιολογικής καλλιέργειας σε συνεργασία με το γεωπόνو του αγροκτήματος και στην καλλιέργεια εποχιακών φυτών για τις ανάγκες της κουζίνας του προγράμματος.

Στη δράση αυτή συμμετείχαν 12 διαφορετικά άτομα-μέλη του προγράμματος.

Απώτερος στόχος είναι η ευαισθητοποίηση των μελών του προγράμματος στις αρχές και στις πρακτικές της βιολογικής γεωργίας και η διεύρυνση του πεδίου των συλλογικών δράσεων που αφορούν στο περιβάλλον και στον πρωτογενή παραγωγικό τομέα.

1.3.2. Δράση προσέγγισης και ευαισθητοποίησης χρηστών ψυχοτρόπων ουσιών σε κεντρικά σημεία της πόλης των Χανίων (Streetwork).

Μια από τις πρώτες δράσεις του Ανοικτού Προγράμματος Ψυχοκοινωνικής Υποστήριξης στα Χανιά ήταν η οργάνωση και πραγματοποίηση εξορμήσεων σε κεντρικά σημεία της πόλης τα οποία αποτελούν χώρους συνάντησης ανθρώπων με πρόβλημα εξάρτησης, αξιοποιώντας της μακρόχρονη εμπειρία του προγράμματος στη Θεσσαλονίκη, το οποίο πραγματοποιούσε παρόμοια δράση μέχρι το 2009. Η δράση αυτή υλο-

ποιήθηκε αρχικά σε συνεργασία με τη μονάδα υποκατάστασης του ΟΚΑΝΑ Χανίων, ενώ μετά τα μέσα του 2013 υλοποιείται μόνο από το Πρόγραμμα Προαγωγής Αυτοβοήθειας Χανίων. Σε εβδομαδιαία βάση μια ομάδα στελεχών του προγράμματος πραγματοποιεί εξορμήσεις σε χώρους που κινούνται άνθρωποι με πρόβλημα εξάρτησης. Στόχος της δράσης είναι η διερεύνηση των αναγκών των ανθρώπων αυτών, η υποστή-

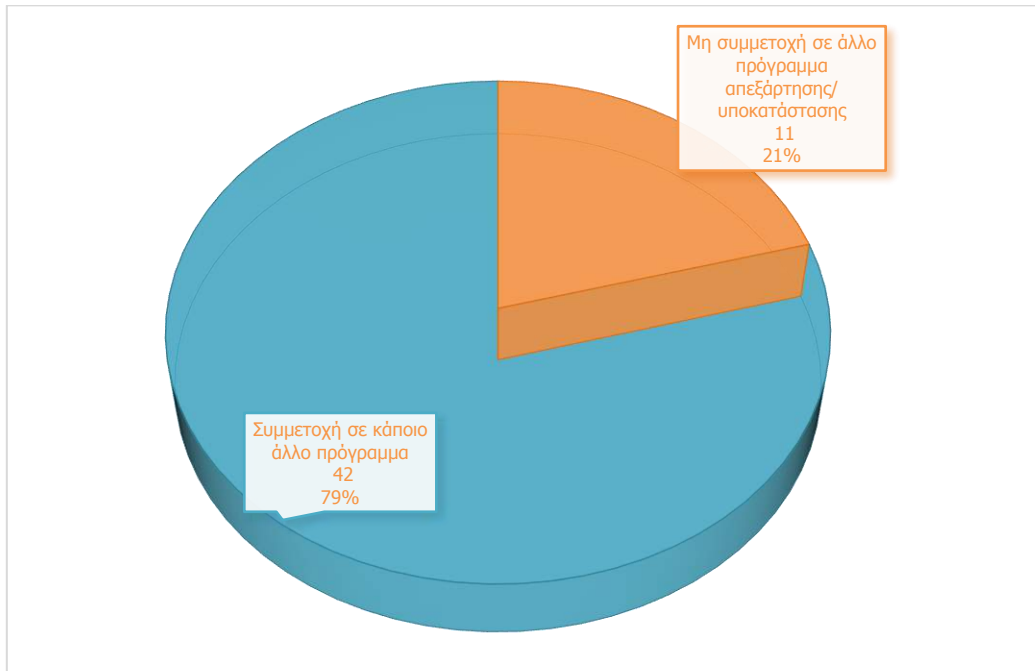
ριξη τους σε σχέση με τις εκφραζόμενες ανάγκες και η διασύνδεση των ανθρώπων αυτών με προγράμματα απεξάρτησης της πόλης (για όσους ανθρώπους δε συμμετέχουν ήδη σε κάποιο πρόγραμμα).

Στο πλαίσιο της συγκεκριμένης δράσης γίνεται προσπάθεια στάθμισης της κατάστασης και των προβλημάτων που αντιμετωπίζει ο κάθε εξαρτημένος και εν συνεχεία επιχειρείται η συνέχιση της συνεργασίας από το δρόμο στο πλαίσιο ενός προγράμματος, με πρώτη επιλογή το Πρόγραμμα Προαγωγής Αυτοβοήθειας Χανίων το οποίο είναι άμεσα προσβάσιμο και ο εξαρτημένος έχει ήδη γνωρίσει στο δρόμο τα μέλη του προσωπικού. Η δεύτερη φάση της παρέμβασης αφορά στην προσπάθεια αναιρέσης των βασικών εμποδίων που αντιμετωπίζει ένας άνθρωπος με πρόβλημα εξάρτησης που κινείται για πολλές ώρες της ημέρας του ή και στο σύνολο αυτής στο δρόμο. Πέρα δηλαδή από την ανάγκη διαχείρισης του προβλήματος της εξάρτησης συνήθως προκύπτει πληθώρα προβλημάτων ιατρικών, νομικών, οικονομικών και κοινωνικών τα οποία είναι άμεσα συνδεδεμένα και με το ζήτημα της εξάρτησης. Σε

αυτό το πλαίσιο η δουλειά της προσέγγισης στο δρόμο ανθρώπων με πρόβλημα εξάρτησης αποτελεί απλώς την κορυφή του παγόβουνου, ενώ για την κάλυψη των αναγκών πολλών από τους ανθρώπους που προσεγγίζονται στο δρόμο απαιτείται μια ολοκληρωμένη παρέμβαση που να εμπλέκει ένα σύνολο υπηρεσιών και άλλων τυπικών και άτυπων φορέων κοινωνικής υποστήριξης.

Κατά το 2016 πραγματοποιήθηκαν 291 επαφές με 53 διαφορετικά άτομα. Από τα 53 διαφορετικά άτομα τα 42 παρακολουθούσαν πρόγραμμα υποστήριξης εξαρτημένων ενώ 11 άτομα δεν παρακολουθούσαν πρόγραμμα υποστήριξης. Από τα 11 άτομα που δεν παρακολουθούσαν οποιοδήποτε πρόγραμμα τα 5 προσήλθαν στο Πρόγραμμα Προαγωγής Αυτοβοήθειας και έλαβαν υπηρεσίες. Στο παρακάτω γράφημα παρουσιάζεται σχηματικά η ποσοστωση ανάμεσα σε όσους παρακολουθούσαν πρόγραμμα απεξάρτησης/ υποκατάστασης και σε όσους δεν παρακολουθούσαν κανένα πρόγραμμα κατά το 2016.

Γράφημα 23. Σχηματική απεικόνιση της ποσόστωσης ανάμεσα σε όσους παρακολουθούσαν πρόγραμμα απεξάρτησης/ υποκατάστασης και σε όσους δεν παρακολουθούσαν κανένα πρόγραμμα κατά το 2016.

1.3.3. Σεμινάρια για το φαινόμενο της εξάρτησης και τους τρόπους αντιμετώπισης του (Χανιά και Λάρισα)

Βασική θέση του Προγράμματος Προαγωγής Αυτοβοήθειας είναι ότι η επιτυχής αντιμετώπιση του ζητήματος της εξάρτησης οφείλει να συμπεριλαμβάνει όχι μόνο την ενεργό συμμετοχή των εξαρτημένων στην προσπάθεια απεξάρτησης, αλλά και να αναδεικνύει το λόγο τους και τη βιωματική τους γνώση γύρω από το πρόβλημα. Σε αυτό το πλαίσιο το πρόγραμμα διοργανώνει κύκλους εκπαιδευτικών σεμιναρίων τα οποία απευθύνονται αποκλειστικά στους ανθρώπους με προβλήματα εξάρτησης που συμμετέχουν στο πρόγραμμα, καθώς και σε μέλη του συγγενικού περιβάλλοντος εξαρτημένων ατόμων. Τα σεμινάρια είναι σχεδιασμένα με τέτοιο τρόπο, ώστε να υπάρχει

ενεργή συμμετοχή των ανθρώπων που τα παρακολουθούν στην υλοποίηση τους, μέσα από την κατάθεση εμπειριών, γνώσεων και τον εμπλουτισμό των υπό συζήτηση θεματικών. Η μεθοδολογία υλοποίησης των σεμιναρίων αντλείται από τις αρχές της Κριτικής Παιδαγωγικής και των κριτικών προσεγγίσεων της Κοινωνικής Ψυχολογίας, καθώς και του πεδίου των Εξαρτήσεων. Η εμπειρία από την υλοποίηση των σεμιναρίων είναι ιδιαίτερα ικανοποιητική και τα σεμινάρια αποτελούν βασικό συστατικό της πρότασης που διατυπώνει το Πρόγραμμα Προαγωγής Αυτοβοήθειας Χανίων και αυτό της Λάρισας.

1.3.4. Δράσεις στις φυλακές των Χανίων

Στο πλαίσιο των δράσεων αυτών το Πρόγραμμα Προαγωγής Αυτοβοήθειας Χανίων σε συνεργασία με την Κοινωνική Υπηρεσία του Σωφρονιστικού Καταστήματος Αγυιάς Χανίων ξεκίνησε τον Σεπτέμβρη του 2015 προβολές ντοκιμαντέρ και σεμινάρια/ συζητήσεις που απευθύνονταν σε κρατούμενους των φυλακών. Τα ντοκιμαντέρ και τα σεμινάρια που πραγματοποιήθηκαν σε τέσσερις συναντήσεις αφορούσαν στις αιτίες και τους τρόπους αντιμετώπισης του φαινομένου της εξάρτησης καθώς και το ρόλο της αυτοβοήθειας/ αλληλοβοήθειας στην αντιμετώπιση του φαινομένου. Στόχοι της παρέμβασης ήταν α) η ενημέρωση για την φιλοσοφία και τον τρόπο λειτουργίας του Προγράμματος Προαγωγής Αυτοβοήθειας, β) η προσέγγιση ανθρώπων εντός των φυλακών που αντιμετωπίζουν πρόβλημα εξάρτησης, γ) η ανάδειξη αιτημάτων σχετικών με τη χρήση ουσιών, δ) η ενημέρωση για τις δυνατότητες και του όρους βάσει των οποίων μπορεί να προσέλθει κανείς στο Πρόγραμμα Προαγωγής Αυτοβοήθειας μετά την αποφυλάκιση του και ε) ο εμπλουτισμός του εβδομαδιαίου προγράμματος του Σωφρονιστικού καταστήματος με προβολές ντοκιμαντέρ και σεμινάρια. Τα εν λόγω σεμινάρια και ντοκιμαντέρ που πραγματοποιούνταν στην βιβλιοθήκη του Καταστήματος Κράτησης ανά δεκαπενθήμερο παρακολούθησαν συνολικά 70 κρατούμενοι.

Σε συνέχεια του πρώτου κύκλου της παρέμβασης που πραγματοποιήθηκε στο κατάστημα κράτησης Αγυιάς Χανίων

από τον Σεπτέμβρη του 2015 έως τον Ιανουάριο του 2016 με προβολές ντοκιμαντέρ και σεμιναρίων σχετικών με τη φύση της εξάρτησης, από τον Οκτώβρη του 2016 ξεκίνησε ο δεύτερος κύκλος παρέμβασης με το σχηματισμό ομάδας εκμάθησης κιθάρας εντός των φυλακών με στόχο την εμβάθυνση της σχέσης με τους τρόφιμους του καταστήματος μέσω της οποίας αναζητούνται αιτήματα στήριξης, σχετικά με εξαρτήσεις, στα οποία μπορούμε να απαντήσουμε είτε άμεσα είτε σε βάθος χρόνου καθώς και ο εμπλουτισμός της καθημερινότητας των κρατούμενων με μία καλλιτεχνική δραστηριότητα. Η ομάδα λαμβάνει χώρα σε εβδομαδιαία βάση (21 συναντήσεις έως και σήμερα) και έχουν περάσει 17 άτομα από αυτήν.

Ανάλογη παρέμβαση πραγματοποιήθηκε και στις Αγροτικές φυλακές Χανίων με τη συνεργασία της Κοινωνικής Υπηρεσίας των φυλακών. Στη δράση αυτή προβλήθηκε ένα ντοκιμαντέρ και πραγματοποιήθηκε ένα σεμινάριο σχετικό με την αιτιοπαθογένεια και τους τρόπους αντιμετώπισης της εξάρτησης το οποίο παρακολούθησαν συνολικά 25 κρατούμενοι των Αγροτικών φυλακών. Οι στόχοι της παρέμβασης αυτής ήταν πέρα από τους προαναφερθέντες και η διερεύνηση περαιτέρω συνεργασίας με τις Αγροτικές φυλακές με βάση τις ανάγκες και τα αιτήματα των κρατουμένων του καταστήματος.

Μία από τις προτάσεις που αναδείχθηκε από τους τρόφιμους του καταστήματος, είναι η δημιουργία graffiti εντός του

γυμναστηρίου του Αγροτικού Καταστήματος Κράτησης. Η δράση αυτή θα πραγματοποιηθεί από τρόφιμους του Αγροτικού Καταστήματος Κράτησης Αγιάς Χανίων σε

συνεργασία με τα στελέχη του Προγράμματος Προαγωγής Αυτοβοήθειας Χανίων και θα ξεκινήσει από τον Απρίλιο του 2017.

1.3.5. Πιλοτική συνεργασία του Προγράμματος Προαγωγής Αυτοβοήθειας Λάρισας με τη Μονάδα Υποκατάστασης Λάρισας

Στα μέσα Φεβρουαρίου του 2016 ξεκίνησε η πιλοτική συνεργασία μεταξύ του Προγράμματος Προαγωγής Αυτοβοήθειας Λάρισας και της μονάδας υποκατάστασης του ΟΚΑΝΑ στη Λάρισα. Αντικείμενο της συνεργασίας ήταν η δημιουργία ενός πλαισίου δράσεων υποστήριξης για τα μέλη του προγράμματος υποκατάστασης της Λάρισας, τα οποία ενδιαφέρονται να λάβουν συμπληρωματικές υπηρεσίες ψυχοκοινωνικής υποστήριξης από το Πρόγραμμα Προαγωγής Αυτοβοήθειας Λάρισας, με στόχο την ολοκλήρωση του προγράμματος υποκατάστασης και την επανένταξη τους. Την τελική ευθύνη και εποπτεία της εν λόγω δράσης έχει το Πρόγραμμα Προαγωγής Αυτοβοήθειας Λάρισας.

Με βάση την ακολουθούμενη μεθοδολογία διαμορφώθηκαν αρχικά, τα χαρακτηριστικά της ομάδας στόχου και τα κριτήρια συμμετοχής ως εξής:

α) Ομάδα-στόχος: Μέλη της Μ.Υ. ΟΚΑΝΑ Λάρισας (σε καθεστώς τρισεβδομαδιαίας χορήγησης ή take home) που επιθυμούν να λάβουν συμπληρωματικές υπηρεσίες ψυχοκοινωνικής υποστήριξης, ώστε να προχωρήσουν στη θεραπεία τους και εντέλει να ολοκληρώσουν τη θεραπεία υποκατάστασης

β) Κριτήρια συμμετοχής στην ομάδα-στόχο: 1) Απουσία παράλληλης χρήσης όλων των παράνομων ψυχοτρόπων ουσιών καθώς και των βενζοδιαζεπινών (εξαιρείται η φαρμακευτική αγωγή που λαμβάνεται στα πλαίσια μιας σταθερής παρακολούθησης από ψυχίατρο). 2) Λειτουργικότητα (διαπιστώνεται από τη συνεπή παρακολούθηση του Π.Υ., την απουσία περιστατικών εμπλοκής με το νόμο και την απουσία περιστατικών χρήσης βίας). 3) Επιθυμία για ολοκλήρωση της θεραπείας υποκατάστασης (βραχυπρόθεσμη ή μακροπρόθεσμη) και πέρασμα σε μια νέα φάση κοινωνικής και επαγγελματικής ένταξης.

Έως σήμερα έχουν δημιουργηθεί δύο ομάδες ενδιαφερομένων μελών της Μ.Υ. Λάρισας (εννέα άτομα η κάθε ομάδα) για συμμετοχή στο ΠΠΑ Λάρισας. Η πρώτη ομάδα ξεκίνησε στα μέσα Φεβρουαρίου και η δεύτερη στα μέσα Οκτωβρίου του 2016 με βάση τα κριτήρια που προαναφέρθηκαν.

Από την πρώτη ομάδα στην παρούσα φάση συνεχίζουν τέσσερα άτομα με ιδιαίτερα ικανοποιητική πορεία, ενώ από τη δεύτερη ομάδα συνεχίζουν επτά άτομα, τρεις έχοντας προχωρήσει σε πλήρη συμμετοχή στις δράσεις του ΠΠΑ Λάρισας και τέσ-

σεις συνεχίζουν ομαδικές συναντήσεις κινητοποίησης με καταρχήν στόχο τη μείωση της παράλληλης χρήσης. Μέσα από τις ομαδικές συναντήσεις διερεύνησης των αναγκών των συμμετεχόντων στη δράση προέκυψαν οι εξής ανάγκες:

- Ενεργοποίηση/Κοινωνικοποίηση
- Μείωση και διακοπή της παράλληλης χρήσης (κυρίως των συνταγογραφούμενων ή μη βενζοδιαζεπινών)
- Πληρέστερη ενημέρωση για τη διαδικασία ιατρικά επιτηρούμενης απόσυρσης του υποκατάστατου
- Ολοκλήρωση του προγράμματος υποκατάστασης
- Ψυχολογική υποστήριξη σε ατομικό και ομαδικό επίπεδο
- Πληροφόρηση και υποστήριξη σε εκπαιδευτικά, προνοιακά και επαγγελματικά ζητήματα
- Αποκατάσταση των κοινωνικών τους δικτύων και των οικογενειακών σχέσεων.

Στο πλαίσιο των παραπάνω διατυπωμένων αναγκών όσοι/ες από τους ενδιαφερόμενους εντάχθηκαν πλήρως στις δράσεις του ΠΠΑ Λάρισας συμμετέχουν στις εξής δράσεις:

- Καθημερινή ή τουλάχιστον τρεις φορές την εβδομάδα συμμετοχή στο Ημερήσιο Κέντρο Υποστήριξης χρηστών ψυχοτρόπων ουσιών του ΠΠΑ Λάρισας.
- Ατομική συμβουλευτική σε εβδομαδιαία βάση (σε συνεργασία με τα πρόσωπα αναφοράς της Μ.Υ. Λάρισας).
- Συμμετοχή τουλάχιστον δύο φορές την εβδομάδα (έως και τρεις) σε ομάδες υποστήριξης στο ΠΠΑ Λάρισας.

- Συμμετοχή στα διενεργούμενα στο ΠΠΑ Λάρισας σεμινάρια απόκτησης δεξιοτήτων (θεματικές: εκμάθηση αγγλικής γλώσσας, Η/Υ και ορθογραφίας).

- Ατομική και ομαδική συμβουλευτική και καθοδήγηση σε θέματα εκπαιδευτικά, προνοιακά και εργασιακά.

- Συμμετοχή στις δράσεις του Προγράμματος Ενταξιακών, Εκπαιδευτικών και Πολιτιστικών Δραστηριοτήτων του ΠΠΑ. Πιο συγκεκριμένα συμμετοχή σε δράσεις καλλιέργειας οπωροκηπευτικών (σε εβδομαδιαία βάση) και σε σεμινάρια πολιτιστικού περιεχομένου (σεμινάριο συγγραφής σεναρίου μικρής φόρμας, σεμινάριο ψηφιδωτού, σεμινάριο φυσικής δόμησης).

- Συμμετοχή σε δράσεις εθελοντισμού στην κοινότητα και γνωριμίας με την πόλη.

- Συμμετοχή σε δράσεις ενημέρωσης γύρω από ζητήματα εξάρτησης με εξωτερικούς ομιλητές (σεμινάριο με το Αναπλ. Διευθυντή Εφαρμογών του ΟΚΑΝΑ, κύριο Κοκκώλη, ενημερωτική συνάντηση για τη λειτουργία των ομάδων αυτοβοήθειας των Нарκομανών Ανωνύμων (Ν.Α.), από την ομάδα δημόσιας πληροφόρησης των Ν.Α.).

- Διασύνδεση για όσους/ες ενδιαφέρονται με τις ομάδες αυτοβοήθειας των Ν.Α. (Ναρκομανείς Ανώνυμοι).

- Διασύνδεση με τον υπό σύσταση ΚΟΙΣΠΕ του Π.Γ.Ν. Λάρισας για την επαγγελματική αποκατάσταση των συμμετεχόντων στη δράση.

- Ατομικές συναντήσεις υποστήριξης με μέλη οικογενειών κάποιων εκ των συμμετεχόντων στη δράση.

1.3.6. Ομάδα Κοινωνικών Δράσεων Προγράμματος Προαγωγής Αυτοβοήθειας Λάρισας

Τον Οκτώβριο του 2016 δημιουργήθηκε η ομάδα κοινωνικών δράσεων του Προγράμματος Προαγωγής Αυτοβοήθειας Λάρισας, «Ανήσυχος Καναπές». Στόχος της δράσης είναι η ανάδειξη κοινωνικών ζητημάτων που μας αφορούν όλους ως πολίτες είτε μιας συγκεκριμένης πόλης είτε της κοινωνίας γενικότερα, αλλά και η επανασύνδεση με τοπική κοινότητα. Αξιοποιώντας συμμετοχικές μεθοδολογίες και τις παραστατικές τέχνες, σύμφωνα με τις κριτικές προσεγγίσεις της Ψυχολογίας, η ομάδα ξεκινά με την «ανάγνωση» της πραγματικότητας, το διάλογο πάνω σε αυτή, την κατάκτηση ενός συλλογικού τρόπου αντίληψής

της και άρα, το σχεδιασμό παρεμβάσεων για την αλλαγή αυτής της πραγματικότητας.

Βάσει αυτής της λογικής, η ομάδα στους πρώτους μήνες λειτουργίας της, χρησιμοποιώντας ως μέσο της φωτογραφία, ανέδειξε ζητήματα που σχετίζονται με το δημόσιο χώρο, τα δημόσια αγαθά και το περιβάλλον. Ως αποτέλεσμα, σχεδιάζει την άνοιξη του 2017 ένα διήμερο παρεμβάσεων στην πόλη της Λάρισας με περιεχόμενο τις προαναφερθείσες θεματικές. Στη δράση αυτή συμμετέχουν εκτός από τα μέλη, τους εκπαιδευόμενους και τους εργαζόμενους του προγράμματος, πολίτες που ενδιαφέρονται.

1.4. Δημογραφικά και αναλυτικά απολογιστικά στοιχεία ανά πρόγραμμα

Στη συγκεκριμένη ενότητα, παρουσιάζονται για τα προγράμματα δημογραφικά και απολογιστικά στοιχεία που αφορούν τους ανθρώπους που συμμετέχουν σε αυτά²⁴, κυρίως μέσα από γραφήματα. Τα στοιχεία αυτά αφορούν το αίτημα, το φύλο, την η-

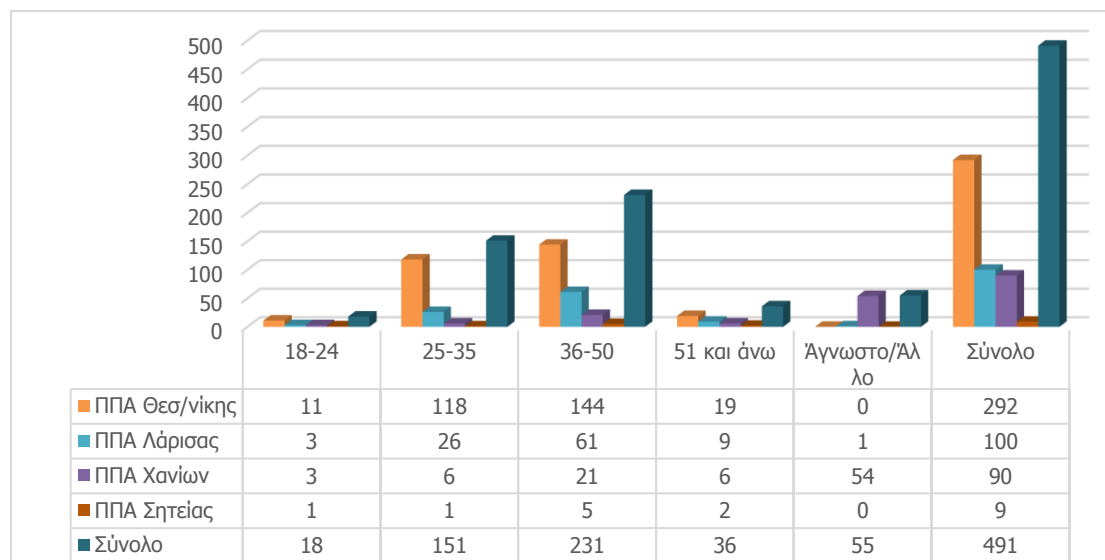
λικία, την εργασιακή κατάσταση, το εκπαιδευτικό επίπεδο, την κύρια ουσία προτίμησης και τη συμμετοχή ή μη σε άλλο πρόγραμμα απεξάρτησης των εξαρτημένων που λαμβάνουν υπηρεσίες ψυχοκοινωνικής υποστήριξης στα προγράμματα.

Γράφημα 24. Απεικόνιση προσερχομένων ανά πρόβλημα για το οποίο απευθύνονται και ανά φύλο κατά το 2016.

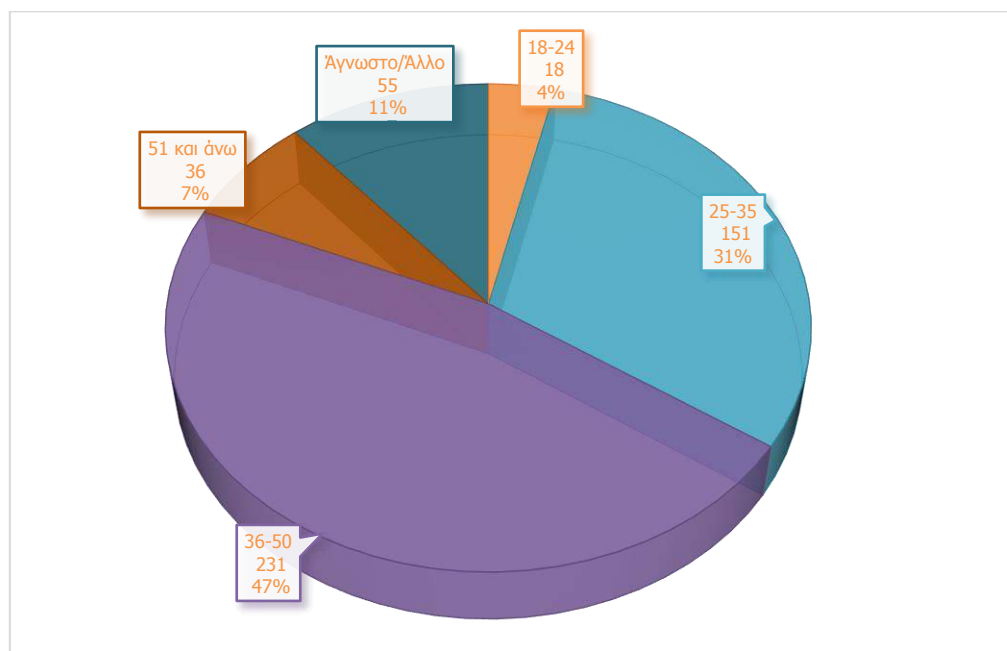
	Παράνομες ουσίες		Αλκοόλ		Τυχρά παιχνίδια		Άλλες εξαρτήσεις		Σύνολο	
	Άνδρες	Γυναίκες	Άνδρες	Γυναίκες	Άνδρες	Γυναίκες	Άνδρες	Γυναίκες	Άνδρες	Γυναίκες
ΠΠΑ Θεσ/νικής	226	66	53	22	24	3	0	0	303	91
ΠΠΑ Λάρισας	80	20	24	7	3	0	1	3	108	30
ΠΠΑ Χανίων	82	8	16	9	3	0	0	0	101	17
ΠΠΑ Σητείας	7	2	3	1	0	0	0	0	10	3
Σύνολο	395	96	96	39	30	3	1	3	522	141

²⁴ Στο Πρόγραμμα Προαγωγής Αυτοβοήθειας Χανίων από τους 118 εξαρτημένους που έλαβαν υπηρεσίες ψυχοκοινωνικής υποστήριξης, με τους 48 έγινε επαφή στη δράση προσέγγισης χρηστών στο δρόμο και τους 9 στα πλαίσια της δράσης στις Φυλακές Αγιάς και ως εκ τούτου δεν διατίθενται αναλυτικά δημογραφικά στοιχεία. Όπου συμβαίνει αυτό εντάσσονται στην κατηγορία Άγνωστο/Άλλο.

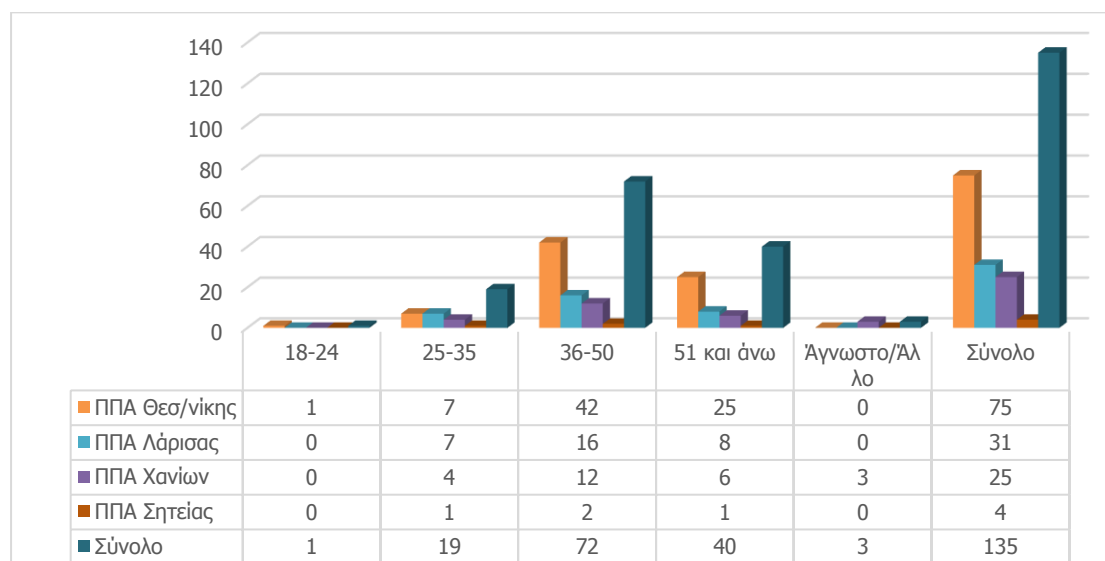
Γράφημα 25. Σχηματική απεικόνιση της ηλικίας των προσερχομένων ανθρώπων με πρόβλημα εξάρτησης από παράνομες ουσίες ανά πρόγραμμα κατά το 2016.

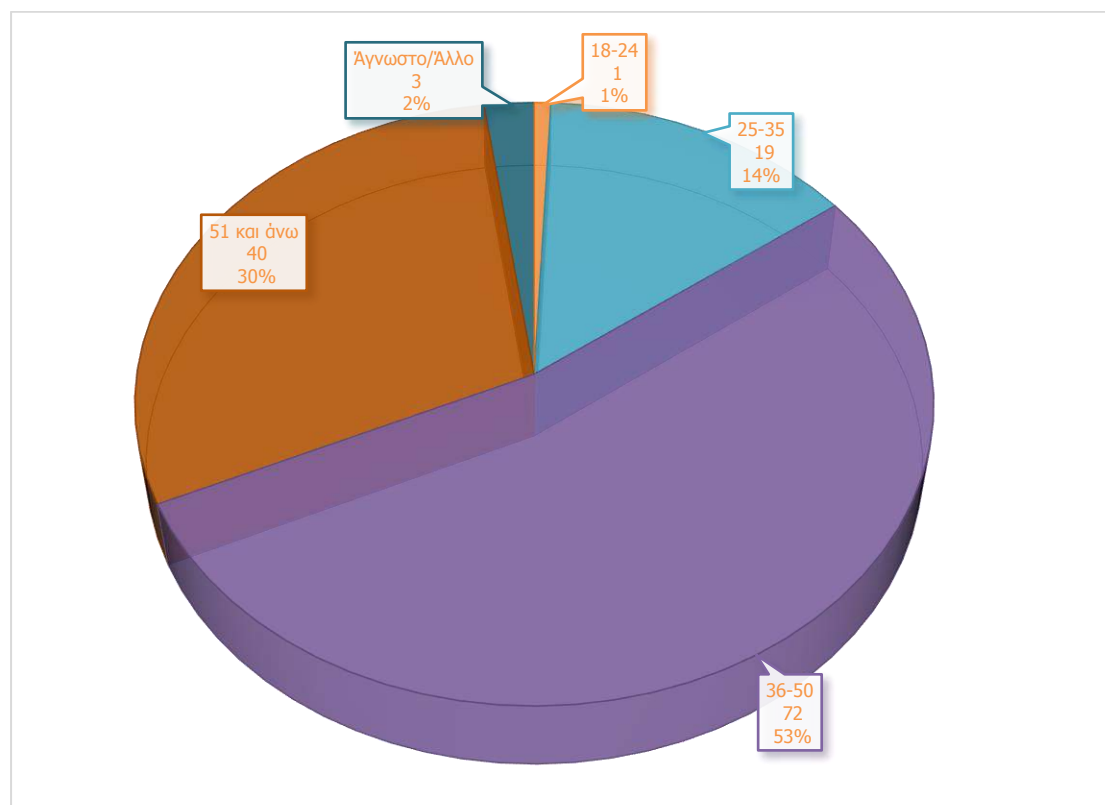
Γράφημα 26. Ηλικιακή κατανομή των προσερχομένων ανθρώπων στα προγράμματα με πρόβλημα εξάρτησης από παράνομες ουσίες κατά το 2016.

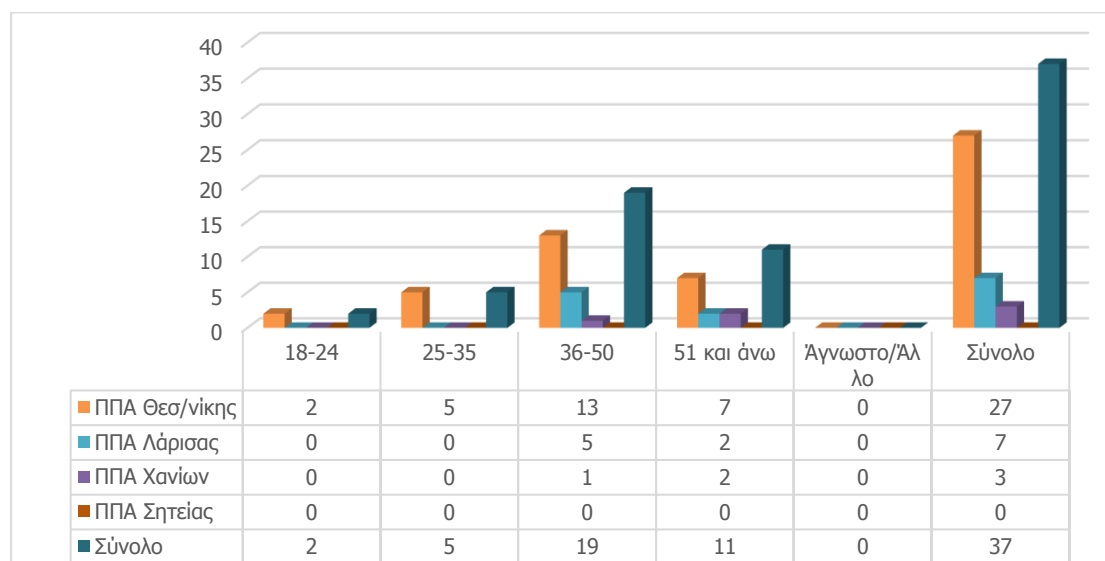
Γράφημα 27. Σχηματική απεικόνιση της ηλικίας των προσερχομένων ανθρώπων με πρόβλημα εξάρτησης από αλκοόλ ανά πρόγραμμα κατά το 2016.

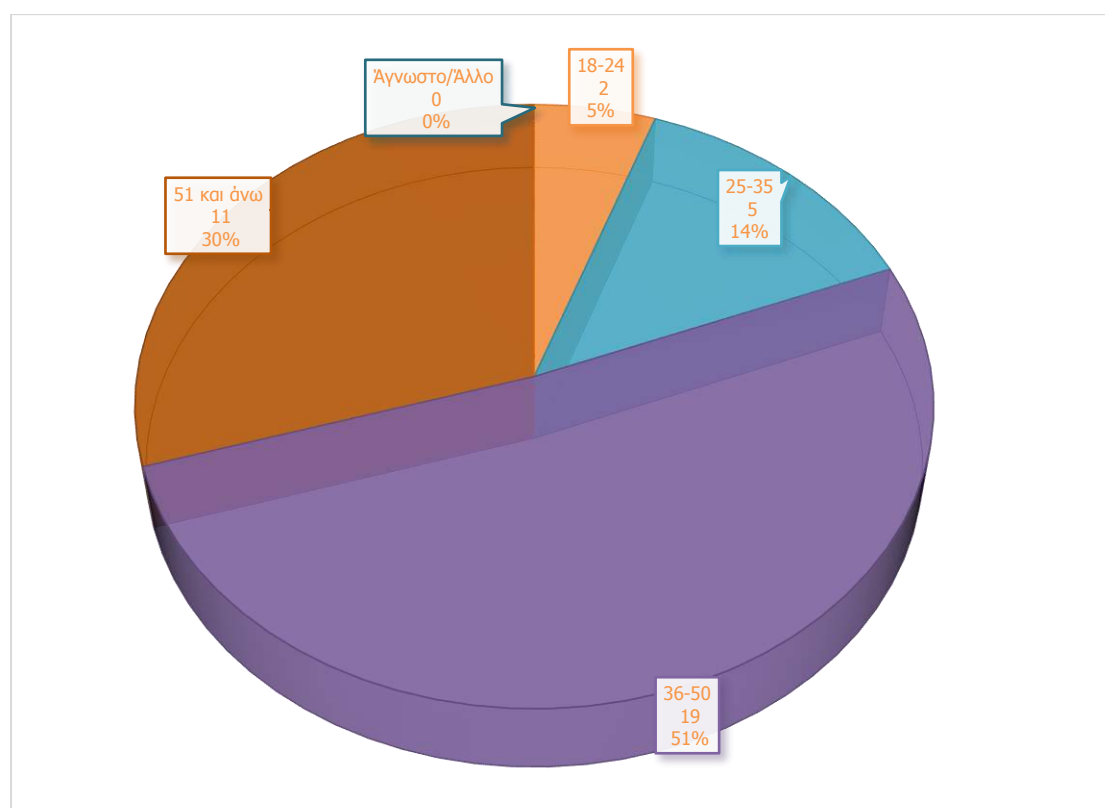
Γράφημα 28. Ηλικιακή κατανομή των προσερχομένων ανθρώπων στα προγράμματα με πρόβλημα εξάρτησης από αλκοόλ κατά το 2016.

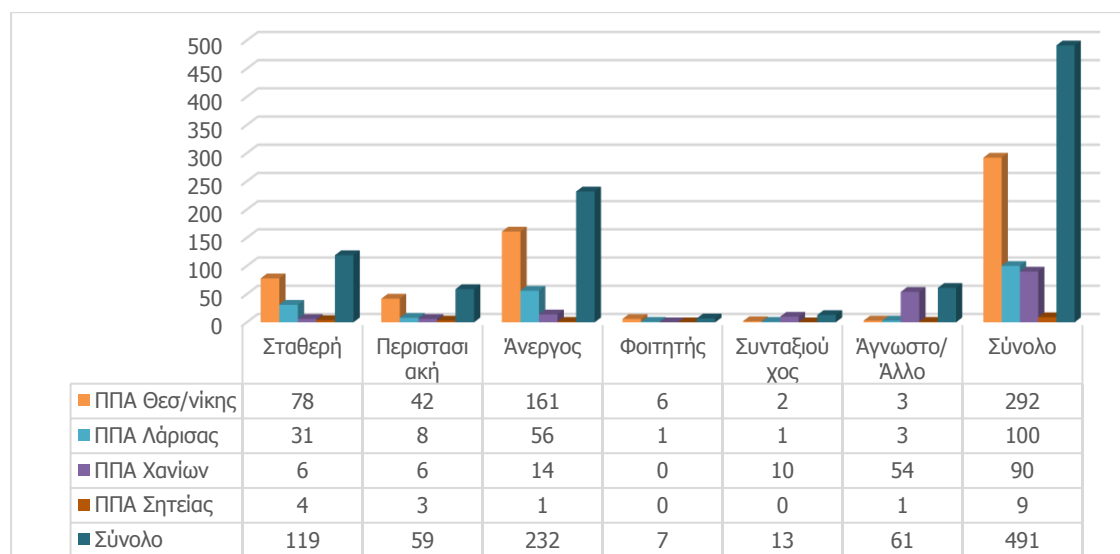
Γράφημα 29. Σχηματική απεικόνιση της ηλικίας των προσερχομένων ανθρώπων με πρόβλημα εξάρτησης από τυχερά παιχνίδια και άλλες εξαρτήσεις ανά πρόγραμμα κατά το 2016.

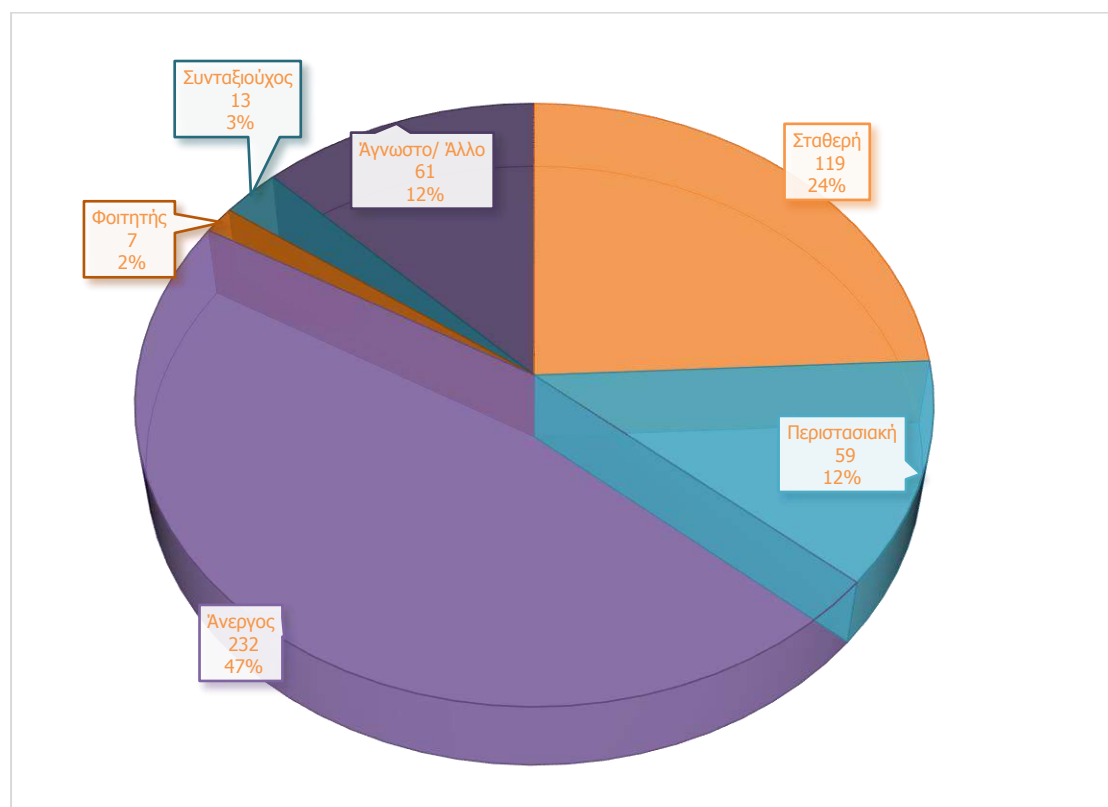
Γράφημα 30. Ηλικιακή κατανομή των προσερχομένων ανθρώπων στα προγράμματα με πρόβλημα εξάρτησης από τυχερά παιχνίδια και άλλες εξαρτήσεις κατά το 2016.

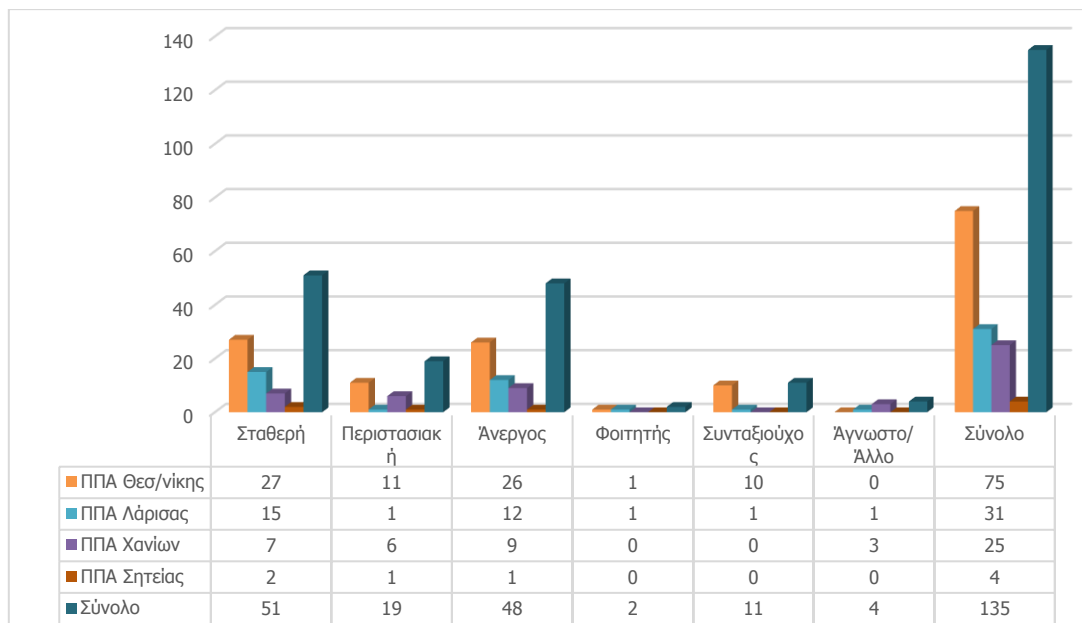
Γράφημα 31. Σχηματική απεικόνιση της εργασιακής κατάστασης των προσερχομένων ανθρώπων με πρόβλημα εξάρτησης από παράνομες ουσίες ανά πρόγραμμα κατά το 2016.

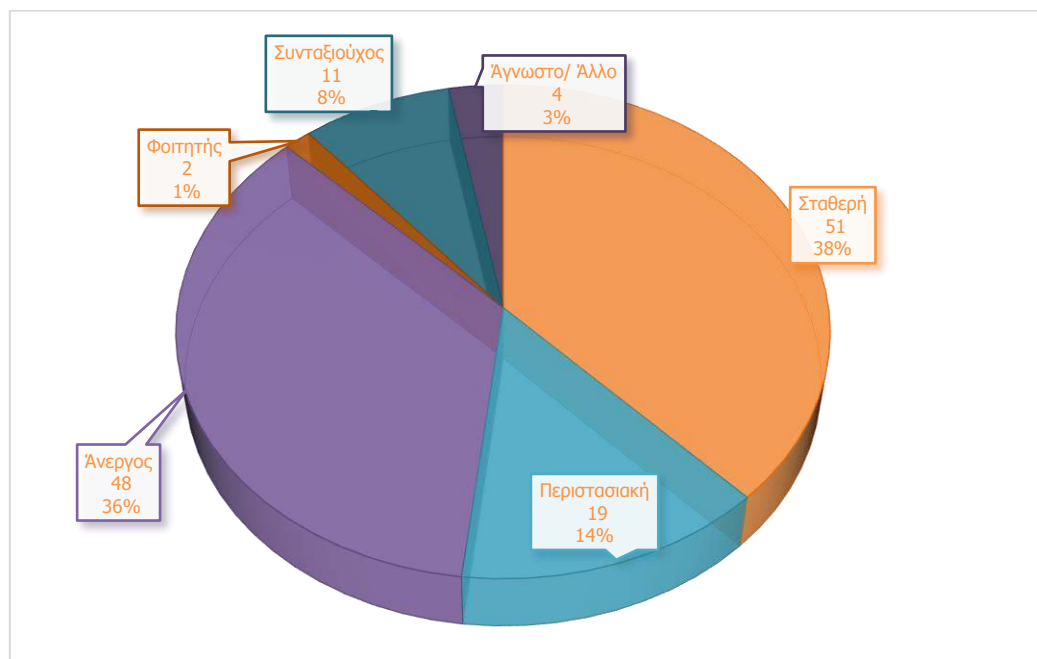
Γράφημα 32. Εργασιακή κατάσταση των προσερχομένων ανθρώπων στα προγράμματα με πρόβλημα εξάρτησης από παράνομες ουσίες κατά το 2016.

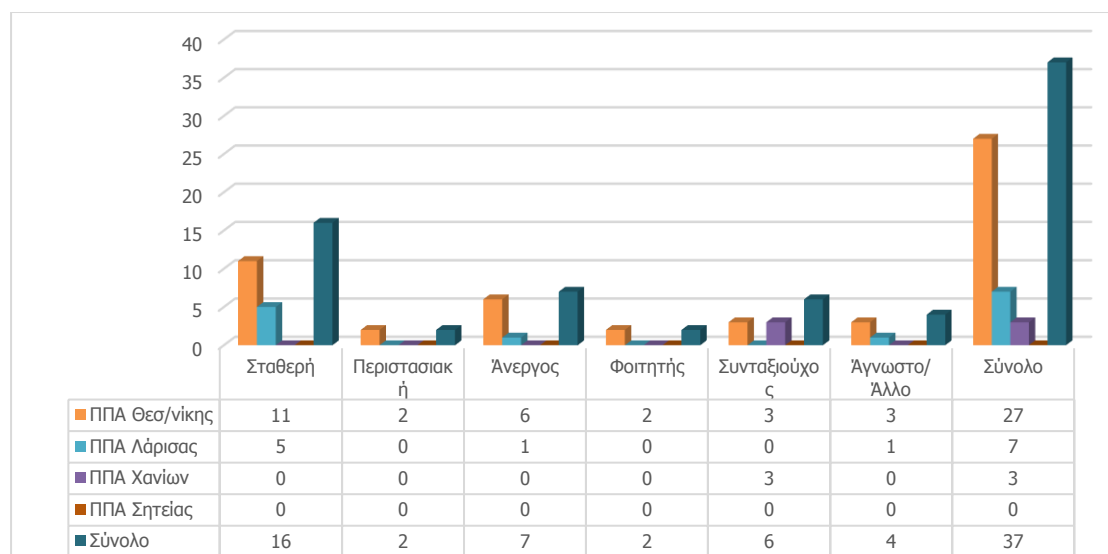
Γράφημα 33. Σχηματική απεικόνιση της εργασιακής κατάστασης των προσερχομένων ανθρώπων με πρόβλημα εξάρτησης από αλκοόλ ανά πρόγραμμα κατά το 2016.

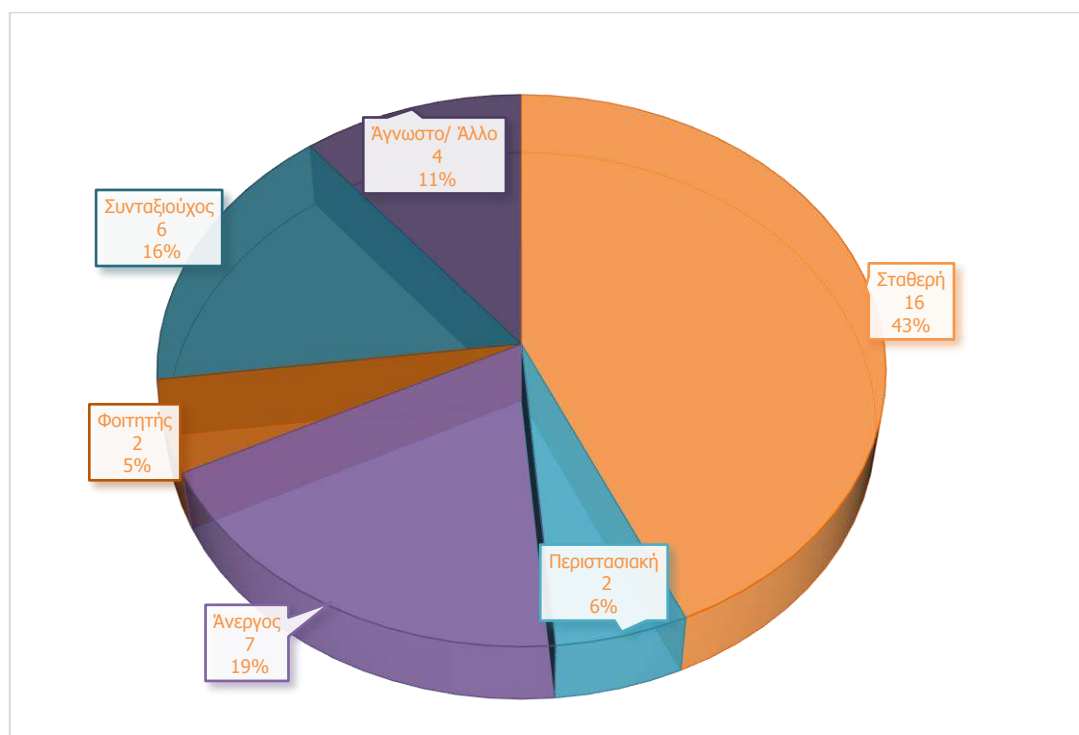
Γράφημα 34. Εργασιακή κατάσταση των προσερχομένων ανθρώπων στα προγράμματα με πρόβλημα εξάρτησης από αλκοόλ κατά το 2016.

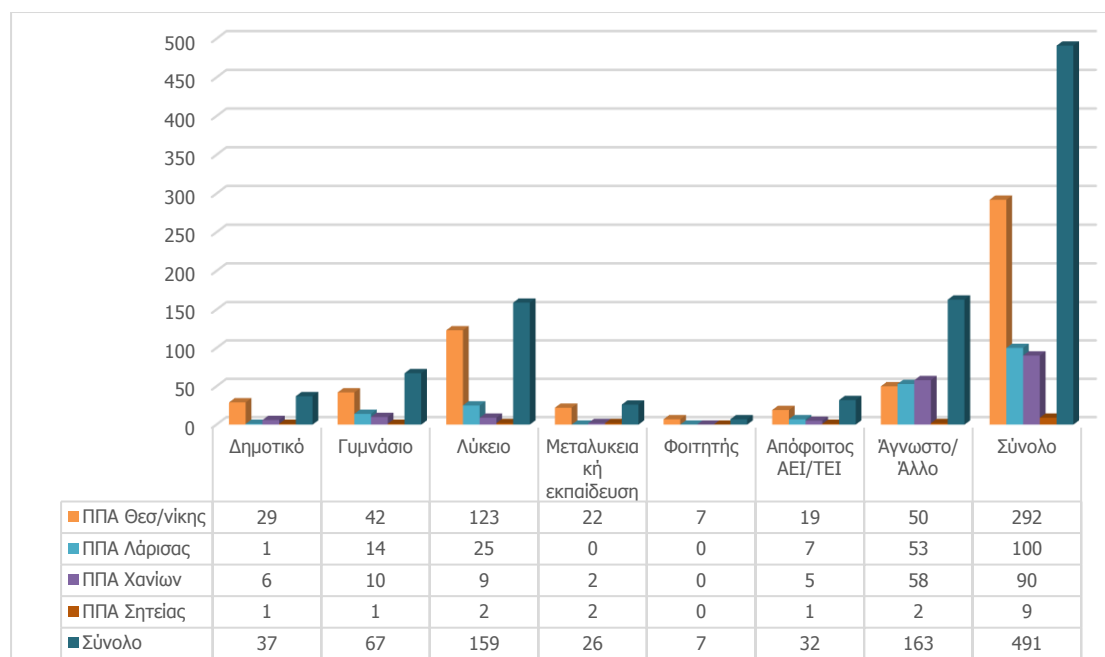
Γράφημα 35. Σχηματική απεικόνιση της εργασιακής κατάστασης των προσερχομένων ανθρώπων με πρόβλημα εξάρτησης από τυχερά παιχνίδια και άλλες εξαρτήσεις ανά πρόγραμμα κατά το 2016.

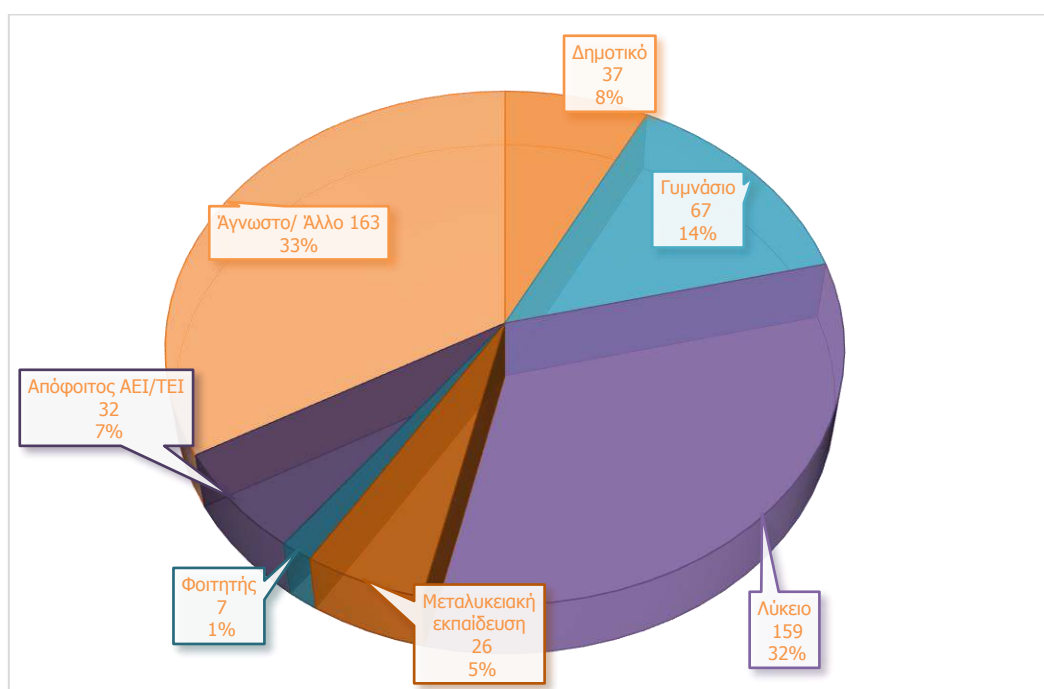
Γράφημα 36. Εργασιακή κατάσταση των προσερχομένων ανθρώπων στα προγράμματα με πρόβλημα εξάρτησης από τυχερά παιχνίδια και άλλες εξαρτήσεις κατά το 2016.

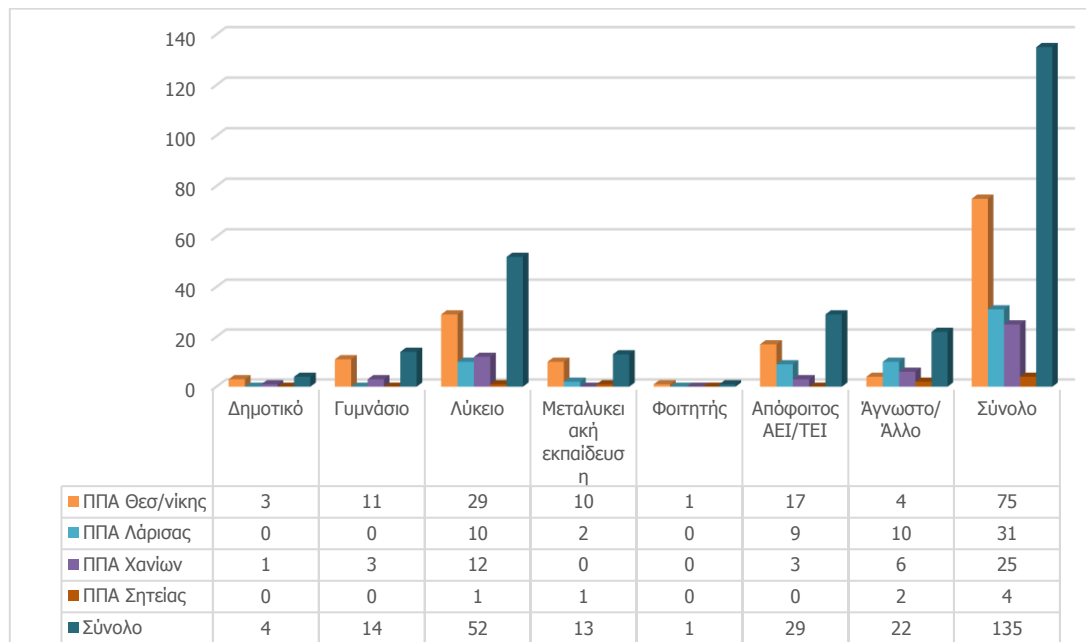
Γράφημα 37. Σχηματική απεικόνιση του εκπαιδευτικού επιπέδου των προσερχομένων ανθρώπων με πρόβλημα εξάρτησης από παράνομες ουσίες ανά πρόγραμμα κατά το 2016.

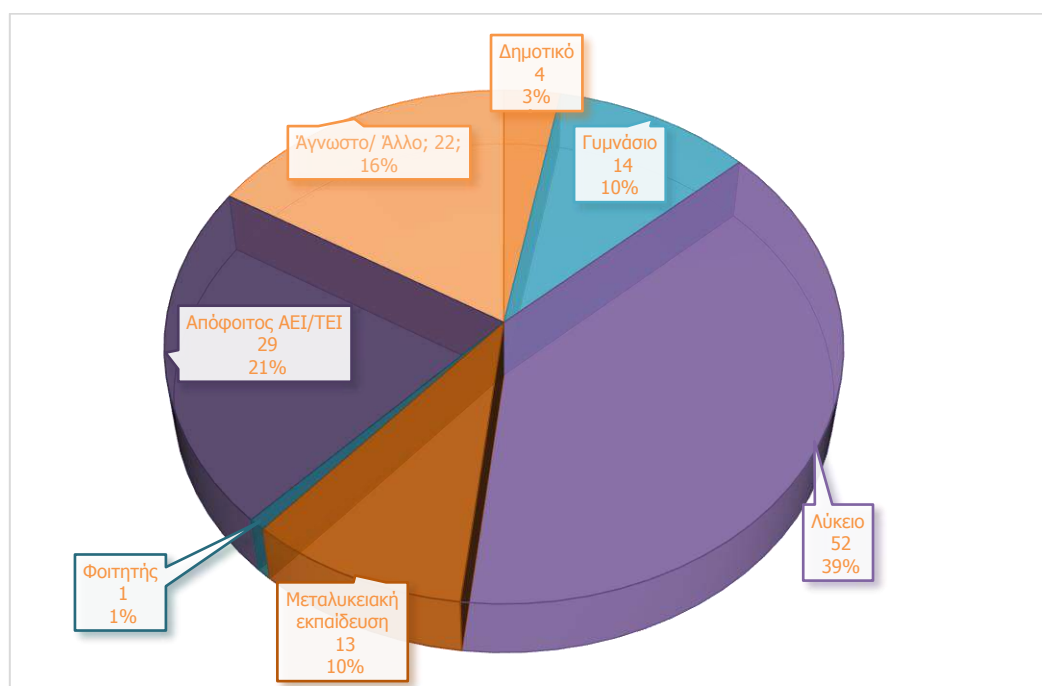
Γράφημα 38. Εκπαιδευτικό επίπεδο των προσερχομένων ανθρώπων στα προγράμματα με πρόβλημα εξάρτησης από παράνομες ουσίες κατά το 2016.

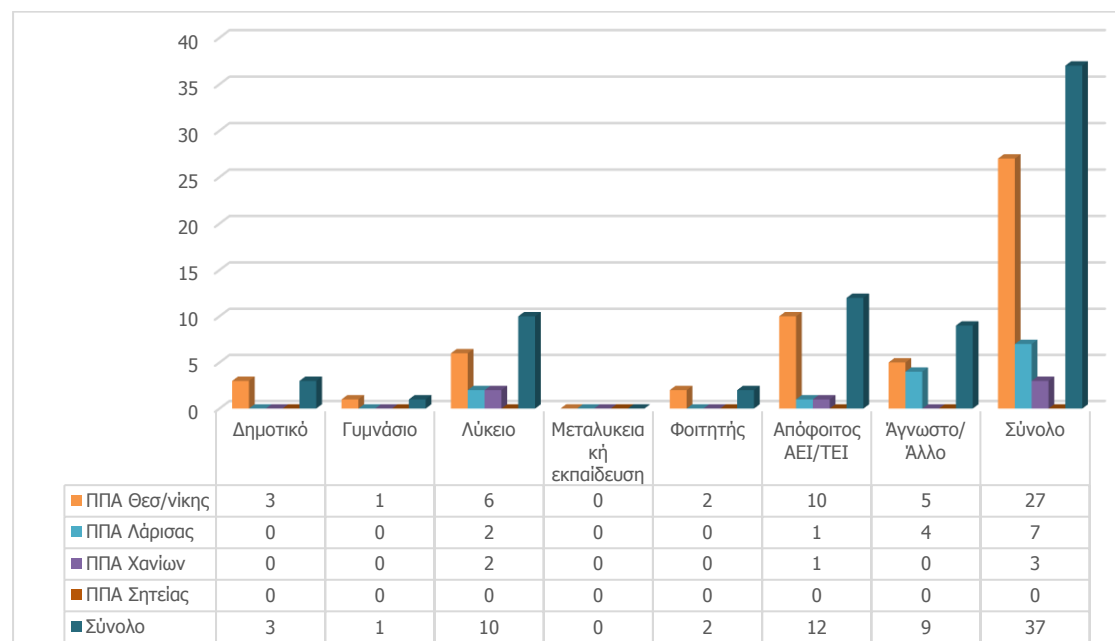
Γράφημα 39. Σχηματική απεικόνιση του εκπαιδευτικού επιπέδου των προσερχομένων ανθρώπων με πρόβλημα εξάρτησης από αλκοόλ ανά πρόγραμμα κατά το 2016.

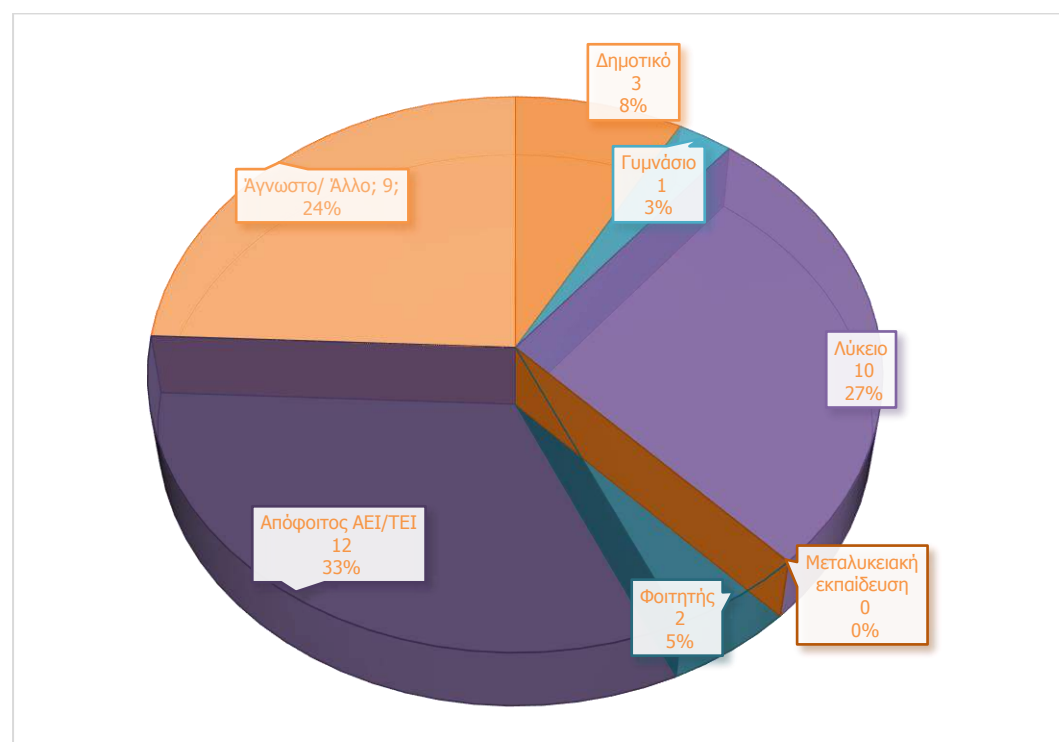
Γράφημα 40. Εκπαιδευτικό επίπεδο των προσερχομένων ανθρώπων στα προγράμματα με πρόβλημα εξάρτησης από αλκοόλ κατά το 2016.

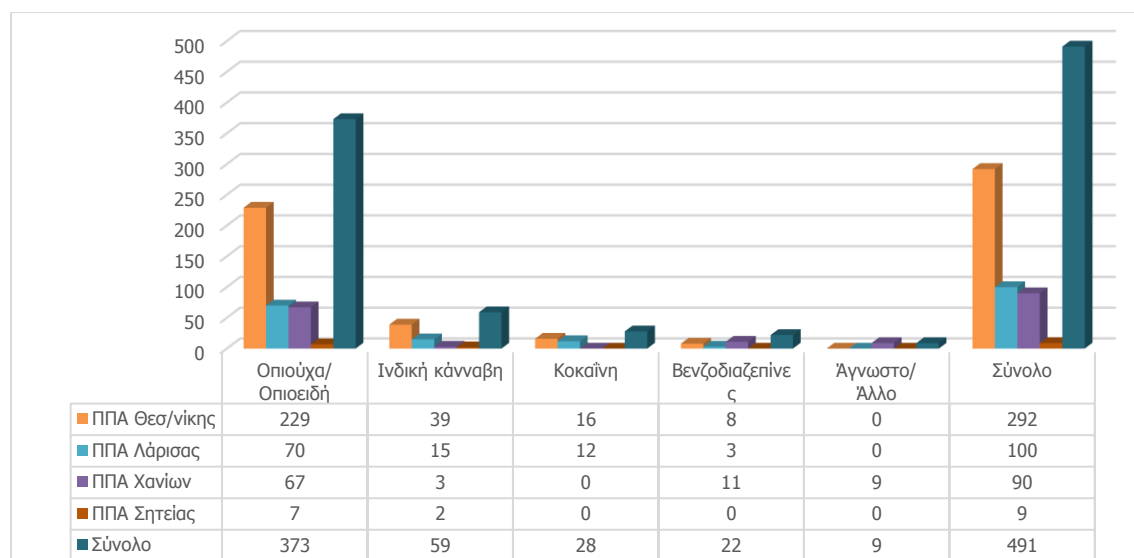
Γράφημα 41. Σχηματική απεικόνιση του εκπαιδευτικού επιπέδου των προσερχομένων ανθρώπων με πρόβλημα εξάρτησης από τυχερά παιχνίδια και άλλες εξαρτήσεις ανά πρόγραμμα κατά το 2016.

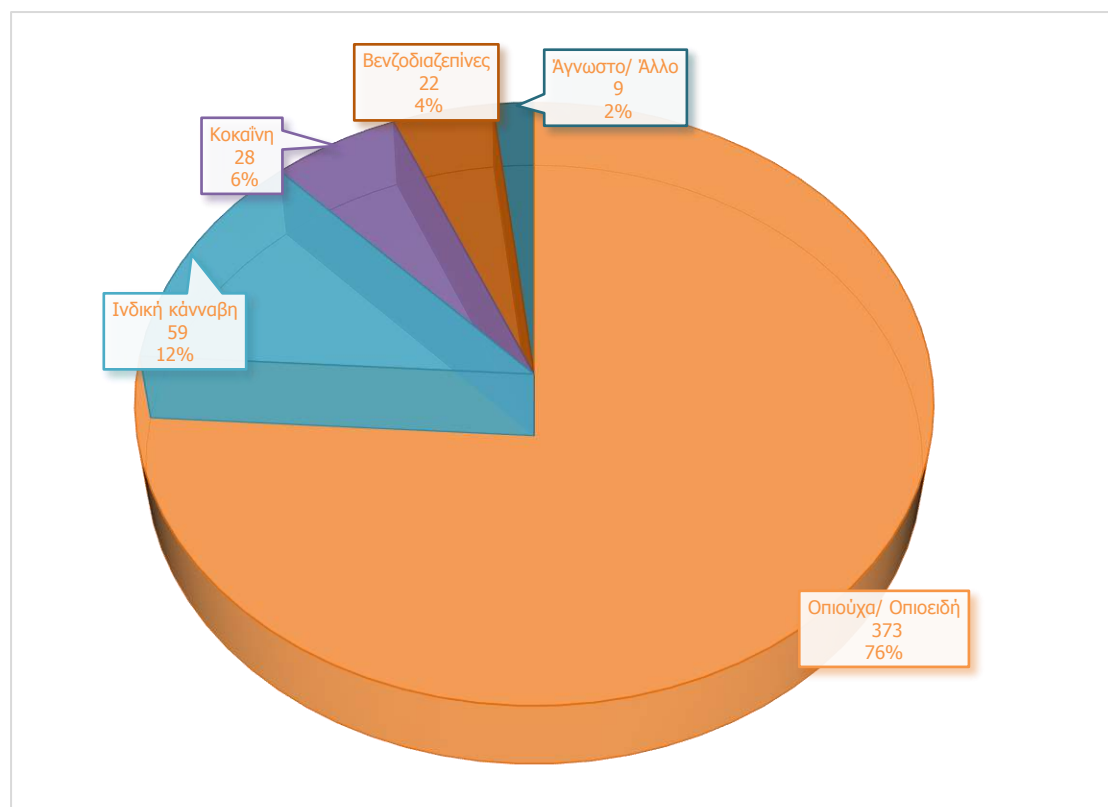
Γράφημα 42. Εκπαιδευτικό επίπεδο των προσερχομένων ανθρώπων στα προγράμματα με πρόβλημα εξάρτησης από τυχερά παιχνίδια και άλλες εξαρτήσεις κατά το 2016.

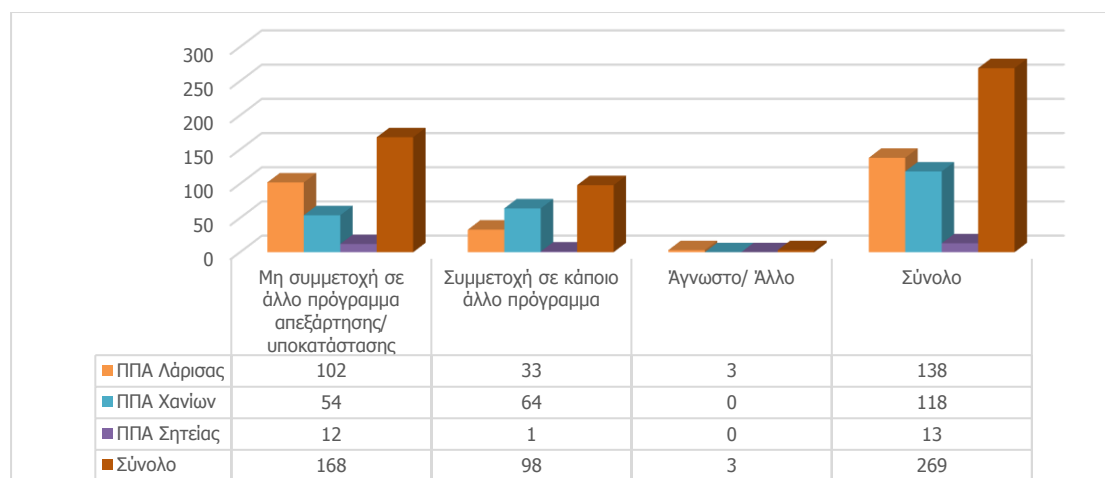
Γράφημα 43. Σχηματική απεικόνιση κύριας ουσίας προτίμησης των προσερχομένων ανθρώπων με πρόβλημα εξάρτησης από παράνομες ουσίες ανά πρόγραμμα κατά το 2016.

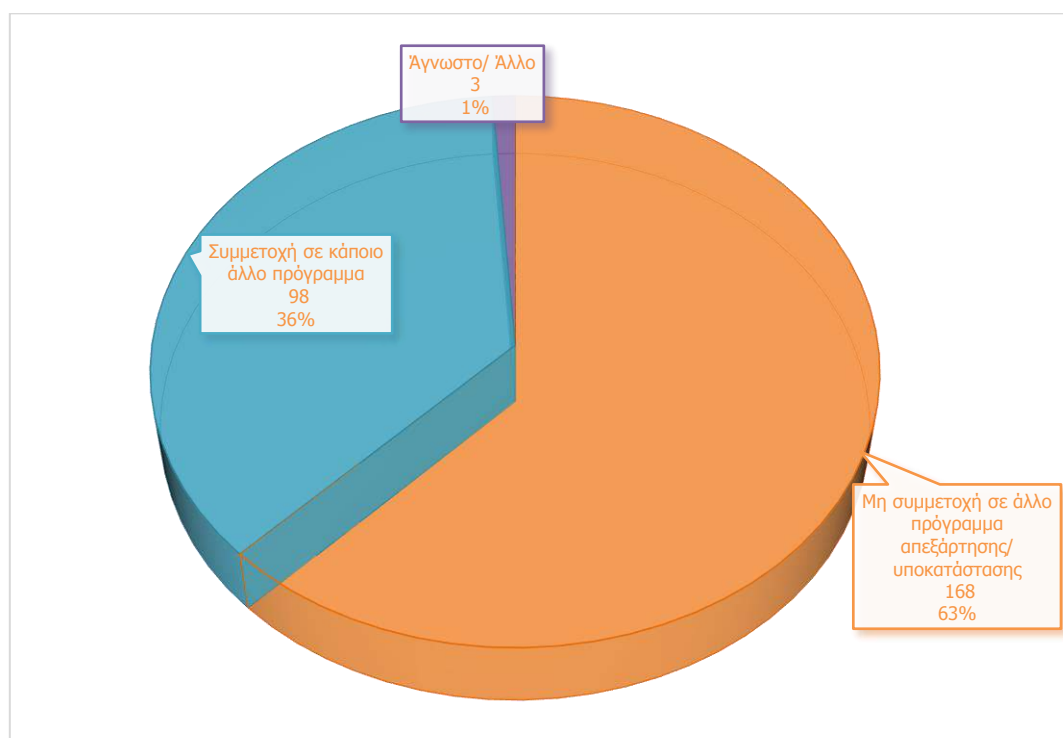
Γράφημα 44. Κύρια ουσία προτίμησης των προσερχομένων ανθρώπων στα προγράμματα με πρόβλημα εξάρτησης από παράνομες ουσίες κατά το 2016.

Γράφημα 45²⁵. Σχηματική απεικόνιση όσων παρακολουθούσανε πρόγραμμα απεξάρτησης/ υποκατάστασης και όσων δεν παρακολουθούσανε κανένα πρόγραμμα ανά πρόγραμμα κατά το 2016.

Γράφημα 46. Σχηματική απεικόνιση της ποσόστωσης ανάμεσα σε όσους παρακολουθούσανε πρόγραμμα απεξάρτησης/ υποκατάστασης και σε όσους δεν παρακολουθούσανε κανένα πρόγραμμα κατά το 2016.

²⁵ Στο παρόν γράφημα, καθώς και στο επόμενο, διατίθενται στοιχεία για τα τρία περιφερειακά προγράμματα, καθώς στο Πρόγραμμα Προαγωγής Αυτοβοήθειας Θεσσαλονίκης προσέρχονται κατά συντριπτική πλειοψηφία άνθρωποι που δε συμμετέχουν σε άλλο δημόσιο πρόγραμμα απεξάρτησης. Σημαντικό ποσοστό των προσερχομένων στο πρόγραμμα της Θεσσαλονίκης συμμετέχει σε ομάδες αυτοβοήθειας/ αλληλοβοήθειας.

1.5. Ψυχοκοινωνική υποστήριξη του συγγενικού και φιλικού περιβάλλοντος ανθρώπων που αντιμετωπίζουν προβλήματα εξάρτησης

Μια από τις βασικές δράσεις του Προγράμματος Προαγωγής Αυτοβοήθειας είναι η υποστήριξη συγγενών και φίλων ανθρώπων με πρόβλημα εξάρτησης που διατυπώνουν ανάλογο αίτημα. Η μεθοδολογία υποστήριξης και κινητοποίησης των συγγενών και σημαντικών άλλων των ανθρώπων με πρόβλημα εξάρτησης βασίζεται στις σύγχρονες ανθρωποκεντρικές προσεγγίσεις του πεδίου των εξαρτήσεων. Η υποστήριξη των συγγενών και οικείων ανθρώπων με πρόβλημα εξάρτησης πραγματοποιείται μέσα:

α) από ατομικές συναντήσεις υποστήριξης,

β) μέσα από τις διενεργούμενες ομάδες υποστήριξης γονέων και συγγενών εξαρτημένων, γ) από τη συμμετοχή συγγενών και σημαντικών άλλων στα διενεργούμενα σεμινάρια του προγράμματος και δ) με τη διασύνδεση με ανάλογες ομάδες αυτοβοήθειας/ αλληλοβοήθειας. Η ευελιξία και η εξατομίκευση της παρέμβασης, που αποτελούν βασική συνιστώσα της λειτουργίας του προγράμματος, χαρακτηρίζουν και τη συγκεκριμένη δράση, έτσι ώστε οι ενδιαφερόμενοι συγγενείς να μπορούν να συμμετέχουν στο πρόγραμμα, ανάλογα με τη φάση ζωής και τις ανάγκες τους.

	Αριθμός συγγενικών προσώπων που έλαβαν υπηρεσίες ψυχοκοινωνικής υποστήριξης	Αριθμός ατομικών συναντήσεων	Αριθμός επισκέψεων στο χώρο
ΠΠΑ Θεσ/νίκης	129	152	452 ²⁶
ΠΠΑ Λάρισας	124	196	902
ΠΠΑ Χανίων	60	169	288
ΠΠΑ Σητείας	16	54	61

²⁶ Στο Πρόγραμμα Προαγωγής Αυτοβοήθειας Θεσσαλονίκης, οι συγγενείς εξαρτημένων, έπειτα από κάποιες αρχικές ατομικές συναντήσεις, διασυνδέονται με τις αντίστοιχες ομάδες αυτοβοήθειας/ αλληλοβοήθειας. Καθώς οι ομάδες διατηρούν πλήρως την αυτονομία τους, δεν διατίθενται στοιχεία για την παρουσία των ανθρώπων σε αυτές.

2. Δράσεις προαγωγής της αυτοβοήθειας/ αλληλοβοήθειας στις τοπικές κοινωνίες με στόχο την πρόληψη ή την αντιμετώπιση της εξάρτησης και άλλων ψυχοκοινωνικών προβλημάτων

Η φιλοσοφία και οι πρακτικές της αυτοβοήθειας/ αλληλοβοήθειας και οι κριτικές προσεγγίσεις της επιστήμης της Ψυχολογίας και άλλων κοινωνικών επιστημών, που αποτελούν το θεωρητικό υπόβαθρο της δουλειάς των Προγραμμάτων Προαγωγής Αυτοβοήθειας αξιοποιούνται και σε μια σειρά δράσεων σε συνεργασία με φορείς και τις τοπικές κοινωνίες στις οποίες απευθύνεται. Οι δράσεις αυτές πραγματοποιούνται, δηλαδή, σε συνεργασία με πολίτες, συλλογικότητες, σχολεία, φορείς κ.α. της εκάστοτε τοπικής κοινότητας.

Βασική αρχή των δράσεων αυτών είναι η συνδιαμόρφωσή τους από την αρχή μέχρι το τέλος με τους ανθρώπους που συμμετέχουν σε αυτές. Με αυτό τον τρόπο πραγματοποιείται από κοινού με τους συμμετέχοντες ο σχεδιασμός, η υλοποίηση και η αξιολόγηση των δράσεων. Οι δράσεις προκύπτουν κατά κύριο λόγο από αιτήματα, ανάγκες ή προβλήματα που η ίδια η τοπική κοινότητα εκφράζει, αλλά και από προτάσεις του προγράμματος με βάση τις ανάγκες που αφουγκράζεται στη επαφή του με την τοπική κοινωνία. Ως αποτέλεσμα σχεδιάζονται και υλοποιούνται μέσα στην τοπική κοινωνία, μαζί με την τοπική κοινωνία, με αποδέκτη του οφέλους που προκύπτει απ' αυτές, την ίδια την τοπική κοινωνία. Οι δράσεις ως εκ τούτου λαμβάνουν υπόψη τα πολύ συγκεκριμένα τοπικά και πολιτιστικά χαρακτηριστικά της κοινότητας, όπως τη

νοοτροπία, τα έθιμα και τις συνήθειες, τις δραστηριότητες των ανθρώπων κ.α.

Οι δράσεις στην κοινότητα μπορεί να σχετίζονται με την τέχνη, τον πολιτισμό, την οικολογία, τον αθλητισμό, τον προβληματισμό για κοινωνικά και πολιτικά ζητήματα της εποχής μας κ.α. και αποτελούν αφορμή για την έναρξη ενός δημιουργικού διαλόγου σχετικά με αυτά τα θέματα.

Σε αυτό τον τομέα το μεγαλύτερο όγκο δράσεων έχει το Πρόγραμμα Προαγωγής Αυτοβοήθειας Σητείας αφού ένας από τους βασικούς του σκοπούς είναι η δημιουργία δράσεων πρόληψης στην τοπική κοινωνία και σε όλο το νομό Λασιθίου, καθώς αποτελεί τη μοναδική δομή στο νομό Λασιθίου με ανάλογους στόχους. Τα υπόλοιπα Προγράμματα Προαγωγής Αυτοβοήθειας υλοποιούν μόνο στοχευμένες δράσεις –πάντα με άξονα την προαγωγή της αυτοβοήθειας/ αλληλοβοήθειας- στο πλαίσιο των ανεπτυγμένων δικτύων τους στις τοπικές κοινωνίες στις οποίες απευθύνονται.

Βασικοί στόχοι των δράσεων αυτών είναι:

- Η πρόληψη της χρήσης ψυχοτρόπων ουσιών και άλλων ψυχοκοινωνικών προβλημάτων.**
- Η προαγωγή της ιδέας της αυτοβοήθειας/ αλληλοβοήθειας και η εκπαίδευση στην πρακτική εφαρμογή της.**
- Η συνάντηση του εξαρτημένου με την τοπική κοινωνία εκ νέου και με άλλους**

όρους: Μέσα από το κοινό βίωμα και την κοινή δράση «σπάνε» οι προκαταλήψεις και τα στερεότυπα που τον συνοδεύουν, καθώς ο ίδιος γίνεται μέρος ευρύτερων κοινωνικών ομάδων και συμμετέχει σε αυτά που συμβαίνουν στην πόλη του, αντί να είναι στο περιθώριο.

- Η δημιουργία χώρων έκφρασης των αναγκών των πολιτών και δικτύων επικοινωνίας ανθρώπων ή/και φορέων με κοινούς προβληματισμούς και κοινούς στόχους.

- Η κινητοποίηση των πολιτών, ώστε να αναλάβουν την ευθύνη για ζητήματα που τους αφορούν και να συμμετέχουν ενεργά στην αντιμετώπισή

τους μέσα σε ένα πλαίσιο συλλογικότητας και αλληλεγγύης.

- Η ενδυνάμωση των πολιτών και των κοινοτήτων τους, ώστε να ενισχυθεί η κριτική σκέψη των ανθρώπων για το υπάρχον κοινωνικοπολιτικό σύστημα, να διεκδικήσουν τα δικαιώματά τους και να κερδίσουν μεγαλύτερο έλεγχο στις ζωές τους.

- Η προαγωγή αξιών όπως η δημιουργία ουσιαστικών σχέσεων, η συλλογικότητα, η αλληλεγγύη, η δημιουργικότητα, ο σεβασμός της διαφορετικότητας και των δικαιωμάτων του ανθρώπου, αξίες που αποτελούν αντίβαρο στη ζωή του σύγχρονου ανθρώπου και συμβάλλουν στην κάλυψη των πραγματικών του αναγκών.

2.1. Δράσεις με στόχο την πρόληψη της χρήσης ψυχοτρόπων ουσιών και άλλων ψυχοκοινωνικών προβλημάτων

2.1.1. Δράσεις Προγράμματος Προαγωγής Αυτοβοήθειας Σητείας

Το Πρόγραμμα Προαγωγής Αυτοβοήθειας Σητείας αναπτύσσει στην τοπική κοινωνία δράσεις με κύριο στόχο την πρόληψη της χρήσης ψυχοτρόπων ουσιών και άλλων ψυχοκοινωνικών προβλημάτων. Οι δράσεις πρόληψης του Προγράμματος Προαγωγής Αυτοβοήθειας Σητείας ανήκουν στις τρίτης γενιάς παρεμβάσεις πρόληψης, που έχουν δείξει πιο συνεπή αποτελέσματα²⁷. Οι παρεμβάσεις αυτές στόχο έχουν την προαγωγή της υγείας του ατόμου συνολικά μέσα από συλλογικές δράσεις που εμπλέκουν το

σύνολο της σχολικής κοινότητας (μαθητές, γονείς, εκπαιδευτικούς), καθώς και της τοπικής κοινότητας (οικογένεια, σχολείο, συλλογικότητες, φορείς και υπηρεσίες, ΜΜΕ).

Με βάση τη φιλοσοφία του προγράμματος, κάποιες από τις γενεσιουργές αιτίες της χρήσης ψυχοτρόπων ουσιών και άλλων ψυχοκοινωνικών προβλημάτων, όπως η βία στα σχολεία, η σχολική διαρροή, ο νεανικός αλκοολισμός, η εφηβική κατάθλιψη κα, είναι η αποξένωση και η απομόνωση του ατόμου στη σύγχρονη κοινωνία,

²⁷ Ζαφειρίδης, Φ. (1998), ο.π.π.

οι επιφανειακές σχέσεις των ανθρώπων, ο έντονος ανταγωνισμός, τα καταναλωτικά πρότυπα και η απομάκρυνση του ατόμου από τις πραγματικές του ανάγκες. Συνεπώς, η πρόληψη οφείλει να έχει στόχο την άμβλυνση των αιτιών αυτών μέσα από συλλογικές δράσεις που στοχεύουν άμεσα στη δημιουργία ουσιαστικών σχέσεων, την επικοινωνία, τη συλλογικότητα, την αλληλεγγύη, τη συνεργατικότητα, την ανάληψη ευθυνών, τη φιλία, την αγάπη και την υποχώρηση του ατομικιστικού προτύπου ζωής. Αυτοί είναι και οι στόχοι των δράσεων που αναπτύσσει το Πρόγραμμα Προαγωγής Αυτοβοήθειας στην κοινότητα, δράσεις στις οποίες είναι ουσιώδης η εμπλοκή γονέων και εκπαιδευτικών που αποτελούν τα βασικά υποστηρικτικά δίκτυα παιδιών και εφήβων.

Το Πρόγραμμα Προαγωγής Αυτοβοήθειας Σητείας στα χρόνια που λειτουργεί έχει δημιουργήσει μια παράδοση στην πραγματοποίηση δράσεων στην τοπική κοινότητα, οι οποίες έχουν μεγάλη συμμετοχή και αποδοχή από τους πολίτες. Επιπλέον, έχει πλέον εγκαταστήσει στην κοινότητα ουσιαστικές συνεργασίες με πολίτες, φορείς, σχολεία και συλλογικότητες, με τους οποίους σχεδιάζονται και υλοποιούνται πολλές από τις δράσεις του προγράμματος. Ταυτόχρονα, πολλές από τις ομάδες ανθρώπων με τις οποίες συνεργάζεται το πρόγραμμα, πέρα από τις από κοινού δράσεις, πραγματοποιούν διάφορες δράσεις ανεξάρτητα, λειτουργώντας ως πυρήνες αυτενεργούτων πολιτών.

Με βάση το παραπάνω σκεπτικό, οι δράσεις του προγράμματος στη Σητεία στον

άξονα της πρόληψης κατά το εν λόγω διάστημα διαμορφώθηκαν ως εξής:

Δράση στο Επαγγελματικό Λύκειο (Ε-ΠΑΛ) Σητείας

Το Πρόγραμμα Προαγωγής Αυτοβοήθειας Σητείας και το Επαγγελματικό Λύκειο Σητείας συνεργάζονται από το σχολικό έτος 2011-2012 έως και σήμερα. Στο πλαίσιο αυτής της συνεργασίας έχουν πραγματοποιηθεί από κοινού με εκπαιδευτικούς και μαθητές πολλαπλές δράσεις με βάση τις εκφρασμένες από τους ίδιους ανάγκες.

Επιπρόσθετα, η παρουσία των στελεχών του προγράμματος στο σχολείο, πέρα από τις δράσεις που πραγματοποιούνται, συμβάλλει και στον εντοπισμό εφήβων που τυχόν έχουν αρχίσει να πειραματίζονται με τις ουσίες. Επιπλέον, πραγματοποιούνται κατ'ιδίαν συζητήσεις με εκπαιδευτικούς, όταν υπάρχει ανάλογο αίτημα από τους ίδιους, για το πώς να προσεγγίσουν εφήβους που έχουν ξεκινήσει τον πειραματισμό με τις ουσίες. Το γεγονός αυτό δίνει τη δυνατότητα για άμεση παρέμβαση σε σχέση με το ζήτημα.

Κατά το 2016 πραγματοποιήθηκαν και σχεδιάστηκαν οι εξής δράσεις:

Για το Σχολικό έτος 2015-2016:

3ήμερο εκδηλώσεων: Ανοιχτό Σχολείο στην Κοινότητα

Μετά από πρόταση των εκπαιδευτικών που συμμετείχαν στις δράσεις που πραγματοποιήθηκαν την προηγούμενη σχολική χρονιά και κάλεσμα στο σύνολο της σχολικής κοινότητας (εκπαιδευτικούς, μαθητές, γονείς) διαμορφώθηκε η ιδέα για την πραγματοποίηση μίας ημερίδας για την πρόληψη της εξάρτησης και τον ρόλο του σχολείου σε αυτήν. Μέσα από τις εβδομαδιαίες συναντήσεις της μεικτής ομάδας (εκπαιδευτικών, μαθητών και του προέδρου του Συλλόγου Γονέων) που συμμετείχε στη δράση σχεδιάστηκε ένα τριήμερο εκδηλώσεων με τίτλο «Ανοιχτό σχολείο στην κοινότητα» το οποίο περιλάμβανε δράσεις από μαθητές (graffiti στο λιμάνι, τουρνουά πινγκ-πονγκ, σκάκι

και άλλων παιχνιδιών, μαθήματα πρώτων βοηθειών, παζάρι χειροποίητων αντικειμένων και μουσικές συναυλίες), προβολή ταινιών που ανοίγουν ένα διάλογο για σύγχρονα κοινωνικά ζητήματα ομιλίες για την πρόληψη των εξαρτήσεων και άλλων ψυχοκοινωνικών προβλημάτων και το ρόλο του σχολείου σε αυτό. Στο σχεδιασμό και στην υλοποίηση της δράσης συμμετείχαν συνολικά 87 άνθρωποι, εκ των οποίων οι ήταν 65 μαθητές και οι 15 εκπαιδευτικοί του ΕΠΑΛ Σητείας. Στη διάρκεια του τριημέρου προσήλθαν συνολικά 350 άνθρωποι.

Για το Σχολικό έτος 2016-2017:

Σχεδιασμός ημερίδας για την κακή χρήση των social media

Κατά την έναρξη του τρέχοντος σχολικού έτους δημιουργήθηκε εκ νέου μια μεικτή ομάδα μαθητών και εκπαιδευτικών για το σχεδιασμό δράσεων στην κοινότητα. Μετά από πρόταση των ίδιων των μαθητών πρόκειται να πραγματοποιηθεί τον Απρίλιο του 2017 μια ενημερωτική εκδήλωση για την κακή χρήση των social media. Στην εκδήλωση αυτή κεντρικό ρόλο θα έχουν οι ίδιοι οι μαθητές. Στις εβδομαδιαίες συναντήσεις σχεδιασμού συμμετέχουν συνολικά 10 μαθητές και 5 εκπαιδευτικοί του ΕΠΑΛ Σητείας.

Δίκτυο Συνεργασίας Εκπαιδευτικών για την Πρόληψη της εξάρτησης και άλλων ψυχοκοινωνικών προβλημάτων

Το Πρόγραμμα Προαγωγής Αυτοβοήθειας Σητείας κάλεσε σε συνεργασία τους εκπαιδευτικούς της Πρωτοβάθμιας και της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης της πόλης με σκοπό τη δημιουργία ενός «Δικτύου Συνεργασίας Εκπαιδευτικών για την πρόληψη της εξάρτησης και άλλων ψυχοκοινωνικών προβλημάτων» στα σχολεία. Στο αρχικό κάλεσμα (το 2015) ανταποκρίθηκαν 21 εκπαιδευτικοί. Κατά τη διάρκεια του 2016, στο Δίκτυο συμμετείχαν 5 εκπαιδευτικοί, με τους οποίους πραγματοποιούνταν καθ' όλη τη διάρκεια της χρονιάς συναντήσεις σχεδιασμού δράσεων για την ανάδειξη εναλλακτικών παραδειγμάτων και πρακτικών εκπαίδευσης που, μεταξύ άλλων, μπορούν να συμβάλλουν στην πρόληψη.

Κατά το 2016, το πρόγραμμα σε συνεργασία με το Δίκτυο Εκπαιδευτικών πραγματοποίησε τις εξής δράσεις:

Εργαστήρι Φωτογραφίας για εφήβους με το φωτογράφο Στυλιανό Παπαρδέλα και Έκθεση φωτογραφίας με θέμα τη φιλοζωία και τα αδέσποτα ζώα σε συνεργασία με το Φιλοζωικό Σύλλογο Σητείας.

Έπειτα από αξιολόγηση των προηγούμενων δράσεων αναδύθηκε η ανάγκη πραγματοποίησης δράσεων που να προσελκύουν περισσότερους εφήβους. Για αυτό το λόγο το πρόγραμμα σε συνεργασία με το Δίκτυο σχεδίασε και υλοποίησε ένα εργαστήριο και μια έκθεση φωτογραφίας αποκλειστικά για εφήβους. Το εργαστήριο εισηγήθηκε ο Σ. Παπαρδέλας, φωτογράφος, ο οποίος προσέφερε τεχνικές γνώσεις, καθώς και έναν προσανατολισμό για το πώς αναδεικνύουμε ένα κοινωνικό ζήτημα μέσα από την τέχνη της φωτογραφίας. Στη συνέχεια, πραγματοποιήθηκε μια έκθεση φωτογραφίας από

τους εφήβους που συμμετείχαν στο εργαστήρι. Το θέμα της έκθεσης αφορούσε τα αδέσποτα ζώα και τη φιλοζωία με στόχο την ευαισθητοποίηση για το ζήτημα των αδέσποτων ζώων, το οποίο απασχολεί έντονα την πόλη. Για το λόγο αυτό, η δράση συνδιοργανώθηκε με τον Φιλοζωικό Σύλλογο Σητείας. Στο σχεδιασμό και την υλοποίηση της δράσης συμμετείχαν ενεργά οι εκπαιδευτικοί του Δικτύου και 4 μέλη του συλλόγου. Στο εργαστήρι και στην έκθεση συμμετείχαν 22 έφηβοι. Στην έκθεση προσήλθαν 50 άνθρωποι.

Δράσεις με τα «Παιχνίδια του Κόσμου»

Το Πρόγραμμα Προαγωγής Αυτοβοήθειας Σητείας στις δράσεις στην κοινότητα και κυρίως σε αυτές με στόχο την πρόληψη χρησιμοποεί ως μέσο τα «Παιχνίδια του Κόσμου», τα οποία είναι ξύλινα παιχνίδια από διάφορους πολιτισμούς και κατασκευάζονται από ανακυκλώσιμα υλικά. Τη συγκέντρωση πληροφοριών για αυτά τα παιχνίδια και για τον τρόπο κατασκευής τους έχει πραγματοποιήσει μια γαλλική οργάνωση, η Kaloumba, με την οποία συνεργάζεται το πρόγραμμα. Οι δράσεις με τα «Παιχνίδια του Κόσμου» μπορεί να αφορούν είτε «παραστάσεις», δηλαδή συλλογικό παιχνίδι, είτε εργαστήρια κατασκευής των παιχνιδιών και δημιουργίας παιχνιδοθήκης σε συνεργασία με σχολεία ή συλλογικότητες.

Κατά το 2016 οι δράσεις που πραγματοποιήσε το πρόγραμμα με τα «Παιχνίδια του Κόσμου» ήταν οι εξής:

Εργαστήρι κατασκευής Παιχνιδιών στο 8ο Δημοτικό Σχολείο Ηρακλείου

Το Πρόγραμμα Προαγωγής Αυτοβοήθειας Σητείας σε συνεργασία με το Σύλλογο Γονέων του 8ου Δημοτικού Σχολείου Ηρακλείου πραγματοποίησε ένα τριήμερο εργαστήρι κατασκευής παιχνιδιών με στόχο τη δημιουργία παιχνιδοθήκης στο σχολείο και την εκπαίδευση των συμμετεχόντων στην πραγματοποίηση δράσεων με τα «Παιχνίδια του Κόσμου». Στο εργαστήριο συμμετείχαν 3 εκπαιδευτικοί, 12 γονείς και 8 παιδιά, μαθητές Δημοτικού.

Παραστάσεις με τα «Παιχνίδια του Κόσμου»

Οι παραστάσεις με τα «Παιχνίδια του Κόσμου» περιλαμβάνουν την παρουσίαση των παιχνιδιών σε κάποιο δημόσιο χώρο και παιχνίδι με αυτά συλλογικά. Αποτελούν μια σημαντική αφορμή για τη γνωριμία του προγράμματος με ένα καινούριο πλαίσιο ή την κοινότητα μέσα σε ένα κλίμα ομαδικότητας και συνεργασίας. Κατά τη διάρκεια του

2016 πραγματοποιήθηκαν 3 παραστάσεις με τα «Παιχνίδια του Κόσμου»:

- Συμμετοχή στο 2ήμερο Παιδικό Φεστιβάλ Αγίου Νικολάου με δυο παραστάσεις με τα Παιχνίδια του Κόσμου στις οποίες συνολικά συμμετείχαν περίπου 500 άνθρωποι (γονείς, εκπαιδευτικοί και παιδιά).
- Παράσταση στο 2ο Δημοτικό Σχολείο Σητείας στο πλαίσιο των Χριστουγεννιάτικων Εκδηλώσεων που διοργάνωσε ο

Σύλλογος Γονέων του Σχολείου, στην οποία συνολικά συμμετείχαν περίπου 350 άνθρωποι (γονείς, εκπαιδευτικοί και παιδιά).

2.1.2. Δράσεις Προγράμματος Προαγωγής Αυτοβοήθειας Χανίων

Το Πρόγραμμα Προαγωγής Αυτοβοήθειας Χανίων πραγματοποιεί κάθε χρόνο στοχευμένες δράσεις πρόληψης μετά από ανάλογο αίτημα σχολείων ή άλλων φορέων και συλλογικοτήτων. Για το 2016, οι δράσεις πρόληψης του προγράμματος στην πόλη των Χανίων ήταν οι εξής:

- Δίωρο σεμινάριο στο Σώμα Ελλήνων Προσκόπων με θέμα «Συζητώντας για την Πρόληψη της χρήσης Ψυχοτρόπων ουσιών», το οποίο παρακολούθησαν 15 γονείς.

- Δίωρο σεμινάριο στο Κέντρο Πρόληψης των Εξαρτήσεων και Προαγωγής της Ψυχοκοινωνικής Υγείας Χανίων με θέμα «Οι Μύθοι και οι Πραγματικότητες που συνοδεύουν το Φαινόμενο της Εξάρτησης και ο ρόλος της Αυτοβοήθειας στην Αντιμετώπισή της» το οποίο παρακολούθησαν 19 γονείς.
- Δίωρο σεμινάριο στο 1ο ΕΠΑΛ Χανίων με θέμα «Συζητώντας για το ζήτημα της εξάρτησης από ψυχοτρόπες ουσίες» σε 12 μαθητές λυκείου.

2.2. Προβολές ταινιών και ντοκιμαντέρ/ Θεατρικές παραστάσεις

2.2.1. Θεατρική Παράσταση του Κρατικού Θεάτρου Βορείου Ελλάδος «Ανασκαφή 2» και «Ανασκαφή 3» στο χώρο του Προγράμματος Προαγωγής Αυτοβοήθειας Θεσσαλονίκης

Το Πρόγραμμα Προαγωγής Αυτοβοήθειας Θεσσαλονίκης φιλοξένησε και φέτος στο χώρο του την παραγωγή του Κρα-

τικού Θεάτρου Βορείου Ελλάδος «Ανασκαφή». Ένα ταξίδι στις γειτονιές της Θεσσαλονίκης με όχημα τα κείμενα σπουδαίων λογοτεχνών της πόλης. Συγκεκριμένα, πραγματοποιήθηκαν δυο παραστάσεις: «Ανασκαφή 2» και «Ανασκαφή 3». Την παράσταση παρακολούθησαν τα μέλη του προγράμματος και οι συγγενείς τους, καθώς και ενδιαφερόμενοι πολίτες.

2.2.2. Κύκλος προβολών ντοκιμαντέρ και συζητήσεων στη Λάρισα

Το Πρόγραμμα Προαγωγής Αυτοβοήθειας Λάρισας στο πλαίσιο του κύκλου δράσεων σε συνεργασία με την Αντιδημαρχία Παιδείας και Νεολαίας του Δήμου Λαρισαίων με τίτλο: «Εξαρτήσεις, Ψυχοκοινωνικά

Προβλήματα και Συλλογικές Αντιστάσεις» πραγματοποίησε έναν κύκλο προβολών ντοκιμαντέρ και συζητήσεων, με την παρουσία των δημιουργών/ σκηνοθετών των ταινιών.

Συγκεκριμένα, ο κύκλος προβολών διαμορφώθηκε ως εξής:

α) Στις 04 Φεβρουαρίου 2016: «Τα ναρκωτικά κάνουν καλό στην... πολιτική» (63'), του Στέλιου Κούλογλου.

β) Στις 11 Φεβρουαρίου 2016: «Ο λόγος των αποκλεισμένων» (55'), του Γιώργου Κεραμιδιώτη.

γ) Στις 18 Φεβρουαρίου 2016: «Ο άνθρωπος που ενόχλησε το σύμπαν» (53') και «Οι επιζώντες» (30'), του Σταύρου Ψυλλάκη.

δ) Στις 25 Φεβρουαρίου 2016: «Ε.Σ.Υ. να με θυμάσαι», του Κωστή Κεκελιάδη.

Συνολικά τις προβολές και τις συζητήσεις που πραγματοποιήθηκαν παρακολούθησαν 15° άνθρωποι.

2.3. Συνδιοργανώσεις/ Συμμετοχή σε διοργανώσεις άλλων φορέων ή συλλογικοτήτων

Ένας από τους βασικούς άξονες φιλοσοφίας του προγράμματος είναι η έμφαση στην κοινωνικοπολιτική και πολιτισμική διάσταση των αιτιών των σύγχρονων ψυχοκοινωνικών προβλημάτων και η έμφαση στην αξία της αλληλοβοήθειας και αλληλεγγύης ως βασικών οδών υπέρβασης αυτών των προβλημάτων.

Με βάση το παραπάνω σκεπτικό, το πρόγραμμα συνεργάζεται και υλοποιεί συλλογικές δράσεις με φορείς, συλλογικότητες και πρωτοβουλίες πολιτών της τοπικής κοινωνίας που αναπτύσσουν δράσεις που προάγουν την αλληλεγγύη και την αλληλοβοήθεια και που θέτουν τον προβληματισμό για την κοινωνική και πολιτική διάσταση των σύγχρονων ψυχοκοινωνικών προβλημάτων.

2.3.1. Συμμετοχή του Προγράμματος Προαγωγής Αυτοβοήθειας Θεσσαλονίκης στο Αντιρατσιστικό Φεστιβάλ Θεσσαλονίκης

Το Πρόγραμμα Προαγωγής Αυτοβοήθειας Θεσσαλονίκης, έχοντας αναπτύξει στα χρόνια λειτουργίας του ένα σημαντικό δίκτυο σχέσεων με συλλογικότητες της πόλης, συμμετέχει κάθε χρόνο στο Αντιρατσιστικό Φεστιβάλ Θεσσαλονίκης βοηθώντας είτε στην διοργάνωση και το στήσιμο του (αφισοκολλήσεις, στήσιμο σταντ, βάρδιες), είτε οργανώνοντας συγκεκριμένες δράσεις (προβολές ντοκιμαντέρ, συζητήσεις, θεατρικά δρώμενα), καθώς και με ενημερωτικό σταντ.

Το πρόγραμμα συμμετέχει από κοινού με τους ανθρώπους του χώρου στο φεστιβάλ, καθώς η κινητοποίηση και η ενεργ-

γοποίηση των ανθρώπων στο πλαίσιο συλλογικών και αλληλέγγυων δράσεων αποτελεί βασικό στοιχείο του τρόπου λειτουργίας του προγράμματος. Τέλος, σημαντική θεωρείται, μέσα από τη συμμετοχή στο Αντιρατσιστικό Φεστιβάλ, η συνάντηση των εξαρτημένων με άλλες κοινωνικά αποκλεισμένες ομάδες και με συλλογικότητες διεκδίκησης των δικαιωμάτων τους.

Στο φετινό (19^ο) αντιρατσιστικό φεστιβάλ το Πρόγραμμα Προαγωγής Αυτοβοήθειας Θεσσαλονίκης συμμετείχε επιπλέον με παραστάσεις με τα «Παιχνίδια του Κόσμου», στις οποίες συμμετείχε μεγάλο αριθμός παιδιών και εφήβων, μεγάλο μέρος των οποίων ήταν πρόσφυγες.

2.3.2. Συμμετοχή του Προγράμματος Προαγωγής Αυτοβοήθειας Θεσσαλονίκης στο διήμερο δράσεων στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης "Νικώντας την εξάρτηση, Κερδίζοντας τη ζωή"

Το Πρόγραμμα Προαγωγής Αυτοβοήθειας Θεσσαλονίκης συμμετείχε στο διήμερο δράσεων στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης "Νικώντας την εξάρτηση, Κερδίζοντας τη ζωή" που πραγματοποιήθηκε τον Οκτώβριο του 2016 με πρωτοβουλία της επιτροπής του πανεπιστημίου για τα ναρκωτικά και τη συμμετοχή των προγραμμάτων απεξάρτησης της πόλης της Θεσσαλονίκης.

Στο πλαίσιο του διημέρου το πρόγραμμα συμμετείχε με: α) Μια ομιλία στο

πλαίσιο της κεντρικής παρουσίασης των φορέων απεξάρτησης της πόλης της Θεσσαλονίκης, β) Προβολή και συζήτηση του ντοκιμαντέρ "Ο Λόγος των Αποκλεισμένων", του Γιώργου Κεραμιδιώτη και γ) μια εκδήλωση/συζήτηση με τίτλο «Συζητώντας για τους μύθους και τις πραγματικότητες του πεδίου των εξαρτήσεων και την πρόταση του Προγράμματος Προαγωγής Αυτοβοήθειας του Α.Π.Θ.».

2.3.3. Συμμετοχή του Προγράμματος Προαγωγής Αυτοβοήθειας Λάρισας στο Αντιρατσιστικό Φεστιβάλ Λάρισας

Το Πρόγραμμα Προαγωγής Αυτοβοήθειας Λάρισας συμμετείχε στο 13ο Αντιρατσιστικό Φεστιβάλ στη Λάρισα (Παρασκευή 23/9 και Σάββατο 24/9), το οποίο διοργάνωσε η Αντιρατσιστική Πρωτοβουλία Λάρισας από

κοινού με συλλογικότητες της πόλης, με ενημερωτικό περίπτερο καθώς και με τα «Παιχνίδια του Κόσμου». Στις παραστάσεις που πραγματοποιήθηκαν με τα παιχνίδια συμμετείχαν με ενθουσιασμό μικροί και μεγάλοι.

2.3.4. Συμμετοχή του Προγράμματος Προαγωγής Αυτοβοήθειας Λάρισας σε διοργανώσεις στην πόλη

Α) Συμμετοχή στο τριήμερο Φεστιβάλ Πηνειού που διοργανώνει ο Δήμος Λαρισαίων με τρεις παραστάσεις με τα «Παιχνίδια του Κόσμου», στις οποίες συμμετείχαν 180 άτομα, κυρίως παιδιά.

Β) Συνδιοργάνωση των εκδηλώσεων «Υποστηρίζουμε δεν Στιγματίζουμε» με τον ΣΑΗΕ Προμηθέας στα πλαίσια της Παγκόσμιας Ημέρας κατά των Ναρκωτικών:

- Πραγματοποίηση δωρεάν εξετάσεων προσυμπτωματικού ελέγχου για τις ιογενείς ηπατίτιδες Β και C και για τον HIV και παροχή πληροφόρησης σε θέματα σχετικά με τις ιογενείς ηπατίτιδες, τον HIV και τη χρήση ναρκωτικών, στην πλατεία της Λάρισας για 2 ημέρες.

- Ενημερωτική εκδήλωση με τίτλο: «HIV/AIDS & HBV/HCV και Χρήση Ψυχοδραστικών Ουσιών» στο Γαλλικό Ινστιτούτο Λάρισας, την οποία παρακολούθησαν 70 άτομα.

Γ) Συμμετοχή στη δράση του Δήμου Λαρισαίων «Κατασκήνωση στην Πόλη» με τα «Παιχνίδια του Κόσμου»:

- Παράσταση με τα «Παιχνίδια του Κόσμου» στο 44ο Δημοτικό Σχολείο Λάρισας, στην οποία συμμετείχαν 28 παιδιά και 2 εκπαιδευτικοί.

- Παράσταση με τα «Παιχνίδια του Κόσμου» στο 4ο Δημοτικό Σχολείο Λάρισας, στην οποία συμμετείχαν: 29 παιδιά και 2 εκπαιδευτικοί.

- Συμμετοχή στις Χριστουγεννιάτικες Εκδηλώσεις του Δήμου Λαρισαίων με 3 παραστάσεις με τα «Παιχνίδια του Κόσμου» στο Μύλο του Παπά, στις οποίες συμμετείχαν 50 άτομα.

2.3.5. Συμμετοχή του Προγράμματος Προαγωγής Αυτοβοήθειας Χανίων στο Αντιρατσιστικό Φεστιβάλ Χανίων

Το Πρόγραμμα Προαγωγής Αυτοβοήθειας Χανίων συμμετείχε για 4η συνεχόμενη χρονιά στο 11ο Αντιρατσιστικό Φεστιβάλ Χανίων που πραγματοποιήθηκε στις 25 & 26 Ιουνίου στο πάρκο Ειρήνης και Φιλίας με δύο δράσεις. Η πρώτη αφορούσε μια ομιλία/συζήτηση με θέμα «Οι συλλογικές δράσεις ως τρόποι αντιμετώπισης των ψυχοκοινωνικών προβλημάτων». Οι εισηγήσεις έγιναν από εργαζόμενο του Προγράμματος Προαγωγής Αυτοβοήθειας Λάρισας και από εκπρόσωπο της Πρωτοβουλίας γονέων παιδιών με αυτισμό. Μέσω των εισηγήσεων και της συζήτησης που ακολούθησε αναδείχθηκαν οι συλλογικές δράσεις και η συνεργασία ανθρώπων με κοινά βιώματα και ανάγκες ως αφορμή για αλλαγή και εξέλιξη τόσο των επαγγελματιών ψυχικής υγείας όσο και των ανθρώπων που λόγω των προβλημάτων τους συναντούν αδιέξοδα και υφίστανται τον αποκλεισμό στη σύγχρονη κοινωνία.

Η δεύτερη δράση αφορούσε στα «Παιχνίδια του Κόσμου» της γαλλικής οργάνωσης Kaloumba. Πρόκειται για ξύλινα παιχνίδια από όλο τον κόσμο που κατασκευάστηκαν από ανακυκλώσιμα υλικά από μέλη που παρακολουθούν το πρόγραμμα και που στόχο έχουν την προώθηση της ανθρώπινης επικοινωνίας, τη διάδοση του παιχνιδιού ως μέσο εκπαίδευσης και την ευαισθητοποίηση των πολιτών σε πρακτικές ανακύκλωσης.

Επιπλέον, η συμμετοχή του προγράμματος στο αντιρατσιστικό φεστιβάλ αφορούσε και την παροχή βοήθειας των διοργανωτών του φεστιβάλ σε πιο τεχνικά θέματα, όπως αυτά της αφισκοκόλλησης, στα οποία ενεπλάκησαν άνθρωποι με πρόβλημα εξάρτησης που παρακολουθούν το Πρόγραμμα Προαγωγής Αυτοβοήθειας. Η

εν λόγω εμπλοκή είχε πολλαπλά οφέλη για τους ανθρώπους με ζήτημα εξάρτησης καθώς αποτέλεσε αφορμή τόσο για την ενεργοποίηση και κινητοποίηση τους για την οργάνωση συλλογικών δράσεων όσο και για την επανασύνδεσή τους με δρώμενα και πολίτες της τοπικής κοινωνίας.

2.4. Δράσεις υποστήριξης δημιουργίας και πλαισίωσης ομάδων και πρωτοβουλιών αυτοβοήθειας/ αλληλοβοήθειας

Το Πρόγραμμα Προαγωγής Αυτοβοήθειας παρέχει τεχνογνωσία και υποστήριξη για τη δημιουργία και τη λειτουργία ομάδων και πρωτοβουλιών αυτοβοήθειας/ αλληλοβοήθειας για διάφορα ζητήματα υγείας και ψυχοκοινωνικά προβλήματα. Η υποστήριξη αυτή αφορά είτε στην παροχή τεχνογνωσίας για το στήσιμο ομάδων, είτε

στην υποστήριξη ομάδων που ήδη λειτουργούν για ζητήματα που αφορούν τον τρόπο λειτουργίας τους. Επίσης παρέχει υποστήριξη σε πρακτικά ζητήματα που ανακύπτουν όπως η παροχή χώρου συναντήσεων ή ζητήματα που αφορούν στην επικοινωνία της εκάστοτε ομάδας με την τοπική κοινωνία.

2.4.1. Υποστήριξη δημιουργίας και λειτουργίας ομάδων αυτοβοήθειας/ αλληλοβοήθειας.

Τα Προγράμματα Προαγωγής Αυτοβοήθειας έχουν αναπτύξει τεχνογνωσία υποστήριξης δημιουργίας και λειτουργίας ομάδων αυτοβοήθειας/ αλληλοβοήθειας. Η ακολουθούμενη μεθοδολογία που περιλαμβάνει σεμινάρια στους ενδιαφερόμενους,

παροχή επικουρικού υλικού, διαρκή συνεργασία με τους ενδιαφερόμενους και μετά τη δημιουργία της ομάδας, η οποία βασίζεται στις σύγχρονες μεθοδολογίες που ακολουθούνται διεθνώς²⁸. Όλα αυτά τα χρόνια λειτουργίας τα προγράμματα υποστήριξαν τη δημιουργία και στη συνέχεια τη λειτουργία

²⁸ Η ακολουθούμενη μεθοδολογία υποστήριξης δημιουργίας ομάδων αυτοβοήθειας/ αλληλοβοήθειας βασίζεται στη διεθνή βιβλιογραφία και εμπειρία. Στο πλαίσιο αυτό έχει αξιοποιηθεί σε μεγάλο βαθμό η συμμετοχή (από το 2005 ως τακτικό μέλος) του Προγράμματος Προαγωγής Αυτοβοήθειας στο Ευρωπαϊκό Δίκτυο Ειδικών για την υποστήριξη ομάδων αυτοβοήθειας/ αλληλοβοήθειας. Χάρη στις συνεργασίες που έχουν δημιουργηθεί αξιοποιούνται οι βέλτιστες πρακτικές σε διεθνές επίπεδο.

ομάδων και πρωτοβουλιών αυτοβοήθειας/ αλληλοβοήθειας στα εξής πεδία:

- Μεσογειακή Αναιμία,
- Νεανικό Διαβήτη,
- Σκλήρυνση κατά πλάκας,
- Καρκίνο,
- Νοητική Αναπηρία,
- Κινητική Αναπηρία,
- Συγγενείς ανθρώπων με νοητικές αναπηρίες,
- Συγγενείς παιδιών με καρκίνο,
- Γονείς παιδιών με μαθησιακές δυσκολίες,
- Γονείς παιδιών με νεοπλασματικές ασθένειες,
- Ζητήματα Κακοποίησης,
- Χρήστες ψυχοτρόπων ουσιών,

- Άνθρωποι με προβλήματα εξάρτησης πέρα από ψυχοτρόπες ουσίες,
- Συγγενείς χρηστών ψυχοτρόπων ουσιών και μη φαρμακευτικά εξαρτημένων,
- Συγγενείς ανθρώπων με ψυχιατρική εμπειρία,
- Προβλήματα ψυχικής υγείας,
- Άτομα με ψυχιατρική εμπειρία.

Κατά το 2016, το Πρόγραμμα Προαγωγής Αυτοβοήθειας Χανίων συγκεκριμένα πραγματοποίησε ένα κύκλο σεμιναρίων με ανθρώπους με ψυχιατρική εμπειρία, οι οποίοι εξέφρασαν την ανάγκη υποστήριξης τους στη δημιουργία ομάδα αυτοβοήθειας/ αλληλοβοήθειας. Σήμερα, η ομάδα αυτή λειτουργεί και φιλοξενείται στο χώρο του προγράμματος.

2.4.2. Διασύνδεση, συνεργασία και πλαισίωση ομάδων και πρωτοβουλιών αυτοβοήθειας/ αλληλοβοήθειας

Όλα αυτά τα χρόνια, τα Προγράμματα Προαγωγής Αυτοβοήθειας ανέπτυξαν στις πόλεις στις οποίες δραστηριοποιούνται, ένα σημαντικό δίκτυο με ομάδες και πρωτοβουλίες αυτοβοήθειας / αλληλοβοήθειας για ζητήματα υγείας και για διάφορα ψυχοκοινωνικά προβλήματα. Χάρη σε αυτή τη συνεργασία τα Προγράμματα Προαγωγής Αυτοβοήθειας ήταν σε θέση να διασυνδέουν ανθρώπους με ανάλογα προβλήματα με αυτές τις ομάδες καθώς και να συνεργάζονται με τις ομάδες αυτές, όταν υπήρχε ανάλογο αίτημα. Τα σημαντικότερα επίπεδα της συνεργασίας αφορούσαν: α) στη διάχυση της φιλοσοφίας των ομάδων αυτοβοήθειας /

αλληλοβοήθειας στην κοινότητα μέσω διαφόρων δράσεων (εκπαιδευτικά σεμινάρια σε γενικό πληθυσμό, δημοσιεύσεις, προσκλήσεις για συμμετοχές σε ημερίδες/συνέδρια και των ίδιων των ομάδων, συνδιοργάνωση συνεδρίων με τις ίδιες τις ομάδες για το έργο τους), β) στην υποστήριξη σε πρακτικό επίπεδο και σε επίπεδο συνηγορίας του έργου των επιμέρους ομάδων και αδιαμεσολάβητης ανάδειξης του λόγου των άμεσα ενδιαφερομένων (μέσω κοινών δράσεων διεκδίκησης, δημοσιοποίησης κλπ), γ) στην ευαισθητοποίηση των επιστημόνων που ασχολούνται στο πεδίο για τη σημασία και τον τρόπο λειτουργίας των ομάδων αυτοβοήθειας / αλληλοβοήθειας.

Συνοπτικά οι σημαντικότερες δράσεις σε αυτό το πλαίσιο είναι οι εξής:

-Συστηματική υποστήριξη των ομάδων και πρωτοβουλιών των άμεσα ενδιαφερομένων πολιτών τόσο σε πρακτικά ζητήματα όσο και σε επίπεδο συνηγορίας και υποστήριξης των δράσεων τους.

- Συμβολή του Προγράμματος Προαγωγής Αυτοβοήθειας Θεσσαλονίκης στη δημιουργία του Δικτύου Συλλόγων και Εταιρειών για τη Σωματική Υγεία σε συνεργασία με το Πρόγραμμα Προαγωγής Αυτοβοήθειας του Α.Π.Θ.

- Διευκόλυνση της συμμετοχής σε επιστημονικές ημερίδες και συνέδρια μελών των ίδιων των ομάδων και πρωτοβουλιών αυτοβοήθειας/ αλληλοβοήθειας.

- Διοργάνωση επιστημονικών συνεδρίων και ημερίδων από κοινού με τους άμεσα ενδιαφερόμενους και συμμετέχοντες/ούσες σε ομάδες και πρωτοβουλίες αυτοβοήθειας/ αλληλοβοήθειας.

- Παραγωγή εκπαιδευτικού υλικού με βάση τον αδιαμεσολάβητο λόγο των συμμετεχόντων σε ομάδες και πρωτοβουλίες αυτοβοήθειας/ αλληλοβοήθειας.

Τέλος, η αναζήτηση στέγης, χώρου για την πραγματοποίηση των συναντήσεων των ομάδων αυτοβοήθειας/ αλληλοβοήθειας αποτελεί έντονο πρόβλημα που αφορά τις ομάδες. Η διεθνής βιβλιογραφία

περιγράφει ως σημαντική στήριξη εκ μέρους των επαγγελματικών προγραμμάτων την παροχή χώρου στις ομάδες αυτοβοήθειας.

Κατά το 2016, το Πρόγραμμα Προαγωγής Αυτοβοήθειας Θεσσαλονίκης προσέφερε χώρο σε 5 διαφορετικές ομάδες αυτοβοήθειας γονέων και συγγενών εξαρτημένων ατόμων, οι οποίες χρησιμοποιούσαν το χώρο σε εβδομαδιαία βάση, σε μία ομάδα αυτοβοήθειας ανθρώπων με πρόβλημα εξάρτησης από τα τυχερά παιχνίδια, σε μια ομάδα συγγενών ανθρώπων με πρόβλημα εξάρτησης από τυχερά παιχνίδια και σε μία ομάδα αυτοβοήθειας ανθρώπων με ψυχικά προβλήματα. Οι ομάδες αυτοβοήθειας που φιλοξενούνται στο πρόγραμμα είναι απόλυτα αυτόνομες. Το πρόγραμμα συνεργάζεται με κάποια από τις ομάδες, ύστερα από πρόσκληση, στο βαθμό που η ίδια η ομάδα ζητά και έχει την ανάγκη από την επιστημονική προσέγγιση του προγράμματος σε ζητήματα που απασχολούν τα μέλη της. Παρόλα αυτά, το πρόγραμμα παρέχει επιπλέον στήριξη σε μέλη των ομάδων όταν αυτά το ζητήσουν. Κατά προσέγγιση, στις ομάδες αυτοβοήθειας που φιλοξενούνται στο χώρο συμμετείχαν 94 άτομα²⁹.

²⁹ Οι άνθρωποι αυτοί δεν υπολογίζονται στους συνολικούς αριθμούς ατόμων που λαμβάνουν υπηρεσίες ψυχοκοινωνικής υποστήριξης από το πρόγραμμα, εκτός και εάν συμμετέχουν παράλληλα με συστηματικό τρόπο στις δράσεις ψυχοκοινωνικής υποστήριξης του προγράμματος.

Ομάδες Αυτοβοήθειας που φιλοξενούνται στο πρόγραμμα	Συναντήσεις	Αριθμός ατόμων ανά ομάδα (κατά προσέγγιση)	Εβδομαδιαία προσέγγιση ατόμων που συμμετέχουν σε ομάδες αυτοβοήθειας στο πρόγραμμα (κατά προσέγγιση)
3 ομάδες Ανωνύμων Οικογενειών	1 φορά την εβδομάδα	20	60
Ομάδα Τζογαδόρων Ανωνύμων	2 φορές τη βδομάδα	8	16
Ομάδα Συνεξαρτημένων Ανωνύμων	1 φορά την εβδομάδα	8	8
Ενήλικα Παιδιά Αλκοολικών (Ε.Π.Α.)	1 φορά την εβδομάδα	5	5
Μαζί-Ομάδα για διαταραχές διάθεσης	1 φορά την εβδομάδα	5	5

Στην περίοδο η οποία αφορά στον συγκεκριμένο απολογισμό το Πρόγραμμα Προαγωγής Αυτοβοήθειας Χανίων συνεργάστηκε με ανθρώπους μιας ομάδας αυτοβοήθειας δώδεκα βημάτων για ανθρώπους με πρόβλημα εξάρτησης από το φαγητό στα Χανιά και η οποία φιλοξενείται για τις εβδομαδιαίες συναντήσεις της στους χώρους του προγράμματος. Επιπλέον, στο πρόγραμμα των Χανίων φιλοξενείται και η ομάδα αυτοβοήθειας ανθρώπων με ψυχιατρική εμπειρία, η οποία δημιουργήθηκε και με την υποστήριξη του προγράμματος. Επίσης, το Πρόγραμμα Προαγωγής Αυτοβοήθειας Χανίων συνεργάζεται με μια πρωτοβουλία αλληλοβοήθειας γονέων και φίλων νέων με αυτισμό και νοητική υστέρηση, α-

πώτερος στόχος της οποίας είναι η δημιουργία δράσεων υποστήριξης της αυτονομίας των παιδιών τους (όπως για παράδειγμα ένα στέκι συνάντησης, δράσεις επαφής με την τοπική κοινότητα κλπ). Στα πλαίσια αυτής της συνεργασίας το πρόγραμμα και η πρωτοβουλία διοργανώνουν κοινές δράσεις είτε σε επίπεδο ενημέρωσης της κοινότητας, είτε δράσεις συνύπαρξης των γονέων και των νέων με τα μέλη του προγράμματος (όπως για παράδειγμα εξορμήσεις στη φύση, πεζοπορίες, κλπ).

Πέρα από την παροχή χώρου, έχει δημιουργηθεί ένα πολύ σημαντικό δίκτυο με τα μέλη των ομάδων. Στο πλαίσιο αυτού του δικτύου τα μέλη των ομάδων αυτοβοήθειας/ αλληλοβοήθειας απευθύνονται στο

πρόγραμμα για επιπλέον στήριξη, όταν αισθάνονται την ανάγκη και συστήνουν το πρόγραμμα σε άλλους ανθρώπους που έχουν προβλήματα κατάχρησης ψυχοτρόπων ουσιών. Από την πλευρά του το πρόγραμμα, διασυνδέει με αυτές τις ομάδες ανθρώπους με ανάλογα προβλήματα που διατυπώνουν αίτημα στήριξης.

Όλες οι συνεργασίες του προγράμματος με τις ανάλογες πρωτοβουλίες/ ομάδες γίνονται με απόλυτο σεβασμό στην αυτονομία των ομάδων, σύμφωνα με τις αρχές που διέπουν το πεδίο της υποστήριξης των ομάδων/πρωτοβουλιών αυτοβοήθειας/ αλληλοβοήθειας διεθνώς.

3. Δράσεις Εκπαίδευσης και Ενημέρωσης Λειτουργιών Υγείας

Ένας από τους βασικούς στόχους του Προγράμματος Προαγωγής Αυτοβοήθειας είναι η εκπαίδευση στη φιλοσοφία και τις πρακτικές της αυτοβοήθειας/ αλληλοβοήθειας και γενικότερα στις κριτικές προσεγγίσεις του πεδίου των εξαρτήσεων, λειτουργιών υγείας, κοινωνικών επιστημόνων, φοιτητών ανάλογων τμημάτων και ανθρώπων που αντιμετωπίζουν στο παρελθόν πρόβλημα εξάρτησης. Ταυτόχρονα, το πρόγραμμα στοχεύει στην ενημέρωση και ευαισθητοποίηση των τοπικών κοινωνιών στις οποίες απευθύνεται για το ζήτημα της εξάρτησης και των τρόπων αντιμετώπισης του.

Το σύνολο των εκπαιδευτικών δράσεων στο Πρόγραμμα Προαγωγής Αυτοβοήθειας βασίζονται στις σύγχρονες κριτικές αντιλήψεις του πεδίου των εξαρτήσεων και γενικότερα των κοινωνικών επιστημών και επιστημών υγείας, οι οποίες δίνουν έμφαση στη σύνδεση του κοινωνικοπολιτικού και πολιτισμικού περιβάλλοντος με την εμφάνιση και διάγκωση των σύγχρονων ψυχοκοινωνικών προβλημάτων, ενώ ταυτόχρονα

στέκονται κριτικά στις κυρίαρχες ατομοκεντρικές / ιατροκεντρικές προσεγγίσεις.

Οι δράσεις εκπαίδευσης του Προγράμματος Προαγωγής Αυτοβοήθειας πραγματοποιούνται στα εξής επίπεδα:

- **Ετήσιο πρόγραμμα ειδίκευσης στο πεδίο των εξαρτήσεων**, το οποίο απευθύνεται σε λειτουργούς υγείας και το οποίο συνδυάζει θεωρητική κατάρτιση και πρακτική άσκηση συνολικής διάρκειας 500 ωρών σε κάποιο από τα Προγράμματα Προαγωγής Αυτοβοήθειας.

- **Εισαγωγικοί κύκλοι σεμιναρίων για το πρόβλημα της εξάρτησης** απευθυνόμενοι σε λειτουργούς υγείας, εκπαιδευτικούς και επιστήμονες άλλων ειδικοτήτων καθώς και σε πολίτες των τοπικών κοινωνιών στις οποίες τα προγράμματα λειτουργούν.

- **Εστιασμένα σεμινάρια** για το πρόβλημα της εξάρτησης και τους τρόπους υποστήριξης εξαρτημένων σε εργαζόμενους σε δομές υγείας και πρόνοιας.

-Πρακτική άσκηση ανά πρόγραμμα για φοιτητές σχολών κοινωνικών επιστημών και επιστημών υγείας σε συνεργασία με τα κατά τόπους ανώτατα και ανώτερα εκπαιδευτικά ιδρύματα.

Συνολικά στις δράσεις εκπαίδευσης συμμετείχαν συνολικά 289 διαφορετικά άτομα κατά το 2016. Αναλυτικά ανά πρόγραμμα πραγματοποιήθηκαν τα εξής:

Στο Πρόγραμμα Προαγωγής Αυτοβοήθειας Θεσσαλονίκης διοργανώθηκε ένα διήμερο Εισαγωγικό Σεμινάριο Κριτικών Προσεγγίσεων του πεδίου των Εξαρτήσεων και Παρουσίασης της Φιλοσοφίας και Λειτουργίας των Προγραμμάτων Προαγωγής Αυτοβοήθειας, το οποίο παρακολούθησαν 35 φοιτητές του Τμήματος Ψυχολογίας του Α.Π.Θ. και άλλων συναφών κλάδων. Επιπλέον, στο πρόγραμμα πραγματοποίησαν την πρακτική τους άσκηση 19 άτομα είτε στα πλαίσια των προπτυχιακών τους σπουδών, είτε στα πλαίσια του ετήσιου εκπαιδευτικού του προγράμματος, είτε εθελοντικά.

Το Πρόγραμμα Προαγωγής Αυτοβοήθειας Λάρισας πραγματοποίησε: α) τρεις κύκλους σεμιναρίων, συνολικά δέκα ωρών ο καθένας, με τίτλο «Συζητώντας για τις εξαρτήσεις: κριτικές προσεγγίσεις των αιτιών και των τρόπων αντιμετώπισης του φαινομένου», όπου συμμετείχαν συνολικά 61 άτομα –λειτουργοί υγείας, εκπαιδευτικοί και

πολίτες άλλων ειδικοτήτων- και β) δυο εστιασμένα σεμινάρια –ένα στους εργαζόμενους του Γενικού Νοσοκομείου Λάρισας και ένα σε συνεργασία με το Κέντρο Πρόληψης Καρδίτσας-, στα οποία συμμετείχαν συνολικά 64 άτομα. Επιπλέον, στο πρόγραμμα της Λάρισας πραγματοποίησαν την πρακτική τους άσκηση στο πλαίσιο του ετήσιου εκπαιδευτικού 6 άτομα.

Τέλος, στα σεμινάρια του Προγράμματος Προαγωγής Αυτοβοήθειας Χανίων για το 2016 με τίτλο «Η φιλοσοφία και οι εφαρμογές της Αυτοβοήθειας/Αλληλοβοήθειας στην αντιμετώπιση της εξάρτησης» συμμετείχαν 24 λειτουργοί υγείας, οι οποίοι εργάζονται σε δομές ψυχικής υγείας, καθώς και πολίτες άλλων ειδικοτήτων (εκπαιδευτικοί, νομικοί, κοινωνικοί επιστήμονες). Επιπλέον, το πρόγραμμα πραγματοποίησε δίωρο σεμινάριο σε 40 φοιτητές του Τμήματος Ψυχολογίας Πανεπιστήμιο Κρήτης με τίτλο «Ο τρόπος λειτουργίας του Προγράμματος Προαγωγής Αυτοβοήθειας και ρόλος της Αυτοβοήθειας/Αλληλοβοήθειας στην Αντιμετώπιση της Εξάρτησης». Την πρακτική τους άσκηση στο πρόγραμμα των Χανίων πραγματοποίησαν 5 άτομα, είτε στα πλαίσια του ετήσιου εκπαιδευτικού του προγράμματος, είτε στα πλαίσια των προπτυχιακών τους σπουδών σε συνεργασία με το Τμήμα Ψυχολογίας στο Ρέθυμνο.

4. Δικτύωση με άλλους φορείς και συνεργασίες στην κοινότητα

Η δικτύωση με άλλους φορείς και η ανάπτυξη συνεργασιών στην κοινότητα στοχεύει στη γνωριμία και τη διασύνδεση του προγράμματος με άλλους φορείς που πιθανόν έρχονται σε επαφή με εξαρτημένα άτομα ή πιθανόν μπορούν να βοηθήσουν στη διαδικασία της απεξάρτησης. Επιπλέον στόχο της δράσης αποτελεί η γνωριμία και η διασύνδεση με άλλους επαγγελματίες υγείας και η ενημέρωσή τους για τη λειτουργία του προγράμματος και το παράδειγμα παροχής βοήθειας που αυτό ακολουθεί.

Με βάση τη φιλοσοφία του Προγράμματος Προαγωγής Αυτοβοήθειας η δικτύωση με άλλους φορείς και η ανάπτυξη συνεργασιών στην κοινότητα δεν αποτελεί μια τεχνική και τυπική διαδικασία. Αντίθετα, η εν λόγω δράση διέπεται από μια λογική ουσιαστικής και στενής συνεργασίας, αφενός

γιατί οι άνθρωποι στους οποίους το πρόγραμμα απευθύνεται έχουν πολλαπλές ανάγκες, για την ικανοποίηση των οποίων είναι απαραίτητη η συνεργασία και η διασύνδεση με άλλες υπηρεσίες και αφετέρου, γιατί η πραγματοποίηση δράσεων στην εκάστοτε τοπική κοινότητα είναι άρρηκτα συνυφασμένη με την εμβάθυνση των σχέσεων με άλλους φορείς και υπηρεσίες μέσα από την πραγματοποίηση κοινών δράσεων και τη δημιουργία ευρύτερων δικτύων. Τέλος, η δράση αυτή, στο ξεκίνημα ενός προγράμματος, όπως σε αυτή τη φάση του Προγράμματος Προαγωγής Αυτοβοήθειας Λάρισας, στοχεύει στη γνωριμία με την τοπική κοινότητα και την ενημέρωση φορέων, υπηρεσιών και συλλογικοτήτων για τον τρόπο λειτουργίας του.

	Επαφές στην κοινότητα	Άτομα που ενημερώθηκαν
ΠΠΑ Λάρισας	36	91
ΠΠΑ Χανίων	15	26
ΠΠΑ Σητείας	23	33

Συνεργασίες προγραμμάτων

Η υλοποίηση των δράσεων των Προγραμμάτων Προαγωγής Αυτοβοήθειας απαιτεί ένα δίκτυο συνεργασιών με τυπικούς και άτυπους φορείς στις τοπικές κοινότητες στις οποίες απευθύνονται τα προγράμματα αυτά. Σε αυτό το πλαίσιο στην παρούσα ενότητα παρουσιάζονται μόνο οι εγκατεστημένες συνεργασίες με φορείς που έχει αναπτύξει κάθε Πρόγραμμα Προαγωγής Αυτοβοήθειας.

Α) Συνεργασίες Προγράμματος Προαγωγής Αυτοβοήθειας Θεσσαλονίκης

Κρατικοί Φορείς

ACTA, Aristotle Certification Training & Assessment
Εθνικό Κέντρο Αναφοράς AIDS Βορείου Ελλάδος- Εργαστήριο Μικροβιολογίας – Ιατρικό Τμήμα-Σχολή Επιστημών Υγείας Α.Π.Θ.
Εθνικό Κέντρο Κοινωνικής Αλληλεγγύης
Εξωτερικά Ιατρεία- Νοσοκομείο Ειδικών Παθήσεων (Λοιμωδών)
Κέντρο Συμβουλευτικής και Προσανατολισμού Λευκού Πύργου (ΚΕ.ΣΥ.Π.)
Κοινωνική Υπηρεσία Ιπποκράτειου Γ.Ν. Θεσσαλονίκης
Κοινωνική Υπηρεσία Παπανικολάου Γ.Ν. Θεσσαλονίκης
Οργανισμός Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού (Ο.Α.Ε.Δ) –Υπηρεσία Ε.Κ.Ο.
Επιτροπή για τα ναρκωτικά Α.Π.Θ.
Σχολής Γεωπονίας, Δασολογίας και Φυσικού Περιβάλλοντος του Α.Π.Θ
Ψυχιατρικό Νοσοκομείο Θεσσαλονίκης

Θεραπευτικά Προγράμματα Εξαρτημένων

Εναλλακτικό Θεραπευτικό Πρόγραμμα «Αργώ», Ψ.Ν.Θ.
Τμήμα Αποκατάστασης Τοξικοεξαρτημένων, Ψ.Ν.Θ.
ΚΕΘΕΑ-Ιθάκη, Προμηθέας
Συμβουλευτικός Σταθμός Εξαρτημένων Ατόμων από Αλκοόλ, Ψ.Ν.Θ.
Ανοιχτό Πρόγραμμα Εφήβων Θεσσαλονίκης, ΚΕΘΕΑ, «Ανάδυση»
Α', Β', Γ', Δ', Ε' Μονάδες Υποκαταστάτων, ΟΚΑΝΑ Θεσσαλονίκης
85
Μονάδα Σχολικής και Επαγγελματικής Κατάρτισης Εξαρτημένων Ατόμων Ψ.Ν.Θ. ΕΚΚΕΕ ΟΚΑΝΑ Θεσσαλονίκης
ΕΚΚΕΕ ΚΕΘΕΑ- ΙΘΑΚΗ
Τμήμα Εκπαίδευσης ΚΕΘΕΑ

Κέντρα Πρόληψης

Κέντρο Πρόληψης «Δίκτυο Άλφα».
Κέντρο Πρόληψης «Ελπίδα».
Κέντρο Πρόληψης «Πνοή» Νομού Χαλκιδικής
Κέντρο Πρόληψης «Πυξίδα».
Κέντρο Πρόληψης «Σείριος».

Πολιτιστικοί Φορείς

Θέατρο Δάσους
Θέατρο 'Αυλαία'
Θέατρο 'Αριστοτέλειον'
Θέατρο 'Κολοσσαίον'
Βασιλικό Θέατρο
Κρατικό Θέατρο Βορείου Ελλάδος
Μακεδονικό Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης Θεσσαλονίκης
Μέγαρο Μουσικής Θεσσαλονίκης
Μονή Λαζαριστών – Αστική Μη Κερδοσκοπική Εταιρεία
Μουσείο Φωτογραφίας Θεσσαλονίκης
Φεστιβάλ Κινηματογράφου Θεσσαλονίκης
Σύλλογοι για ζητήματα σωματικής υγείας
Προμηθέας- σύλλογος ασθενών ήπατος
Ελληνική Εταιρεία για τη Σκλήρυνση κατά Πλάκας
'Ενωση Γονέων Διαβητικών Παιδιών και Εφήβων Βορείου Ελλάδος
Σύλλογος Βορείου Ελλάδος για Άτομα με Συγγενείς Καρδιοπάθειες, «ΠΑΙΔΙΚΕΣ ΚΑΡΔΙΕΣ»
Σύλλογος Γονέων Παιδιών Πασχόντων από Μεσογειακή Αναιμία Θεσσαλονίκης
Σύλλογος Γονέων Παιδιών Πασχόντων από Κακοήγη Νοσήματα Βόρειας Ελλάδας, «ΛΑΜΨΗ»
Σύλλογος Καρκινοπαθών Μακεδονίας-Θράκης
Σύλλογος Νεφροπαθών Βορείου Ελλάδος

Άλλοι Φορείς

Praksis, Πολυϊατρείο Θεσσαλονίκης/ Κοινωνική Κατοικία
Αδερφές της Μητέρας Τερέζας
Αντιρατσιστική Πρωτοβουλία Θεσσαλονίκης
Άρσις – Κοινωνική Οργάνωση Υποστήριξης Νέων
Γιατροί του Κόσμου
Solidarity Now
Γιατροί χωρίς σύνορα
Ε.Κ.ΠΟΙ.ΖΩ.
Ελληνικός Ερυθρός Σταυρός Θεσσαλονίκης
Κοινωνικό Ιατρείο Θεσσαλονίκης
Κοινωνικό Ιατρείο του Ο.Λ.Θ.
Κοινωνικό Κέντρο –Στέκι Μεταναστών
Μ.Α.Ζ.Ι. Κοινωνικό Παντοπωλείο
Οργανισμός Λιμένος Θεσσαλονίκης
Πανεπιστημιακή Φοιτητική Λέσχη Α.Π.Θ.
Cross Business Training
Ινστιτούτο Ανάπτυξης Απασχόλησης-Κέντρο διαβίου μάθησης
Skywalker- Κοινότητες Προγραμμάτων και Επιχειρηματικών Υπηρεσιών
Κέντρο Ημέρας για αστέγους

Υπνωτήριο Αστέγων Δήμου Θεσσαλονίκης
Δημόσια Πληροφόρηση Нарκομανών Ανωγύμων

Β) Συνεργασίες Προγράμματος Προαγωγής Αυτοβοήθειας Λάρισας

Κρατικοί Φορείς

Γενικό Νοσοκομείο Λάρισας:

-Κοινωνική Υπηρεσία Γενικού Νοσοκομείου Λάρισας

-Γραφείο Εκπαίδευσης Γενικού Νοσοκομείου Λάρισας

Πανεπιστημιακό Νοσοκομείο Λάρισας

-Κοινωνική Υπηρεσία Πανεπιστημιακού Νοσοκομείου Λάρισας

-Ψυχιατρική Κλινική Πανεπιστημιακού Νοσοκομείου Λάρισας

-Ηπατολογικό Ιατρείο ΕΣΥ Πανεπιστημιακού Νοσοκομείου Λάρισας

Κέντρο Υγείας Τυρνάβου

Κέντρο Υγείας Φαρσάλων

ΟΑΕΔ Λάρισας

Φορείς Τοπικής Αυτοδιοίκησης

Δήμος Λαρισαίων

Αντιδημαρχία Κοινωνικής Πολιτικής Δήμου Λάρισας

Κοινωνική Υπηρεσία Δήμου Λάρισας

Συμβουλευτικός Σταθμός Δήμου Λάρισας

Πρόγραμμα «Βοήθεια στο σπίτι» Δήμου Λάρισας

Αντιδημαρχία Παιδείας και Νεολαίας Δήμου Λάρισας

Αντιδημαρχία Πολιτισμού και Επιστημών Δήμου Λάρισας

Δήμος Τεμπών

Πρόγραμμα «Βοήθεια στο σπίτι» Δήμου Τεμπών

Πρόγραμμα «Βοήθεια στο σπίτι» Δήμου Αγιάς

Πρόγραμμα «Βοήθεια στο σπίτι» Δήμου Ελασσόνας

Δήμος Τυρνάβου

Οργανισμός Κοινωνικής Πολιτικής Δήμου Τυρνάβου

Θεραπευτικά Προγράμματα Εξαρτημένων – Κέντρα Πρόληψης – Δομές Ψυχικής Υγείας

ΚΕΘΕΑ ΕΞΟΔΟΣ

ΚΕΘΕΑ ΠΙΛΟΤΟΣ

Ο.ΚΑ.ΝΑ.- Θεραπευτική Μονάδα Φαρμακευτικής Αντιμετώπισης της Εξάρτησης Λάρισας

Ο.ΚΑ.ΝΑ.- ΘΜΦΑΕ Βόλου

Κέντρο Πρόληψης Ν. Λάρισας "Ορφέας"

Κέντρο Πρόληψης Ν. Μαγνησίας «Πρόταση Ζωής»

Κέντρο Πρόληψης Ν. Τρικάλων

Κέντρο Πρόληψης Ν. Καρδίτσας

Κέντρο Ψυχικής Υγείας Λάρισας

Κινητή Μονάδα Ψυχικής Υγείας Τρικάλων

Άλλοι φορείς

Ιερά Μητρόπολη Δημητριάδος

Αντιρατσιστική Πρωτοβουλία Λάρισας

Ενεργοί Πολίτες Λάρισας

Φαρμακευτικός Σύλλογος Λάρισας

Κοινωνικό- Ιατρείο Φαρμακείο Λάρισας «Τόπος Αλληλεγγύης»

Συμβουλευτικό Κέντρο Κακοποιημένων Γυναικών Λάρισας (Γενικής Γραμματείας Ισότητας)

Υπηρεσία Επιμελητών Κοινωνικής Αρωγής

ΣΑΗΕ «Προμηθέας»

Θετική Φωνή

Δημόσια Πληροφόρηση Нарκομανών Ανωγύμων

Γ) Συνεργασίες Προγράμματος Προαγωγής Αυτοβοήθειας Χανίων

Κρατικοί Φορείς

Γενικό Νοσοκομείο Χανίων:

-Κοινωνική Υπηρεσία Γενικού Νοσοκομείου Χανίων

-Ηπατολογικό Τμήμα Γενικού Νοσοκομείου Χανίων

-Ψυχιατρική Κλινική Γενικού Νοσοκομείου Χανίων

Κέντρο Υγείας Κανδάνου

Κέντρο Υγείας Βάμου
Διεύθυνση Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Χανίων
Δημοτικό Περιφερειακό Θέατρο Κρήτης
Κλειστό Κατάστημα Κράτησης Αγυιάς Χανίων
Αγροτικές Φυλακές Αγυιάς Χανίων
ΕΚΑΒ (Τομέας Χανίων)
Κέντρο Ψυχικής Υγείας Χανίων
ΟΑΕΔ Χανίων
Περιφερειακή Διεύθυνση Εκπαίδευσης Κρήτης

Φορείς Τοπικής Αυτοδιοίκησης

Γραφείο Πληροφόρησης και Προώθησης Απασχόλησης Δήμου Χανίων
ΚΕΠΠΕΔΗΧ- ΚΑΜ Χανίων
Κοινωνική Υπηρεσία Δήμου Χανίων
Αντιδημαρχία Κοινωνικής Πολιτικής Δήμου Χανίων
Πρόγραμμα "Βοήθεια στο σπίτι" Δήμου Χανίων
Κοινωνικό Παντοπωλείο Δήμου Χανίων
Αποκεντρωμένη Διοίκηση Κρήτης (Διεύθυνση Αλλοδαπών & Μετανάστευσης)

Θεραπευτικά Προγράμματα Εξαρτημένων – Κέντρα Πρόληψης – Δομές Ψυχικής Υγείας

Πρόγραμμα Υποκατάστασης ΟΚΑΝΑ Χανίων
Κέντρο Πρόληψης Εξαρτησιογόνων ουσιών Χανίων
ΚΕΣΑΝ - Κέντρο Πρόληψης Εξαρτησιογόνων ουσιών Ηρακλείου

Άλλοι φορείς

Αστικό ΚΤΕΛ Χανίων
Γιατροί του Κόσμου
Δικηγορικός Σύλλογος Χανίων
Ερυθρός Σταυρός Χανίων
Ιατρικός Σύλλογος Χανίων
Ιερά Μητρόπολη Κυδωνίας και Αποκορώνου
Ιερά Μονή Χρυσοπηγής Χανίων
Κοινωνικό Ιατρείο - Φαρμακείο Χανίων
Κοινωνικό Οδοντιατρείο Χανίων
Κοινωνική Κουζίνα Χανίων
Κοινωνικό Στέκι- Στέκι Μεταναστών Χανίων

Φαρμακευτικός Σύλλογος Χανίων
ΙΝΚΑ Σούπερ Μάρκετ (Χορηγίες σε είδη για τις ανάγκες του προγράμματος).
Γενική Γραμματεία Νέας Γενιάς
Κύτταρο Χαλέπας
Ξενώνας Φιλοξενίας Γυναικών Θυμάτων Βίας Χανίων
ΙΝΕ ΓΣΕΕ
ΣΑΗΕ Προμηθείας

Δ) Συνεργασίες Προγράμματος Προαγωγής Αυτοβοήθειας Σητείας

Κρατικοί Φορείς

Γενικό Νοσοκομείο Σητείας
Πανεπιστημιακό Γενικό Νοσοκομείο Ηρακλείου – Ηπατολογικό Τμήμα
Πανεπιστημιακό Γενικό Νοσοκομείο Ηρακλείου – Ψυχιατρική Κλινική
Κέντρο Ψυχικής Υγείας Αγίου Νικολάου
Νοσοκομείο Ημέρας Σητείας
Κινητή Μονάδα Ψυχικής Υγείας Λασιθίου
Οργανισμός Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού (Ο.Α.Ε.Δ)- Κέντρο Προώθησης Απασχόλησης (Κ.Π.Α.) Σητείας
Πυροσβεστική Υπηρεσία Σητείας
Λιμενικό Ταμείο και Λιμεναρχείο Σητείας
Αστυνομικό Τμήμα Σητείας
Εισαγγελία Πρωτοδικών Λασιθίου
Εισαγγελία Πρωτοδικών Ηρακλείου- Γ' Ανακριτικό Ηρακλείου
Διεύθυνση Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης Λασιθίου
Διεύθυνση Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Λασιθίου

Θεραπευτικά Προγράμματα Εξαρτημένων - Κέντρα Πρόληψης

Κέντρο Πρόληψης Ηρακλείου «ΚΕΣΑΝ»

Φορείς Τοπικής Αυτοδιοίκησης

Περιφέρεια Κρήτης
Περιφερειακή Ενότητα Λασιθίου
Δήμος Σητείας
Δημοτική Κοινότητα Σητείας

Δημοτικός Οργανισμός Κοινωνικοπολιτιστικής Ανάπτυξης Σητείας (Δ.Ο.Κ.Α.Σ.)

Οργανισμός Ανάπτυξης Σητείας

Κοινωνική Υπηρεσία Δήμου Σητείας

Πρόγραμμα «Βοήθεια στο σπίτι» Σητείας

Δημοτικό Κοινωνικό Παντοπωλείο Σητείας

Σχολεία

Επαγγελματικό Λύκειο Σητείας

2^ο Δημοτικό Σχολείο Σητείας

Σύλλογος Γονέων και Κηδεμόνων 2^{ου} Δημοτικού Σχολείου Σητείας

Ειδικό σχολείο Ε.Ε.Ε.Ε.Κ. Σητείας

Σχολείο Δεύτερης Ευκαιρίας Σητείας

8^ο Δημοτικό Σχολείο Ηρακλείου

Σύλλογος Γονέων και Κηδεμόνων 8^{ου} Δημοτικού Σχολείου Ηρακλείου

Πολιτιστικοί Φορείς

Θέατρο της Σητείας

Σκακιστικός Όμιλος Σητείας

Φυσιολατρικός Ορειβατικός Σύλλογος Σητείας

Άλλοι φορείς

ΑμΚΕ Κόντρα

Κοινωνικό Ιατρείο- Φαρμακείο Σητείας

Κοινωνικό Παντοπωλείο Σητείας

Οδοντιατρικός Σύλλογος Λασιθίου

Δίκτυο συνεργασίας εκπαιδευτικών για την πρόληψη της εξάρτησης και άλλων ψυχοκοινωνικών προβλημάτων

Association Kaloumba

Εθελοντές Διασώστες Εκτάκτων Αναγκών Κρήτης (Ε.Δ.Ε.Α.Κ.)

Οργανωτική επιτροπή Παιδικού Φεστιβάλ Αγίου Νικολάου

Φιλοζωικός Σύλλογος Σητείας

Σύλλογος Δασκάλων Μεραμβέλλου - Οροπεδίου SitiaMomsUnite

Συμβουλευτικός Σταθμός Κακοποιημένων Γυναικών Ηρακλείου

Συμβουλευτικό Κέντρο ΤΕΙ Κρήτης

5. Ομιλίες στην κοινότητα/ Διοργάνωση και συμμετοχή σε ημερίδες και συνέδρια

5.1. Ομιλίες στην κοινότητα

5.1.1. Πρόγραμμα Προαγωγής Αυτοβοήθειας Θεσσαλονίκης

Α) Λαϊνός Σωτήρης. Ομιλία στο πλαίσιο του διημέρου δράσεων στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης "Νικώντας την εξάρτηση, Κερδίζοντας τη ζωή", την οποία παρακολούθησαν 120 άτομα.

Β) Λαϊνός Σωτήρης, Γεωργίου Αλέξανδρος, Λογαράς Νικηφόρος. Εκδήλωση/ συζήτηση στο πλαίσιο του διημέρου δράσεων στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης "Νικώντας την εξάρτηση, Κερδίζοντας τη ζωή" με τίτλο «Συζητώντας για τους μύθους και τις πραγματικότητες του πεδίου

των εξαρτήσεων και την πρόταση του Προγράμματος Προαγωγής Αυτοβοήθειας του Α.Π.Θ», την οποία παρακολούθησαν 60 άτομα.

Γ) Γεωργίου Αλέξανδρος, Σταματιάδου Κλεοπάτρα. Ομιλία/συζήτηση για τις εξαρτήσεις και τη λειτουργία του προγράμματος σε φοιτητές και ανέργους σε δημόσιο ΙΕΚ, την οποία παρακολούθησαν 70 άτομα.

5.1.2. Πρόγραμμα Προαγωγής Αυτοβοήθειας Λάρισας

Α) Εκδήλωση/ συζήτηση στα πλαίσια των κοινών δράσεων με την Αντιδημαρχία Παιδείας και Νεολαίας με τίτλο: Η πρόταση της αυτοβοήθειας/ αλληλοβοήθειας στην αντιμετώπιση των εξαρτήσεων, την οποία παρακολούθησαν 130 άτομα.

Ομιλίες:

-Σχόλιο για τη συνεχιζόμενη αποτυχία των πολιτικών αντιμετώπισης των εξαρτήσεων. Ζαφειρίδης Φοίβος, Ψυχίατρος, τ. Αναπληρωτής Καθηγητής Ψυχολογίας των Εξαρτήσεων Α.Π.Θ, Επιστημονικός Υπεύθυνος των Προγραμμάτων Προαγωγής Αυτοβοήθειας.

-Ανταποκρινόμενοι στις σύγχρονες ανάγκες των εξαρτημένων: Η πρόταση του Προγράμματος Προαγωγής Αυτοβοήθειας. Λαϊνάς Σωτήρης, Ψυχολόγος, Διδάκτωρ Ψυχολογίας Α.Π.Θ., Συντονιστής Προγραμμάτων Προαγωγής Αυτοβοήθειας.

Β) Λαϊνάς Σωτήρης, Γαβριηλίδου Δήμητρα, Αναστασιάδου Κλειώ. Ομιλία/ συζήτηση για τις εξαρτήσεις και την πρόταση της αυτοβοήθειας σε 70 μαθητές του ΣΔΕ Φυλακών Λάρισας.

Γ) Γαβριηλίδου Δήμητρα. Ομιλία σε συνεργασία με το Ιατροκοινωνικό Κέντρο Ν. Σμύρνης του Δήμου Λαρισαίων στο 2^ο Δημοτικό Σχολείο Λάρισας με τίτλο: Συζητώντας για τα ψυχοκοινωνικά προβλήματα στο χώρο του σχολείου, την οποία παρακολούθησαν 25 γονείς και 5 εκπαιδευτικοί.

Δ) Χαλεπούδης Μανώλης. Ομιλία στα πλαίσια της δράσης των Ενεργών Πολιτών Λάρισας «Οι Πέμπτες... αλλιώς» με τίτλο: Οι κοινωνικές αιτίες της εξάρτησης και η συλλογική δράση στην αντιμετώπισή της, την οποία παρακολούθησαν 30 άτομα.

Ε) Λαϊνάς Σωτήρης. Ομιλία σε 20 εκπαιδευτικούς σε συνεργασία με το Ιατροκοινωνικό Κέντρο Ν. Σμύρνης του Δήμου Λαρισαίων στο 11^ο Δημοτικό Σχολείο Λάρισας στη Ν. Σμύρνη με τίτλο: Η ενεργή σχολική κοινότητα ως αντίβαρο σε λογικές ψυχολογικοποίησης στο χώρο του σχολείου.

ΣΤ) Χαλεπούδης Μανώλης. Ομιλία στην ενημερωτική εκδήλωση «HIV/AIDS & HBV/HCV και Χρήση Ψυχοδραστικών Ουσιών» με τον ΣΑΗΕ Προμηθέας στα πλαίσια της Παγκόσμιας Ημέρας κατά των Ναρκωτικών με τίτλο: Η προάσπιση της υγείας των

εξαρτημένων ως βάση όλων των εγχειρημάτων απεξάρτησης, την οποία παρακολούθησαν 30 άτομα.

Ζ) Λαϊνός Σωτήρης. Ομιλία στο 33^ο Δημοτικό Σχολείο Λάρισας με τίτλο: Από το παιχνίδι στην αλάνα στην περιήγηση στο διαδίκτυο: Πραγματικότητες, κίνδυνοι και υπερβολές στη δημόσια συζήτηση, την οποία παρακολούθησαν 80 άτομα.

Η) Λαϊνός Σωτήρης. Ομιλία στα εκπαιδευτήρια Καραβάνα σε 50 άτομα, γονείς και εκπαιδευτικούς, με τίτλο: Συζητώντας για τους μύθους και τις πραγματικότητες της εξάρτησης και το ρόλο της οικογένειας στην αντιμετώπισή της.

Θ) Γαβριηλίδου Δήμητρα, Αναστασιάδου Κλειώ. Ομιλία στο Δημοτικό Σχολείο Πλατυκάμπου με θέμα τις νέες τεχνολογίες και τις εξαρτήσεις, την οποία παρακολούθησαν 25 άτομα.

5.1.3. Πρόγραμμα Προαγωγής Αυτοβοήθειας Χανίων

- Δημητριάδου Κική. Ομιλία σε 40 φοιτητές στο Τμήμα Ψυχολογίας Πανεπιστήμιο Κρήτης με τίτλο «Ο τρόπος λειτουργίας του

Προγράμματος Προαγωγής Αυτοβοήθειας και ρόλος της Αυτοβοήθειας/Αλληλοβοήθειας στην Αντιμετώπιση της Εξάρτησης».

5.1.4. Πρόγραμμα Προαγωγής Αυτοβοήθειας Σητείας

- Ζαφειρίδης Φοίβος. Ομιλία στο πλαίσιο του 3ημέρου εκδηλώσεων «Ανοιχτό Σχολείο στην Κοινότητα» και συγκεκριμένα στην ημερίδα που πραγματοποιήθηκε με

θέμα «Ο ενεργός ρόλος του σχολείου στην πρόληψη της εξάρτησης: ένα ανοιχτό, κοινοτικό σχολείο», την οποία παρακολούθησαν 50 άτομα.

5.2. Συμμετοχή σε Συνέδρια- Ημερίδες

Βασικό στοιχείο της φιλοσοφίας του Προγράμματος Προαγωγής Αυτοβοήθειας αποτελεί αφενός η διαρκής ενημέρωση και εκπαίδευση των εργαζομένων σε αυτό και αφετέρου η συμμετοχή τους στον επιστημονικό διάλογο ανάλογα με το συγκεκριμένο πεδίο της επαγγελματικής ή ερευνητικής τους δραστηριότητας. Οι εργαζόμενοι του προγράμματος, λοιπόν, παρακολουθούν διαρκώς τα επιστημονικά δρώμενα που αφορούν τα πεδία ευθύνης τους και συμμετέχουν με ανακοινώσεις/ εισηγήσεις σε επιστημονικά συνέδρια και ημερίδες. Κατά το 2016, οι συμμετοχές του Προγράμματος Προαγωγής Αυτοβοήθειας με ανακοινώσεις/ εισηγήσεις σε επιστημονικά συνέδρια ήταν οι εξής:

- Λαϊνός, Σ. (2016). Δουλεύοντας με την κοινότητα με μια ολιστική και κριτική οπτική: Ιδέες και προτεινόμενες πρακτικές στο νέο τοπίο της πρόληψης και της αντιμετώπισης των εξαρτήσεων. Εισήγηση σε ημερίδα που διοργάνωσε το Κέντρο Πρόληψης Ρόδου Δίοδος, Ρόδος, 17/6/2016.

- Λαϊνός, Σ. (2016). Εισήγηση στην εκπαιδευτική συνάντηση/ συζήτηση που διοργάνωσε η "Πρωτοβουλία για ένα Πολύμορφο Κίνημα στην Ψυχική Υγεία" με θέμα: Τα κινήματα των ατόμων με ψυχιατρική εμπειρία και των οικογενειών για ένα άλλο σύστημα ψυχικής υγείας. Αθήνα, 10/6/2016.

- Λαϊνός, Σ. (2016). Η φιλοσοφία και οι πρακτικές της αυτοβοήθειας/ αλληλοβοήθειας στην αντιμετώπιση της εξάρτησης και ο ρόλος των τοπικών κοινωνιών. Εισήγηση σε ημερίδα με θέμα "Εξαρτήσεις" την οποία διοργάνωσε το ΤΕΙ Δυτικής Ελλάδας με τη συνεργασία του Γραφείου Κοινωνικής Διακονίας της Ι.Μ. Αιτωλίας και Ακαρνανίας και με την υποστήριξη του Τομέα Ψυχικής Υγείας του Γενικού Νοσοκομείου Μεσολογίου «Χατζηκώστα» και της Τομεακής Επιτροπής Ψυχικής Υγείας Τομέων Αιτωλοακαρνανίας, Άρτας, Πρέβεζας, Λευκάδας. Μεσολόγγι, 31/3/2016.

- Λαϊνός, Σ. (2016). Εισαγωγή στις κριτικές προσεγγίσεις των αιτιών και των τρόπων αντιμετώπισης του φαινομένου των εξαρτήσεων. Εργαστήριο απευθυνόμενο σε επαγγελματίες υγείας και επιστήμονες άλλων ειδικοτήτων στο πλαίσιο εκδήλωσης για τις εξαρτήσεις που διοργάνωσε το Γραφείο Κοινωνικής Διακονίας της Ιεράς Μητροπόλεως Αιτωλίας και Ακαρνανίας. Μεσολόγγι, 30/3/2016.

- Λαϊνός, Σ. (2016). Η αντίσταση στην αλλοτρίωση ως βάση συνεργασίας στο πεδίο των εξαρτήσεων. Εισήγηση στην ημερίδα με τίτλο: "Η Πρόκληση της Συνεργασίας στις Δομές Αντιμετώπισης της Εξάρτησης. Συνδέσεις, Φραγμοί, Προοπτικές", την οποία διοργάνωσε το Σωματείο Εργαζομένων στα Κέντρα Πρόληψης. Αθήνα: 18/3/2016.

Μέρος 3^ο
Πρόγραμμα Ενταξιακών, Εκπαιδευτικών
και Πολιτιστικών Δραστηριοτήτων
«Ξενώνας Ραψάνης»

1. Παρουσίαση του Προγράμματος Ενταξιακών, Εκπαιδευτικών και Πολιτιστικών Δραστηριοτήτων

Το Πρόγραμμα Προαγωγής Αυτοβοήθειας του Α.Π.Θ. ξεκίνησε κατά την άνοιξη του 2016 τη λειτουργία ενός Προγράμματος Ενταξιακών, Εκπαιδευτικών και Πολιτιστικών Δραστηριοτήτων στη Ραψάνη του Δήμου Τεμπών, μισθώνοντας τον τοπικό δημοτικό ξενώνα, ο οποίος θα αποτελέσει στο επίκεντρο των υλοποιούμενων δράσεων σε αυτό το πλαίσιο.

Το συγκεκριμένο πρόγραμμα αναμένεται να αποτελέσει σημείο αναφοράς για τα μέλη των τεσσάρων Π.Π.Α που βρίσκονται στο στάδιο της κοινωνικής ένταξης. Στόχος του Προγράμματος Ενταξιακών, Εκπαιδευτικών και Πολιτιστικών Δραστηριοτήτων είναι η ενίσχυση του ατομικού και κοινωνικού κεφαλαίου των μελών ώστε να αντιμετωπίσουν και να ανταποκριθούν με επάρκεια στις απαιτήσεις της κοινωνίας και της αγοράς εργασίας. Ταυτόχρονα σημαντικός στόχος είναι η διενέργεια εκπαιδευτικών σεμιναρίων σε λειτουργούς υγείας και στα στελέχη των προγραμμάτων καθώς και η

συμβολή του προγράμματος στην τοπική ανάπτυξη μέσω της διενέργειας πολιτιστικών δραστηριοτήτων και εκπαιδευτικών σεμιναρίων, τα οποία θα απευθύνονται τόσο στο γενικό πληθυσμό, όσο και στα μέλη των προγραμμάτων.

Πιο συγκεκριμένα στο πρόγραμμα υλοποιούνται οι εξής δράσεις:

- Προγράμματα εκπαίδευσης / κατάρτισης σε παραγωγικούς τομείς
- Προγράμματα ανάπτυξης, ενίσχυσης ή βελτίωσης επαγγελματικών δεξιοτήτων
- Επαγγελματικό προσανατολισμό και συμβουλευτική
- Επιχειρηματική καθοδήγηση, ιδιαίτερα σε σχέση με την κοινωνική επιχειρηματικότητα
- Σεμινάρια του πρωτογενή τομέα παραγωγής, εκμάθηση παραδοσιακών τεχνών
- Πολιτιστικές / ψυχαγωγικές / δημιουργικές δράσεις και δραστηριότητες που να απευθύνονται και στους κατοίκους της ευρύτερης περιοχής
- Δράσεις εθελοντικής εργασίας
- Δράσεις εκπαίδευσης και εποπτείας για τα στελέχη των τεσσάρων προγραμμάτων
- Δράσεις εκπαίδευσης για κοινωνικούς επιστήμονες και λειτουργούς υγείας.

Συνολικά στις δράσεις του Προγράμματος Ενταξιακών, Εκπαιδευτικών και Πολιτιστικών Δραστηριοτήτων των Προγραμμάτων Προαγωγής Αυτοβοήθειας συμμετείχαν 30 μέλη των προγραμμάτων Θεσσαλονίκης και Λάρισας, 21 μέλη του προσωπικού των προγραμμάτων, 14 εκπαιδευόμενοι και περισσότερα από 500 διαφορετικά άτομα της τοπικής κοινωνίας.

2. Δράσεις ένταξης και σύνδεσης με την τοπική κοινότητα

Με βάση τη φιλοσοφία του προγράμματος η υποστήριξη των ανθρώπων στην κοινωνική και επαγγελματική τους ένταξη είναι μια διαδικασία που ξεκινάει από την αρχή της προσπάθειας ενός ανθρώπου, αμέσως μόλις σταθεροποιήσει την αποχή του από τις ουσίες. Με βάση αυτό το σκεπτικό, προσανατολισμένες στην ένταξη των ανθρώπων στην κοινωνία είναι και όσες

δράσεις του προγράμματος πραγματοποιούνται μέσα στην κάθε τοπική κοινωνία, καθώς και οι δράσεις κινητοποίησης σε πολιτιστικά, κοινωνικά και οικολογικά ζητήματα. Σε αυτό το πλαίσιο, το Πρόγραμμα Ενταξικών, Εκπαιδευτικών και Πολιτιστικών Δραστηριοτήτων υπηρετεί καταρχάς τον στόχο της ένταξης και σύνδεσης των μελών του με την τοπική κοινότητα.

ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΑ ΔΡΑΣΗ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑΣ ΑΓΡΟΤΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ, ΣΥΝΤΗΡΗΣΗΣ ΠΑΛΑΙΩΝ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΩΝ ΚΑΙ ΣΥΝΤΗΡΗΣΗΣ ΧΩΡΩΝ

Καθόλη τη διάρκεια του 2016 πραγματοποιούνταν για τα μέλη Προγράμματος Προαγωγής Αυτοβοήθειας Λάρισας μια εβδομαδιαία δράση- εργαστήριο εκμάθησης δεξιοτήτων και πρακτικής εφαρμογής στους τομείς της καλλιέργειας αγροτικών προϊόντων, συντήρησης παλαιών αντικειμένων και συντήρησης χώρων. Κύριοι στόχοι της

δράσης είναι: α) Η εκπαίδευση των μελών του προγράμματος στις πρακτικές της καλλιέργειας οπωροκηπευτικών, β) Η παραγωγή ποιοτικών προϊόντων για τις ανάγκες της κουζίνας του προγράμματος, γ) Η φροντίδα και η συντήρηση του εξοπλισμού και των χώρων του ξενώνα.

ΣΕΜΙΝΑΡΙΟ ΣΥΓΓΡΑΦΗΣ ΣΕΝΑΡΙΟΥ ΜΙΚΡΗΣ ΦΟΡΜΑΣ

Ο κύκλος εκπαιδευτικών – ενταξικών δράσεων του «Ξενώνα Ραψάνης» για τα μέλη των προγραμμάτων Λάρισας και Θεσσαλονίκης άνοιξε με ένα σεμινάριο συγγραφής κινηματογραφικού σεναρίου μικρής φόρμας από την κινηματογραφίστρια, σκηνοθέτρια, συγγραφέα και σεναριογράφο, Νάνσυ Σπετσιώτη το διήμερο 23-24 Ιουλίου 2016. Στο πλαίσιο του σεμιναρίου τέθηκαν οι βάσεις για τη δημιουργία ενός κινηματογραφικού σποτ σχετικού με τη δράση του Προγράμματος Προαγωγής Αυτοβοήθειας.

ΕΘΕΛΟΝΤΙΚΗ ΔΡΑΣΗ ΣΥΝΤΗΡΗΣΗΣ ΤΗΣ ΠΑΙΔΙΚΗΣ ΧΑΡΑΣ ΤΗΣ ΡΑΨΑΝΗΣ

Η συντήρηση της παιδικής χαράς κάτω από την κεντρική πλατεία της Ραψάνης ήταν ο στόχος της πρώτης εθελοντικής δράσης, που πραγματοποίησαν τα μέλη του Προ-

γράμματος Προαγωγής Αυτοβοήθειας Λάρισας. Η συντήρηση της παιδικής χαράς άνοιξε τον κύκλο των εθελοντικών δράσεων των μελών του προγράμματος στην τοπική κοινότητα.

ΣΕΜΙΝΑΡΙΟ ΦΥΣΙΚΗΣ ΔΟΜΗΣΗΣ ΚΑΙ ΠΕΡΜΑΚΟΥΛΤΟΥΡΑΣ

Το Φθινόπωρο του 2016 πραγματοποιήθηκε σεμινάριο Φυσικής Δόμησης και Περμακουλτούρας στο Πρόγραμμα Ενταξιακών, Εκπαιδευτικών και Πολιτιστικών Δραστηριοτήτων των Προγραμμάτων Προαγωγής Αυτοβοήθειας. Μέλη των προγραμμάτων της Λάρισας και της Θεσσαλονίκης είχαν την ευκαιρία να γνωρίσουν σε θεωρητικό και πρακτικό επίπεδο τις αρχές της φυσικής δόμησης, δηλαδή παραδοσιακών τεχνικών κατασκευής με φυσικά, ακατέργαστα, επαναχρησιμοποιούμενα και ανακυκλώσιμα υλικά όπως το χώμα, η άμμος, ο πηλός, τα άχυρα και τα καλάμια.

Ο εισηγητής του σεμιναρίου Στάθης Αθανασόπουλος συνέδεσε εύστοχα την αρχιτεκτονική της φυσικής δόμησης με τη

φιλοσοφία της περμακουλτούρας, ενός τρόπου ζωής που φέρει τον άνθρωπο σε αρμονία με το περιβάλλον και δημιουργεί προϋποθέσεις αυτάρκειας, δίκαιης κατανομής της γης, της εργασίας και των αγαθών. Η πρακτική εφαρμογή της φιλοσοφίας αυτής αναδεικνύει τις αξίες της συνεργασίας, της αμοιβαιότητας και της αλληλοβοήθειας, αξίες που οφείλουν να βρίσκονται στον πυρήνα της απεξαρτητικής προσπάθειας. Για τέσσερις ημέρες (29 Σεπτεμβρίου έως 2 Οκτωβρίου) οι συμμετέχοντες-ουσες στο σεμινάριο βίωσαν τη χαρά της κοινοτικής ζωής και της δημιουργίας. Γνώρισαν διαφορετικές τεχνικές φυσικής δόμησης και δημιούργησαν ένα φούρνο και ένα παγκάκι που ομορφαίνουν την αυλή του ξενώνα.

Το Νοέμβριο του 2016 πραγματοποιήθηκε τριήμερο σεμινάριο σχεδιασμού και κατασκευής ψηφιδωτού. Το σεμινάριο, στο οποίο συμμετείχαν αποκλειστικά μέλη των Προγραμμάτων Προαγωγής Αυτοβοήθειας από τη Θεσσαλονίκη και τη Λάρισα, πραγματοποιήθηκε υπό την επίβλεψη της εικαστικού Ηλέκτρας Παπαγιαννάκη, υπεύθυνης των καλλιτεχνικών δράσεων του Προγράμματος Προαγωγής Αυτοβοήθειας Χα-

νίων, και περιλάμβανε εκμάθηση της τεχνικής δημιουργίας ψηφιδωτού με κομμάτια από πλακάκι.

Στην κεντρική αίθουσα του «Ξενώνα Ραψάνης» στήθηκε ένα εικαστικό εργαστήριο, στο πλαίσιο του οποίου οι συμμετέχοντες επέλεξαν μοτίβα, σχεδίασαν, έκοψαν τα πλακάκια σε ψηφίδες και κόσμησαν με τις δημιουργίες τους την επιφάνεια τριών μεγάλων ξύλινων τραπεζιών και διαφόρων διακοσμητικών του «Ξενώνα».

3. Δράσεις εκπαίδευσης λειτουργών υγείας και δράσεις εκπαίδευσης και εποπτείας προσωπικού του προγράμματος

Βασικός σκοπός του Προγράμματος Ενταξιακών, Εκπαιδευτικών και Πολιτιστικών Δραστηριοτήτων των Προγραμμάτων Προαγωγής Αυτοβοήθειας είναι η υποστήριξη: α) του εκπαιδευτικού έργου που λαμβάνει χώρα στα Προγράμματα Προαγωγής Αυτοβοήθειας και β) της διαρκούς εκπαίδευσης και εποπτείας των στελεχών όλων των Προγραμμάτων Προαγωγής Αυτοβοήθειας. Σε αυτό το πλαίσιο στο εν λόγω πρόγραμμα πραγματοποιούνται όλα τα σεμινάρια εμπάθυνας (διάρκειας μία ή περισσότερων ημερών) στο πλαίσιο του ετήσιου εκπαιδευτικού προγράμματος στις κριτικές προσεγγίσεις του πεδίου των εξαρτήσεων του Προγράμματος Προαγωγής Αυτοβοήθειας, καθώς και στοχευμένα σεμινάρια σε εργαζόμενους θεραπείας και πρόληψης των εξαρτήσεων, δομών υγείας και κοινωνικής πρόνοιας και σε εκπαιδευτικούς όλων των βαθμίδων. Επίσης στο εν λόγω πρόγραμμα πραγματοποιούνται όλες οι εκπαιδευτικές και εποπτικές συναντήσεις του προσωπικού όλων των προγραμμάτων, εκπαιδευτικά εργαστήρια για τα μέλη του προσωπικού των προγραμμάτων Θεσσαλονίκης και Λάρισας, οι συναντήσεις του συμβουλίου υπευθύνων και οι συναντήσεις της ερευνητικής ομάδας του Προγράμματος Προαγωγής Αυτοβοήθειας.

Κατά το 2016 πραγματοποιήθηκαν τα εξής:

A) Δράσεις εκπαίδευσης σε λειτουργούς υγείας:

- Επτά διήμερα/ μονοήμερα εργαστήρια εμπάθυνας στο πεδίο των εξαρτήσεων (στο πλαίσιο του ετήσιου εκπαιδευτικού προγράμματος ειδίκευσης των προγραμμάτων).
- Μονοήμερο σεμινάριο σε στελέχη των κέντρων πρόληψης Θεσσαλονίκης και Χαλκίδης.

B) Δράσεις εποπτείας και εκπαίδευσης των στελεχών των ΠΠΑ.

- Δύο συναντήσεις ολομέλειας του προσωπικού όλων των Προγραμμάτων Προαγωγής Αυτοβοήθειας (διήμερες συναντήσεις).
- Τέσσερις διήμερες συναντήσεις συμβουλίου υπευθύνων (συντονιστής, υπεύθυνοι προγραμμάτων, διοικητικός υπεύθυνος) των τεσσάρων προγραμμάτων.
- Τέσσερα διήμερα εργαστήρια εκπαίδευσης των στελεχών των προγραμμάτων Θεσσαλονίκης και Λάρισας στη χρήση των παραστατικών τεχνών στη δουλειά στην κοινότητα
- Πολλαπλές συναντήσεις ερευνητικής ομάδας των προγραμμάτων.

4. Δράσεις πολιτιστικού και εκπαιδευτικού χαρακτήρα

Ένας βασικός στόχος του Προγράμματος Ενταξιακών, Εκπαιδευτικών και Πολιτιστικών Δραστηριοτήτων των Προγραμμάτων Προαγωγής Αυτοβοήθειας, είναι η συμβολή στην τοπική ανάπτυξη της περιοχής. Για το σκοπό αυτό σχεδιάζονται και υλοποιούνται δράσεις πολιτιστικού ή εκπαιδευτικού χαρακτήρα, οι οποίες απευθύνονται τόσο σε μέλη των προγραμμάτων όσο και σε κατοίκους της περιοχής. Η συνάντηση ανθρώπων με αφορμή τον πολιτισμό ή/ και την εκπαίδευση συνιστά ένα ιδιαίτερα σημαντικό πεδίο γνωριμίας και συνεργασίας με πολλαπλά οφέλη για όλους τους συμμετέχοντες/ουσες. Μια σειρά δράσεων πραγ-

ματοποιήθηκαν στους καλοκαιρινούς κυρίως μήνες στο χώρο του προγράμματος. Θα πρέπει να σημειώσουμε ότι πολλές από τις δράσεις δεν είχαν καθόλου κόστος – όσον αφορά στην οργάνωσή τους – οπότε για όλους/ες η συμμετοχή ήταν δωρεάν. Για όσες από τις δράσεις υπήρχε κάποιο κόστος, αυτό καλύπτονταν από χορηγίες και από ένα συμβολικό αντίτιμο. Το αντίτιμο αφορούσε τους κατοίκους της περιοχής. Τα μέλη των προγραμμάτων, καθώς και τα παιδιά της περιοχής δεν επιβαρύνονταν με κανένα αντίτιμο.

Κατά το 2016 πραγματοποιήθηκαν οι παρακάτω δράσεις.

ΣΕΜΙΝΑΡΙΟ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΩΝ ΧΟΡΩΝ

Τον Ιούνιο (18-19/6) ξεκίνησαν οι δράσεις πολιτιστικού περιεχομένου με ένα ένα διήμερο σεμινάριο, με θέμα την μεγάλη παράδοση των χορών και των τραγουδιών

της ιστορικής κοινότητας της Ραψάνης. Στο πλαίσιο του σεμιναρίου παρουσιάστηκε η καταγεγραμμένη παράδοση της περιοχής, μέσα από τα ιδιαίτερα δημογραφικά, κοινωνικοπολιτικά και οικονομικά χαρακτηριστικά της, από τον εισηγητή και χοροδιδάσκαλο, Νίκο Σαμαρίνα και ακολούθησε πρακτική διδασκαλία των παραδοσιακών χορών και τραγουδιών, σε δύο ενότητες, στον κήπο του «Ξενώνα» και στον προαύλιο χώρο της εκκλησίας του Αγ. Αθανασίου Ραψάνης, υπό τη συνοδεία ζωντανής μουσικής. Ο κύκλος του σεμιναρίου έκλεισε το ίδιο μεσημέρι στην κεντρική πλατεία της Ραψάνης, με ανοιχτή εκδήλωση παραδοσιακής μουσικής και για τους κατοίκους και τους επισκέπτες.

ΑΦΗΓΗΣΗ ΠΑΡΑΜΥΘΙΟΥ

Μια ημέρα αφιερωμένη στη φαντασία και τους ήρωες του παραμυθιού για παιδιά και ενήλικες διοργανώθηκε με αφορμή τη Διεθνή Ημέρα Φιλίας, στις 30 Ιουλίου 2016. Η αφηγήτρια παραμυθιών Κρυσταλλίας Μακατού πραγματοποίησε εργαστήρι παραμυθιού με εικαστικά και αφήγηση για παιδιά, ενώ η δράση ολοκληρώθηκε αργά τη νύχτα, στον φωτισμένο με κεριά κήπο του «Ξένων Ραψάνης», με αφήγηση παραδοσιακού παραμυθιού για μικρούς και μεγάλους.

ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΚΑΙ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΜΕ ΚΑΛΙΤΕΧΝΙΚΟ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ

Οι εκπαιδευτικές δράσεις για ενήλικες συνεχίστηκαν τον Αύγουστο με ένα σεμινάριο για τον σχεδιασμό και η υλοποίηση ενός εκπαιδευτικού προγράμματος με καλλιτεχνικό περιεχόμενο, για γονείς, εκπαιδευτικούς και λειτουργούς ψυχικής υγείας,

με εισηγήτρια τη θεατρολόγο Μαρία Παπουτσή. Το σεμινάριο προσέφερε στους συμμετέχοντες την ευκαιρία να γνωρίσουν στην πράξη τη διαδικασία σύλληψης, επεξεργασίας και υλοποίησης ενός εκπαιδευτικού προγράμματος, μέσα από τις Τέχνες.

ΘΕΡΙΝΟ ΣΙΝΕΜΑ ΣΤΟΝ ΚΗΠΟ ΤΟΥ ΞΕΝΩΝΑ

Πλούσιος ήταν και ο κινηματογραφικός Αύγουστος στον «Ξενώνα Ραψάνης». Επισκέπτες κάθε ηλικίας απόλαυσαν στον κήπο του δωρεάν θερινές προβολές μεγάλων κλασικών αριστουργημάτων. «Μεγά-

λος Δικτάτωρ» (7/8), «Σινεμά ο Παράδεισος» (10/8), «Αρσενικό και παλιά δαντέλα» (18/8) και «Καζαμπλάνκα» (25/8) ταξίδεψαν τους θεατές στο χρόνο και στη μαγεία του κλασικού σινεμά.

ΣΕΜΙΝΑΡΙΑ ΧΕΙΡΟΤΕΧΝΙΑΣ ΚΑΙ ΚΑΤΑΣΚΕΥΩΝ

Στην ενότητα των σεμιναρίων χειροτεχνίας και κατασκευής διακοσμητικών αντικειμένων για ενήλικες, ο «Ξενώνας Ραψάνης» του Προγράμματος Προαγωγής Αυτοβοήθειας του Α.Π.Θ., συνεργάστηκε με τον Σύλλογο Γυναικών και τον Μορφωτικό Σύλλογο Ραψάνης, διοργανώνοντας ένα κύκλο τριών δημιουργικών συναντήσεων τον Αύγουστο. Οι δράσεις περιέλαβαν σεμινάρια κατασκευής διακοσμητικού στεφανιού με στοιχεία της θάλασσας από την ανθοδέτρια-διακοσμήτρια Ντέμη Ντίνα (11/8), κατασκευής λουλουδιών από ύφασμα, με εισηγήτρια την εκπαιδευτικό Καίτη Βολιώτη (12/8) και ντεκουπάζ –βραχιόλι μακραμέ από τον Σύλλογο Ανέργων «Ηλιαχτίδα» (19/8), μετατρέποντας την κεντρική αίθουσα του «Ξενώνα Ραψάνης» σε ένα πραγματικό εργαστήριο με δεκάδες συμμετοχές και εξαιρετικές χειροποίητες δημιουργίες.

ΚΑΛΟΚΑΙΡΙΝΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΠΑΙΔΙΑ

Οι δωρεάν δράσεις του «Ξενώνα Ραψάνης» με τη Δημοτική Βιβλιοθήκη Ραψάνης για το φετινό καλοκαίρι περιείχαν: εικαστικά, χειροτεχνίες, θεατρικό παιχνίδι και κουκλοθέατρο. «Εικαστικές ση-μαίες» (10/8), «Μια πόλη από χαρτί» (13/8), «Ένα βότσαλο μου θυμίζει το καλοκαίρι» (16/8), «Θαλασσινές ιστορίες» (17/8) και εργαστήρι κούκλας, αφήγησης και δραματοποίησης με τίτλο «Που πάει ένα μπαλόνι, όταν φεύγει από το χέρι σου;» (20/8), με την εμψυχώτρια- κουκλοπαίχτρια Φωτεινή Καλούδη.

ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΣΤΗ ΓΙΟΡΤΗ ΚΡΑΣΙΟΥ ΚΑΙ ΑΜΠΕΛΙΟΥ ΡΑΨΑΝΗΣ

Ο κύκλος των θερινών εκδηλώσεων του «Ξενώνα Ραψάνης» έκλεισε με τη συμμετοχή του στη Γιορτή Κρασιού και Αμπελιού Ραψάνης το διήμερο 26-27 Αυγούστου, με μια παράσταση/ συλλογικό παιχνίδι με τα «Παιχνίδια του Κόσμου» στο

κήπο του, δίνοντας την ευκαιρία στους επισκέπτες να γνωρίσουν λεπτομέρειες για την κατασκευή και την προέλευσή των υπέροχων χειροποίητων ξύλινων παιχνιδιών και να ψυχαγωγηθούν παίζοντας.

ΣΕΜΙΝΑΡΙΟ ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΙΑΤΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΣΜΗΣΗΣ

Σεμινάριο χριστουγεννιάτικης διακόσμησης που πραγματοποιήθηκε την περασμένη Κυριακή 11 Δεκέμβρη 2016, στον «Ξενώνα Ραψάνης» με την καθοδήγηση της διακο-

σμήτριας Ντέμη Ντίνα, όπου οι συμμετέχοντες κατασκεύασαν το προσωπικό τους γούρι για το 2017, καθώς και μια χριστουγεννιάτικη διακοσμητική σύνθεση με στοιχεία από τη φύση.

Βασικοί προβληματισμοί που οδήγησαν στη δημιουργία του Προγράμματος Προαγωγής Αυτοβοήθειας³⁰

Οι επιδημιολογικοί δείκτες για τα προβλήματα εξάρτησης καταδεικνύουν μία τεράστια εξάπλωση του φαινομένου σε όλες τις κοινωνίες του δυτικού κόσμου τις τελευταίες δεκαετίες. Μία ανασκόπηση των εγκυροτέρων μελετών για τα ψυχοκοινωνικά προβλήματα και την πορεία εξάπλωσής τους, τοποθετεί την εξάρτηση από ψυχοτρόπες ουσίες, νόμιμες και παράνομες, αλλά και τα νεοεμφανισθέντα φαινόμενα των μη φαρμακευτικών εξαρτήσεων (διαδίκτυο, τζόγος, υπερκατανάλωση, διατροφή) σε πρωτεύουσα θέση^{31,32}.

Οι ιδιαιτερότητες του προβλήματος της εξάρτησης, η ταχύτατη εξάπλωση και οι συνέπειές του σε πολλαπλά επίπεδα προκάλεσαν την ενδελεχή μελέτη του φαινομένου από τις κοινωνικές επιστήμες και τις επιστήμες υγείας. Ο όγκος των μελετών, τις τελευ-

ταίες δεκαετίες, για τις αιτίες και τους τρόπους αντιμετώπισης του προβλήματος της εξάρτησης είναι τεράστιος. Ιδιαίτερα μεγάλος, επίσης, είναι ο αριθμός και η πολλαπλότητα των παρεμβάσεων που υλοποιήθηκαν ή υλοποιούνται προκειμένου να υπάρξουν ικανοποιητικές απαντήσεις στο πρόβλημα.

Ωστόσο, παρά τον τεράστιο όγκο πληροφοριών που διαθέτουμε, τους συνεχώς αυξανόμενους οικονομικούς πόρους και την αδιαμφισβήτητη αύξηση των επενδύσεων στην εκπαίδευση εξειδικευμένου προσωπικού, δεν υπάρχουν πειστικά στοιχεία που θα μας επέτρεπαν να αισιοδοξούμε για τον μελλοντικό περιορισμό της εξάπλωσης των εξαρτήσεων και τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας στη θεραπεία. Από την άλλη πλευρά, δεν μελετήθηκαν επαρκώς εγχειρήματα με εκπληκτικά αποτελέσματα, όπως για παράδειγμα το Synanon, στο πεδίο των εξαρτήσεων και το πρόγραμμα Σω-

³⁰ Το κείμενο αυτό αποτελεί μια σύνοψη των βασικών προβληματισμών, στους οποίους εδράζεται η λειτουργία του Προγράμματος Προαγωγής Αυτοβοήθειας. Δημοσιεύτηκε στο επιστημονικό περιοδικό του τμήματος Ψυχολογίας Κοινωνία και ψυχική Υγεία (Ζαφειρίδης, Φ., Λαϊνάς, Σ. (2007). Εξαρτήσεις και Αυτοβοήθεια. *Κοινωνία & ψυχική Υγεία*, 5, 4 – 8).

³¹ Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας, (2001). Ψυχική Υγεία: Νέα Αντίληψη, Νέα Ελπίδα.

³² Orford, J., (2001). *Excessive Appetites: A Psychological View of Addictions*. New York: John Wiley and Sons Ltd.

τηρία στην αντιμετώπιση των ψυχώσεων^{33,34}. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι οι πολιτικές που υιοθετούν τα σύγχρονα δυτικά κράτη για την αντιμετώπιση των ψυχοκοινωνικών προβλημάτων στηρίζονται σε θεωρίες βιολογικής/νοσολογικής έμπνευσης, παρά το γεγονός ότι αυτές έχουν αμφισβητηθεί για την ορθότητά τους.³⁵ Το παρόδοξο να αναγορεύονται σε κυρίαρχες, μη έγκυρες και μη αποτελεσματικές θεωρίες συναρτάται με την ευρύτερη τάση της επιστημονικής έρευνας να αναζητά τις αιτίες των ψυχοκοινωνικών προβλημάτων αποκλειστικά σε ατομικούς, βιολογικούς ή ψυχοκοινωνικούς μηχανισμούς. Η αποπλαισίωση, όμως αυτών των προβλημάτων από το κοινωνικό, πολιτικό και πολιτισμικό περιβάλλον μέσα στο οποίο εμφανίζονται, αποτελεί σαφέστατη ιδεολογική επιλογή, που χρησιμοποιεί την «επιστημονική ουδετερότητα» ως άλλοθι για τη διάδοση και την επιβολή επιλεγμένων, με πολιτικά κριτήρια, αντιλήψεων και θεωριών^{36,37,38,39}.

Αυτή η κατάσταση αποτυπώνεται χαρακτηριστικά στη θεραπεία της εξάρτησης. Η αποπλαισιωμένη και εγκλωβισμένη στη νοσολογική προσέγγιση, θεραπεία της εξάρτησης, οδηγεί σε τραγέλαφο. Τα τελευταία εκατόν πενήντα χρόνια παρατηρείται το φαινόμενο μία νέα φαρμακευτική ουσία να καλείται να θεραπεύσει εξαρτήσεις που δημιούργησε μία προηγούμενη φαρμακευτική ουσία. Στη βάση αυτής της λογικής το 1898 και ενώ ήδη στις Η.Π.Α. υπάρχει ένα σοβαρό πρόβλημα με εξαρτημένους από μία σειρά από ουσίες όπως η κωδεΐνη, η μορφίνη και η κοκαΐνη, η φαρμακοβιομηχανία Bayer εισάγει στην αγορά ένα νέο πολλά υποσχόμενο φάρμακο με την ονομασία ηρωΐνη, το οποίο μεταξύ των άλλων «ενδεϊκνυται» και για τη θεραπεία της εξάρτησης. Το αποτέλεσμα είναι η κατακόρυφη αύξηση του αριθμού των εξαρτημένων. Στη δεκαετία του 1950, με την ανακάλυψη των ψυχοφαρμάκων μία νέα ελπίδα γεννιέται στις επιστήμες υγείας: Ότι με τη χρήση τους θα

³³ Ζαφειρίδης, Φ., (υπό δημοσίευση). Προκατασκευασμένα Ψέματα και Κατασκευαστικές Ατέλειες του Νοσολογικού Μοντέλου της Εξάρτησης.

³⁴ Mosher, L., (2001). Treating Madness Without Hospitals: Soteria and its successors. In: Schneider, K., Bugental, J. & Pierson J., (Eds), *The Handbook of Humanistic Psychology* (pp 389-402). Thousand Oaks, California: Sage.

³⁵ Peele, S. (1991). *Diseasing of America*. Boston: Houghton Mifflin Company. Ford, G. (1996). Existential model of promoting life change. *Journal of Substance Abuse Treatment*, 13 (2), pp. 151-158.

³⁶ Ζαφειρίδης, Φ., (1992). Ναρκωτικά: Απαγόρευση, Αντιαπαγόρευση και .. Μαθητευόμενοι Μάγοι. *Περιοδικό Προσέγγιση*.

³⁷ Ζαφειρίδης, Φ., ο.π.π.

³⁸ Albee, G. W. (1998) Fifty years of clinical psychology, Selling our soul to the devil. *Applied and Preventive Psychology*, 7, 189-194.

³⁹ Sarason, S. B. (1981). An asocial psychology and a misdirected clinical psychology. *American Psychologist*, 36(8), 827 - 836.

καταπολεμηθεί αποτελεσματικά και το πρόβλημα της εξάρτησης. Και αυτή τη φορά δεν υπάρχει αποτέλεσμα. Στη δεκαετία του 1960, τα πρώτα προγράμματα μεθαδόνης ξεκινούν με προοπτικές και ελπίδες οριστικής επίλυσης του προβλήματος της εξάρτησης από οπιούχα. Έπειτα από μία δεκαετία, οι εμπνευστές αυτών των προγραμμάτων Dole και Nyswander αναγνωρίζουν μέσα από τις αναδρομικές τους μελέτες ότι η θεραπεία της εξάρτησης αποτελεί μία πολύ ευρύτερη διαδικασία από την απλή χορήγηση υποκαταστάτων⁴⁰. Την τελευταία δεκαετία παρουσιάζονται και νέα υποκατάστατα των οπιούχων ή ανταγωνιστές αυτών, που βασίζονται στη λογική της φαρμακευτικής αντιμετώπισης της εξάρτησης. Το πρόβλημα παραμένει και αυξάνεται.

Παρόμοια είναι και η κατάσταση στο πεδίο των μη φαρμακευτικών θεραπειών. Οι μέχρι σήμερα γνωστές ψυχοθεραπευτικές προσεγγίσεις, αν και συνέβαλαν στην κατανόηση επιμέρους διαστάσεων της Εξάρτησης, δεν κατόρθωσαν να συγκροτήσουν αποτελεσματικές προτάσεις αντιμετώπισης του προβλήματος^{41,42}. Αυτό που παρατηρείται είναι ότι ακόμη και τα πλέον επιτυχημένα από τα επαγγελματικά θεραπευτικά προγράμματα, δεν παρουσιάζουν διαχρονικά ικανοποιητικά αποτελέσματα⁴³.

Η κοινή συνισταμένη όλων αυτών των επαγγελματικών προσεγγίσεων, είναι η αδυναμία ριζικής αντιμετώπισης του προβλήματος και η μεταφορά της συζήτησης από τη θεραπεία των αιτιών του, στη συντήρηση, στη μείωση της βλάβης και -στην καλύτερη περίπτωση- στην αντιμετώπιση του συμπτώματος της εξάρτησης. Η μεταφορά, όμως, αυτή συνοδεύεται από τη συνεχή διόγκωση του προβλήματος και τη διαρκή πτώση των αποτελεσμάτων των διαφόρων θεραπευτικών προγραμμάτων.

Εκτός, όμως, από αποτυχίες, η ιστορική επισκόπηση αναδεικνύει και προτάσεις, οι οποίες παρουσίασαν θετικά αποτελέσματα. Στη δεκαετία του 1930, εμφανίζονται οι πρώτες ομάδες αυτοβοήθειας/ αλληλοβοήθειας των Αλκοολικών Ανωνύμων. Οι ομάδες αυτές, που συστήθηκαν από ανθρώπους που οι ίδιοι αντιμετώπιζαν πρόβλημα εξάρτησης από το αλκοόλ, εισήγαγαν μία σειρά καινοτομιών στο πεδίο της εξάρτησης. Ο εμπλουτισμός της θεραπείας με την εισαγωγή της πνευματικής διάστασης, της αλληλοβοήθειας και της ενεργοποίησης των άμεσα ενδιαφερομένων οδήγησε σε σύντομο χρονικό διάστημα τις ομάδες των ΑΑ σε μεγάλη ανάπτυξη.

⁴⁰ Ζαφειρίδης, Φ., (1983). Τοξικομανία: Προς ένα Ελεύθερο Άτομο ή προς μία Νέα Χειραγώγηση; Το Πρόβλημα της Μεθαδόνης. *Περιοδικό Αντί*.

⁴¹ Kooyman, M. (1993) *The therapeutic community for addicts: intimacy, parent involvement and treatment success*. Amsterdam/Lisse: Swets & Zeitlinger.

⁴² Yablonsky, L. (1994). *The Therapeutic Community*. New York: Gardner Press.

⁴³ Simpson, D. (1986). 12 year follow up- outcomes of opioid addicts treated in therapeutic communities. In G. DeLeon & J. Ziegenfuss, (Eds.), *Therapeutic communities for addictions*. Illinois: C. Thomas.

Στο τέλος της δεκαετίας του 1950, ένα πρώην μέλος των Αλκοολικών Ανωνύμων, ο Charles Dederich, ίδρυσε στην Καλιφόρνια το κοινόβιο Synanon, για εξαρτημένους από ναρκωτικά. Αυτό αποτέλεσε πραγματική τομή στο πεδίο της εξάρτησης από ναρκωτικά καθώς ανέδειξε πολύ σημαντικές διαστάσεις του προβλήματος και των τρόπων επίλυσης του⁴⁴.

Η διερεύνηση των παράλληλων θεραπευτικών εγχειρημάτων αφενός, της επισημονικής κοινότητας και αφετέρου, των άμεσα ενδιαφερομένων πολιτών που συσπειρώθηκαν σε ομάδες αυτοβοήθειας/ αλληλοβοήθειας, αναδεικνύει μία σαφέστατη υπεροχή της αυτοβοήθειας/ αλληλοβοήθειας^{45,46}. Αυτή η υπεροχή ερμηνεύεται πιθανότατα από το γεγονός ότι η αυτοβοήθεια/ αλληλοβοήθεια ενεργοποιεί τους άμεσα εμπλεκόμενους πολίτες προς την κατεύθυνση της ανάληψης της ευθύνης αντιμετώπισης των προβλημάτων τους, μέσα σε ένα πλαίσιο συλλογικότητας και αλληλεγγύης. Αυτό ακριβώς το χαρακτηριστικό της αυτοβοήθειας/ αλληλοβοήθειας, αναιρεί την παθητικότητα που χαρακτηρίζει σήμερα τη στάση των πολιτών σε ζητήματα Υγείας. Εξάλλου το γεγονός ότι οι ομάδες αυτοβοήθειας/ αλληλοβοήθειας είναι αυτοδιαχειριζόμενες και λειτουργούν από τα μέλη και για τα μέλη, χωρίς την παρουσία ειδικών,

βοηθά τους συμμετέχοντες στο να μοιράζονται τις προσωπικές τους εμπειρίες και να προσφέρουν αμοιβαία υποστήριξη μοναδικής ποιότητας.

Αλλά και άλλοι αιτιοπαθογενετικοί μηχανισμοί της Εξάρτησης θεραπεύονται από βασικά χαρακτηριστικά της αυτοβοήθειας/ αλληλοβοήθειας. Για παράδειγμα, τα ελλείμματα σε αγάπη, ασφάλεια, συλλογικότητα, ανθρώπινες σχέσεις που αποτελούν βασικές αιτίες της εξάρτησης, βρίσκουν πολλές φορές απάντηση στις ομάδες ή πρωτοβουλίες αυτοβοήθειας/ αλληλοβοήθειας. Η αναίρεση της παθητικότητας, η ανάληψη ευθύνης από τους ίδιους τους ενδιαφερόμενους -και όχι η εκχώρησή της σε πολυπράγμονες ειδικούς- καθώς και η συνάντηση ανθρώπων που συγκροτούν κοινότητες προσώπων και όχι απρόσωπων «περιστατικών» που ομαδοποιούνται σε κάποια άκαμπτη διαγνωστική κατηγορία, είναι παράγοντες που συμβάλλουν καθοριστικά στην αποτελεσματικότητα των ομάδων αυτοβοήθειας/ αλληλοβοήθειας.

Μία άλλη θετική επίπτωση της αυτοβοήθειας/ αλληλοβοήθειας που ελάχιστα έχει συζητηθεί από τον επιστημονικό κόσμο είναι ότι η δυναμική του κινήματος που αναπτύχθηκε ιδιαίτερα τις τελευταίες δεκαετίες επηρέασε και επηρεάζει σε μεγάλο βαθμό το λόγο και την πράξη των ειδικών.

⁴⁴ Ζαφειρίδης, Φ. (2007). Οργάνωση Αυτοβοήθειας Synanon: Η Επιτομή της Θεραπείας της Εξάρτησης. Κοινωνία και Ψυχική Υγεία, τ.5.

⁴⁵ Yates, R., Rawlings, B., (2001). Introduction. In: Yates, R., Rawlings, B., (Eds), *Therapeutic Communities for the Treatment of Drug Users*. London & Philadelphia: Jessica Kingsley Publishers.

⁴⁶ Chapel, J. (1997). Alcoholics Anonymous and Narcotics Anonymous in Clinical Practice. In N. Miller, M. Gold & D. Smith (Eds). *Manual of Therapeutics for Addictions*. New York: Wiley.

Η εμπειρία αυτών των ομάδων επηρέασε τόσο τη γνώση μας για το πρόβλημα της εξάρτησης όσο και τη σχέση βοήθειας. Η πνευματική διάσταση που εισήχθη από τους Α.Α. το 1935 στη θεραπεία της εξάρτησης και στη συνέχεια η ανάδειξη της κοινωνικής παθολογίας ως βασικού αιτιολογικού παράγοντα του προβλήματος της εξάρτησης από τον οργανισμό αυτοβοήθειας του Synanon, άλλαξαν τη γνώση μας για τη φύση της εξάρτησης και επηρέασαν τα επαγγελματικά θεραπευτικά εγχειρήματα. Η αποτελεσματική λειτουργία της αυτοβοήθειας/ αλληλοβοήθειας αναίρεσε στην πράξη το παραδοσιακό μοντέλο παροχής βοήθειας και ως εκ τούτου μας υποχρεώνει να επαναπροσδιορίσουμε το ρόλο μας ως ειδικούς.

Σε κάθε περίπτωση η αυτοβοήθεια/ αλληλοβοήθεια δεν αποτελεί πανάκεια. Αποτελεί μία αυτόνομη πρακτική^{47,48}, με δική της κοσμοθεωρία, που παρεμπιπτόντως θε-

ραπεύει⁴⁹ και όχι ένα επιπλέον επαγγελματικό εργαλείο θεραπείας ενός προβλήματος ανάμεσα σε πολλά άλλα. Μία τέτοια θεώρηση μετακινεί τη συζήτηση από μία τεχνική/εργαλειακή βάση σε μία ευρύτερη ιδεολογική. Οι ιδέες και οι αρχές που ενυπάρχουν στις ομάδες υπερβαίνουν κατά πολύ τη συζήτηση για επιτυχημένες ή μη τεχνικές και επηρεάζουν συνολικά τη φιλοσοφία αντιμετώπισης της εξάρτησης. Παραδείγματα όπως των Α.Α., των Ν.Α. και του Synanon υποχρεώνουν τις επιστήμες υγείας και τους ειδικούς να απομακρυνθούν από την υπεροπτική στάση του παρελθόντος έναντι των πρωτοβουλιών των πολιτών και να δείξουν περισσότερο ενδιαφέρον γι' αυτές. Όχι όμως ένα «ακαδημαϊκού» τύπου ενδιαφέρον περιγραφής και εποπτείας των προσπαθειών αυτών, αλλά περισσότερο συνεργασίας, απόκτησης γνώσης και σε κάποιες περιπτώσεις μαθητείας.

⁴⁷ Μπαϊρακτάρης, Κ. (1994). *Ψυχική υγεία και κοινωνική παρέμβαση*. Αθήνα: Εναλλακτικές Εκδόσεις.

⁴⁸ Rappaport, J., (1993). Narrative Studies, Personal Stories, and Identity Transformation in the Mutual Help Context. *Journal of Applied Behavioral Science*, 29, 239-256.

⁴⁹ Ζαφειρίδης, Φ. (1987) Βασικές αρχές λειτουργίας της θεραπευτικής κοινότητας. *11^ο Πανελλήνιο Ψυχιατρικό Συνέδριο, Αθήνα*.

*Διευθύνσεις και στοιχεία επικοινωνίας
Προγραμμάτων Προαγωγής Αυτοβοήθειας*

Στη συγκεκριμένη ενότητα παρατίθενται οι διευθύνσεις και τα στοιχεία επικοινωνίας των τεσσάρων προγραμμάτων στη χώρα. Αναλυτικές επίσης πληροφορίες για το Πρόγραμμα Προαγωγής Αυτοβοήθειας μπορούν οι ενδιαφερόμενοι να αντλήσουν και από την ιστοσελίδα του προγράμματος στην εξής διεύθυνση: www.selfhelp.gr

Πρόγραμμα Προαγωγής Αυτοβοήθειας Θεσσαλονίκης

Οδυσσέως 17-19, Τ.Κ. 54629, Θεσσαλονίκη

Τηλέφωνο: 2310500477 – 8, Φαξ: 2310500478

Ηλεκτρονικό Ταχυδρομείο (Email): thessaloniki@selfhelp.gr

Πρόγραμμα Προαγωγής Αυτοβοήθειας Λάρισας

Ηρώων Πολυτεχνείου 169 & Κουτσούμπα, ΤΚ. 41223, Λάρισα

Τηλέφωνο: 2410233332, Φαξ: 2410555540

Ηλεκτρονικό Ταχυδρομείο (Email): larisa@selfhelp.gr

Πρόγραμμα Προαγωγής Αυτοβοήθειας Χανίων

Γιαμπουδάκη 39 & Ρενιέρη, Τ.Κ. 73100, Χανιά

Τηλέφωνο - Φαξ: 2821023432

Ηλεκτρονικό Ταχυδρομείο (Email): chania@selfhelp.gr

Πρόγραμμα Προαγωγής Αυτοβοήθειας Σητείας

Μ. Καταπότη 57, ΤΚ. 72300, Σητεία

Τηλέφωνο- Φαξ: 2843029620

Ηλεκτρονικό Ταχυδρομείο (Email): sitia@selfhelp.gr

Πρόγραμμα Ενταξιακών, Εκπαιδευτικών και Πολιτιστικών Δραστηριοτήτων

«Ξενώνας Ραψάνης»

Ραψάνη Λάρισας

Τηλέφωνο- Φαξ: 2495061191

Ηλεκτρονικό Ταχυδρομείο (Email): rapsani@selfhelp.gr

Ιστοσελίδα: www.xenonasrapsanis.gr